

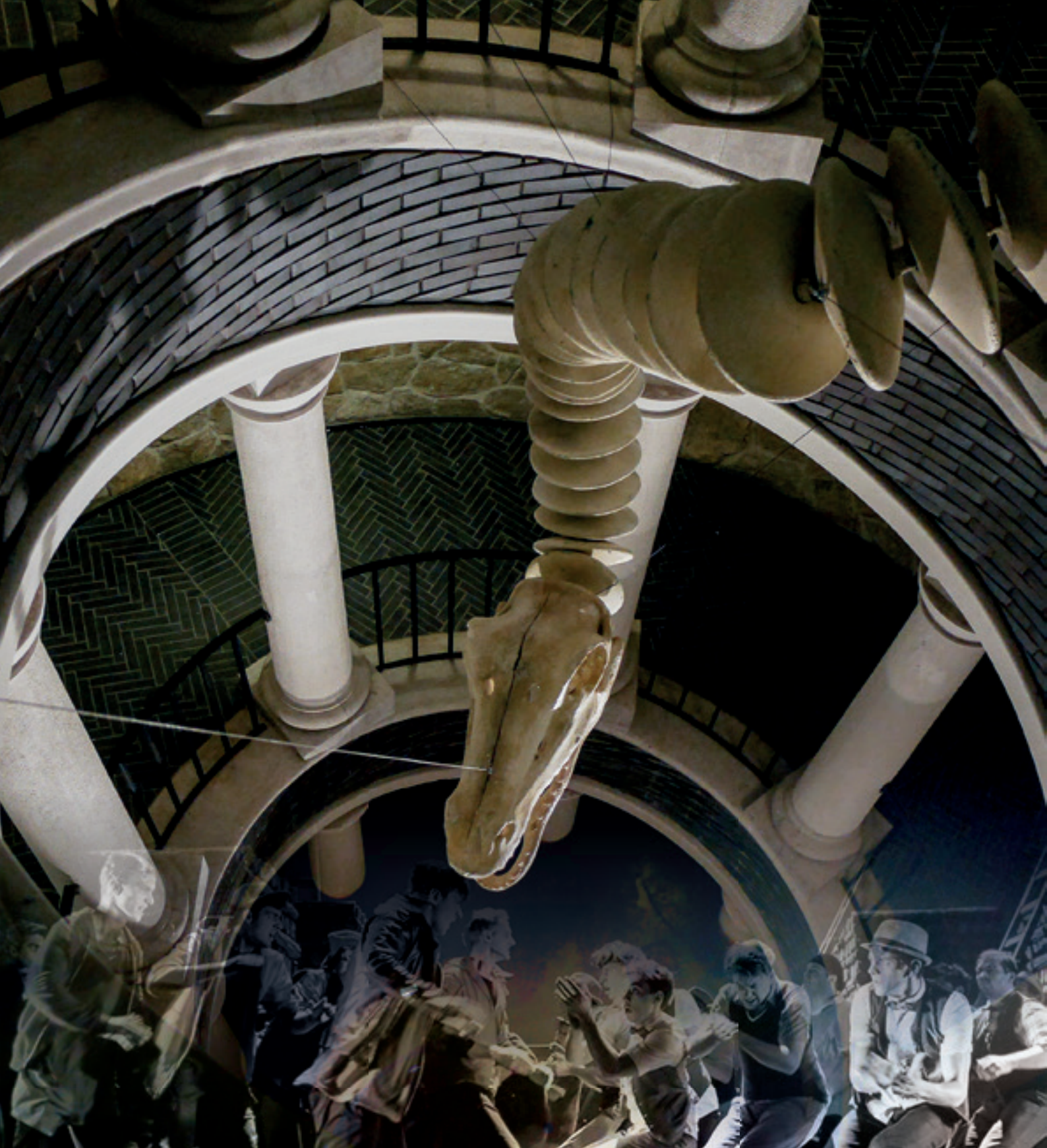
Színpad

945 Ft

XIII. évfolyam 3. szám 2017. szeptember

Előadóművészetek technikája

Korszerű színpadtechnikai
megoldások hazai csapatmunkával
már több mint 15 éve

Your
move?

We're in.

Referenciamunkáink: Barlangszínház – Fertőrákos; Zeneakadémia – Budapest; RaM Colosseum – Budapest; Kodály Központ – Pécs; Nemzeti Színház – Budapest; Babits Mihály Művelődési Ház és Művészetek Háza – Szekszárd; Budapest Bábszínház – Budapest; Kamaraszínház – Szeged; Kőlcsey Kongresszusi Központ – Debrecen; Erkel Színház – Budapest; Zsolnay Kulturális Negyed – Pécs; Gárdonyi Géza Színház – Eger

Bosch Rexroth Kft.
www.boschrexroth.hu

The Drive & Control Company

Rexroth
Bosch Group

Címlap: H. Stürmer sárkánya a Zikkuratban. Fotó: Eöri-Szabó Zsolt

4 Találkozások, élmények, sikerek (SZABÓ-JILEK IVÁN)

SCENI-TECH 2017

5 Nagy sikerű színháztechnikai találkozó (SZABÓ-JILEK IVÁN)
A Magyar SzínházTechnikai Szövetség május 17–18-án rendezte meg a budapesti Dürer Rendezvényházban az éves rendezvényét. A kiállításon 26 cég vett részt, és a nemzetközi konferenciát, valamint a színházi műszaki vezetők országos találkozóját több mint 460 szakember látogatta. A Szövetség Közgyűlése új elnökséget választott.

A TALÁLKOZÓN ELHANGZOTT ELŐADÁSOK:

8 Motoros láncos emelők a színházi világban – használhatók vagy sem? (KLAUS WEBER)
A kézi díszlethúzók gépesítésének olcsó megoldása.

10 A berlini Unter den Linden Állami Operaház rekonstrukciója (ERWIN PAPST)
Az évek óta tartó felújítás színpadgépészeti munkáit a Waagner-Biro Austria végezte.

13 A Watchout médiaszerver (FLASKA PÉTER)
A prezentációs szoftver korlátlan lehetőséget nyújt médiatartalmak szerkesztésére, bejátszására, elrendezésére.

BEMUTATJUK

15 A hang ígézetében (SZABÓ-JILEK IVÁN)
Az MSzTSz tisztújító közgyűlésén Lakatos Gergely főmérnököt választották elnökké, aki a Liszt Ferenc Zeneakadémia felújítását vezette, a Audiovizuális és Színháztechnikai Szakosztály vezetője.

FAUST AZ EIFFEL CSARNOKBAN

21 A vízió részévé válni (TAXNER TÜNDE)
Silviu Purcărete román rendező világszerte hatalmas sikerrel játszott Faust-előadását Budapesten egy hatalmas, elhagyott ipari csarnokban mutatott be. Egy fiatal diák élménybeszámolója.

LÁTVÁNYTERVEZÉS

25 Nagy Viktória díszlet- és jelmeztervező (KÁRPÁTI IMRE)
Egy sikeres fiatal művész életútja.

HAZAI HÍREK

29 „Gramofonshow” az operafesztiválon (DOBOS KLÁRA)
A Miskolci Operafesztivál unikum hangversenye régi bakelitlemezekkel és 100 gramofonnal.

GRATULÁLUNK

31 Sütő Judit Várkonyi Zoltán-émlékdíjas (KÁRPÁTI IMRE)
A Vígszínház férfiniszabója.

33 Khell Csörsz Hevesi Sándor-díjas (KÁRPÁTI IMRE)
A sikeres látványtervező építészmérnök, grafikus, díszlet- és jelmeztervező.

KIÁLLÍTÁSOK

35 Helmut Stürmer kiállítása a Zikkuratban (KÁRPÁTI IMRE)
Silviu Purcărete román díszlet- és jelmeztervező munkatársa kifogyhatatlan fantáziával készített látványtervei.

36 „Kálmán Imre a miénk is!” (MIKITA GÁBOR)
A miskolci színházmúzeum gyűjteményéből a moszkvai Bahrusin Színházi Múzeumban rendeztek kiállítást.

BIZTONSÁG ÉS OKTATÁS

37 Szakmánk, ahol a másik ember élete a tét (FEKETE PÉTER)
Az előadóművészeti produkciókon a gyakorlott műszakiak viselik ennek felelősségét. A műszakiak jó munkájához a képzettség nagyon fontos.

KÜLFÖLDI HÍREK

39 Az Egyetlen – álomprodukción a Friedrichstadt-Palastban

40 Gigaaréna a „tó partján” (MIKITA GÁBOR)
Torre del Lago, Puccini Fesztivál

STAGE | SET | SCENERY 2017

41 Berlini tapasztalatok (HORVÁTH NORBERT)

ITT A MŰSZAK BESZÉL!

43 Sürgető feladatok (SCHMIDT JÁNOS)
A színházi műszakiak bérrendezése és a munkához szükséges szabályzatok korszerűsítése egyre sürgetőbb.

OISTAT 2017

46 WSD 2017 és az OISTAT kongresszusa (BÖRÖCZ SÁNDOR)
A 4. alkalommal Tajvanon megrendezett seregszemle óriási siker volt, ehhez magyar tervezők is hozzájárultak. A Scenofest, a színházépítés és a technikai ötletdíjpályázat a gazdag programot fesztivállá alakította. A nemzetközi szervezet tisztújító kongresszusán megválasztották az új vezetőséget.

51 Tajvan, WSD – életre szóló élmény (EGYED ZOLTÁN)

53 Sikeres magyar részvétel a TIP ötletpályázaton (VÁMOS ZOLTÁN)

ARCKÉPCSARNOK

57 A Győri Nemzeti Színház műszaki dolgozói

TECHNIKAI ÚJDONSÁGOK

58 A Lysis-Project - Elimex - Fullrange cégnekél

SZÍNHÁZI GAZDÁLKODÁS

60 Tamaszkodj a Vöröstre, ő tudja, mit kell csinálni

(DR. VENCZEL SÁNDOR)
Interjú a 87 éves Vörös Lászlóval, az egykori sikeres színházi gazdasági szakemberrel.

ÚJ KÖNYVEK

63 A színpadi látvány művészi útjai (KÁRPÁTI IMRE)
Turnai Tímea könyve mesés díszletekről, sikeres térteremtőkről.

64 Épített varázslat (SZABÓ-JILEK IVÁN)
Csikós Attila élete és művészete.

65 A magyar színjátszás rövid története (SZABÓ-JILEK IVÁN)
Dr. Sirató Ildikó fiataloknak szóló ismeretterjesztő könyve.

Találkozások, élmények, sikerek

Olvasom, soha nem volt annyi nézője a színházaknak Magyarországon, mint tavaly. 2008 óta megduplázódott a színházba járók száma: tavaly 7,1 millió néző közel 29 ezer előadást látott. A színjátszó helyek is gomba módra szaporodnak. Az érdeklődés fenntartásához a bemutatók száma is jelentősen emelkedett. A majd egy évtizede a színházi előadások iránt folyamatosan növekvő igény kielégítésére több teátrum egész évben, szünet nélkül játszik. A műszakiak száma azonban ezzel a fokozódó tempóval nem tart lépést, létszám- és szakemberhiány van, túlterheltségük nyilvánvaló.

Az idei sikeres Sceni-Tech ismét jó alkalmat adott a nagy számban összegyűlt műszaki kollégáknak az egyre növekvő leterhelés, a napi gondok, problémák kibeszélésére. A szövetség új elnöke, Lakatos Gergely maga is átélte a Zeneakadémia felújításának embert próbáló projektjét, bemutatkozásában a soron következő régi-új feladatok között a túloráztatás korlátozását, a létszámhiány béremeléssel való csökkentését tartja fontosnak.

Közben a MITEM nemzetközi színházi fesztiválon Silviu Purcărete provokatív Faust-előadása az Eiffel csarnokban sokkolta a hazai színházi kultúrát. A rendező szerint is „A kopott, elhagyott tér a maga világvége-hangulatával felnagyította a játék gondolatiságát, a nagy emberi kérdéseket.” Erről egy fiatal, 18 éves néző benyomásait olvashatjuk.

Közben érdekes esemény volt Miskolcon. A Bartók Plusz Nemzetközi Operafesztiválon Girolamo Deraco kísérletező zeneszerző – Kodály előtt tisztelegve – 100 gramofonra komponált 40 perces művet mutatta be a digitális-analóg technika ravasz felhasználásával.

Számunkra nyilvánvaló: a színpadi, cirkuszi munka – művészeknek-műszaknak egyaránt – veszélyes üzem. Ehhez a munkához nélkülözhetetlen a szabályszerű, pontos munkavégzés, az egymás iránti bizalom és a képzettség, gyakorlottság. Ehhez korszerűsített szabályzatok és a műszakiak magas színvonalú képzése szükséges.

Míndeközben Berlinben június végén volt az előadóművészetek technológiáját bemutató hagyományos szakvásár és kongresszus, a Stage-Set-Scenery 2017. A nemrégén újjáalakult rendezvény még nem tündököl a régi fényében, de ismét alkalmat adott az Európából összesereglett szakembereknek a találkozásra, eszmecsere. A szakoktatás ma már nemzetközi fontosságát – amelyet a technika rohamos fejlődése egyre sürgetőbben igényel – itt is nagyon hangsúlyozták.

Az idei nyár kimagasló szakmai eseménye volt az OISTAT World Stage Design 2017 kiállítása, amelyet július 1–9. között Tajvanban rendeztek meg. Az elmúlt négy évben világszerte megvalósult látványtervekből válogatták ki és mutatták be a legjobbnak ítélt scenográfiai alkotásokat. A rangos válogatásba hat magyar látványtervező munkája került be, ez nagyon nagy siker! A kiállítás kísérőprogramjában, a Scenofest performance bemutatói között Bérczi Zsófia izgalmas látványjátékáért vehetett át elismerést.

Az OISTAT Tajpejben tartotta vezetőségválasztó kongresszusát, ahol a Magyar Központ is újra a szavazók között lehetett. A nemzetközi szervezet még két pályázat eredményét hirdette ki: a TAC pályázaton a világ minden tájáról fiatal építészek vettek részt, hasonlóan széles körben mozgatta meg a fantáziát a színházi műszakiak ötletpályázata, a TIP. Itt is magyar sikernek örülhettünk, a Békéscsabai Jókai Színház alkotói kerültek be érdekes díszlettelükkel a nemzetközi mezőny legjobbjai közé.

Az idegen nyelven kommunikálni tudó, lelkes fiatal magyar küldöttség ragyogóan kihasználta e nagy nemzetközi rendezvény lehetőségeit, széles körben képviselték a magyar színházi kultúrát, bemutatva hazánk tehetségeit. Számos hasznos barátságot kötöttek, és felrészítették, megerősítették nemzetközi szakmai hírnevüket. Maguk pedig rengeteg élménnyel gazdagodtak, ebben a vendéglátók távol-keleti kultúrája és áldozatos munkája is segített.

Az OISTAT nemzetközi szervezetnek 1967-ben Magyarország alapító tagja volt, és évtizedeken keresztül nagyon aktívan részt vettünk munkájában. Nagyon sokat köszönhettünk politikai és országhatárokon átvéelő szakmai kapcsolatainknak. Egy hullámvölgy után – újból felismerve a nemzetközi brandépítés fontosságát – remek lehetőség számunkra, hogy meghívásunkra október elején az OISTAT újonnan megválasztott végrehajtó bizottsága és kormányzó testülete Budapesten tartja első ülését. Ez kitűnő alkalom arra, hogy találkozhassunk neves külföldi szakemberekkel, meghallgassuk a véleményüket. Ugyanakkor megmutatjuk nekik a hazai színházépítéssel, díszlet-, jelmez- és világítástervezés színvonalát, a színházi életünk kiemelkedő példáit. A megmutatott szakmai és turisztálványosságok nemzetközi hírnevüket fogják ismét öregbíteni. A kétkedőknek üzenem: öröm találkozni, élményekkel gazdagodni és élvezni a sikert!

SZABÓ-JILEK IVÁN

Színpad IMPRESSZUM

Előadóművészetek technikája

XIII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM
2017. SEPTEMBER

A Magyar Színháztechnikai Szövetség szaklapja
HU ISSN 1786-6995

Megjelenik: negyedévente (március, június, szeptember, december hónap)
Kiadja: a Magyar Színháztechnikai Szövetség, 1138 Budapest, Madarász Viktor u. 43. fsz., www.msztsh.hu
Felölős kiadó: Lakatos Gergely, az MSZTSH elnöke.
Főszerkesztő: Szabó-Jilek Iván szinpad@t-online.hu
Szerkesztőbizottság: Götz Béla, Götz Eszter, Kárpáti Imre, Kiss Péter, Rétfalvi János, Dr. Sirató Ildikó, Dr. Venczel Sándor, Wettstein Tibor
Szerkesztőség: Magyar Színháztechnikai Szövetség titkársága 1138 Budapest, Madarász Viktor utca 43. fszt. Tel./fax: 329-0841

Korrekto: 33 Tallér Bt.
Tördelőszerkesztő: Lusztig Tibor Mobil: 06-20-255-6160 E-mail: tiber.lusztig@gmail.com
Nyomdai munkák: Print City Europe Zrt.

Terjesztés: előfizetéssel. A Szövetség tagjai ingyen kapják. Ár: 945 Ft/példány

Előfizethető: a szerkesztőség címén vagy a www.msztsh.hu honlapról lévő megrendelőlapra. 2017. évi teljes évfolyam ára 3360 Ft. A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók. Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Szerkesztőségünk a hirdetések és PR-cikkek tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi a szerkesztőség véleményét.

Lapunk kiadását támogatta az

Lapunkat megjelenésénél megelőzően a jogait

Nagy sikerű színháztechnikai találkozó

Sceni-Tech 2017

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség május 17–18-án rendezte meg a budapesti Dürer Rendezvényházban a hagyományos – a múlt évihez hasonlóan igen sikeres – színháztechnikai rendezvényét. A színháztechnikai kiállításon 26 cég vett részt, a színháztechnikai nemzetközi konferenciát, valamint a színházi műszaki vezetők országos találkozóját több mint 460 szakember látogatta.

Idén a rendezvényt a Nemzeti Kulturális Alap, az OISTAT Magyar Központja, valamint a Kulturális Központok Országos Szövetsége és az Országos SzínházTörténeti Múzeum és Intézet (OSZMI) támogatta.

A rendezvényt Szücsborus János, a Magyar SzínházTechnikai Szövetség elnöke, valamint Schmidt János, az MSZTSz tiszteletbeli elnöke nyitotta meg. Idén két teremben voltak elhelyezve a kiállítók, mindkét terem teljesen megtelt. Örömteli, hogy nőtt a kiállítók száma, lassan a színháztechnikai kiállítás túlnő a Dürer Rendezvényház adottságain. A Sceni-Tech legfőbb erénye, hogy nagyszerű lehetőséget biztosít a különböző intézményekben elszigetelten dolgozó műszakiak számára a kötetlen, baráti találkozásra, a tapasztalatok kicserélésére. Idén is érkeztek kollégák a határon túli magyar színházakból, a nagyobb művelődési központok szakemberei és a Szt. György Média és Informatikai Szakgimnázium tanulói is szép számmal képviseltették magukat.

Az előcsarnokban kapott helyet egy különleges díszletmakett-kiállítás, amely Bagossy Levente díszlettervező elmúlt évekbeli munkáit mutatta be csodálatos finomsággal és precizitással kidolgozott modellek segítségével.

A másik esemény *Turnai Tímea: A színpadi látvány művészi útjai – Mesés díszletek, térteremtők* című, időközben megjelent könyvének anyagát bemutató videoprogram, mely a PIM-OSZMI scenikai gyűjteményének az 1970-

¹ A könyvet az Új könyvek rovatban mutatjuk be.

A *-gal jelölt előadások tömörített fordításait e számban közöljük, a többi a decemberi számunkban olvashatók.

► Szücsborus János elnök és Schmidt János tiszteletbeli elnök megnyitják a Sceni-Tech 2017 eseményeit

► A megnyitó közönsége

es és 1980-as évekhez köthető látványterveiből válogatva jött létre.¹

Színháztechnikai nemzetközi konferencia

Az első napon az alábbi előadások hangzottak el szinkrontolmácsolással:

*Motoros láncos emelők a színházi világban** – Klaus Weber (JDR-Lifting Technology GmbH). A kézi díszlethúzó gépesítése költségtakarékosan.

*Színpadgépészeti rendszerek – a berlini Staatsoper Unter der Linden rekonstrukciója** – Erwin Papst projektmenedzser (Waagner Biro

Austria Stage System). A Magyar Állami Operaház küszöbön álló, színpadgépészeti felújítására pályázó cég berlini megoldásait különös figyelem kísérte.

A Chauvet Professional fénytechnikai megoldásai színházak számára – ezt Ben Weijters, a cég képviselője és Mártfai Tibor (Fullrange Kft. vezetője) tartották a belga fényvetők új családjáról.

Az ebédszünet után a rendezvénytechnikai szakterületek oktatásának fejlesztéséről hallhattunk ismertetőt az MPRT vezetőitől. Pálfi József elnök, Zsidi János és Kiss Péter beszámoltak a 2017-ben szervezett sikeres szakmai →

→ továbbképzésekről, és ismertették azt a részletesen kidolgozott oktatási koncepciót, amely a terület átfogó oktatási rendszerének az alapját képezi.

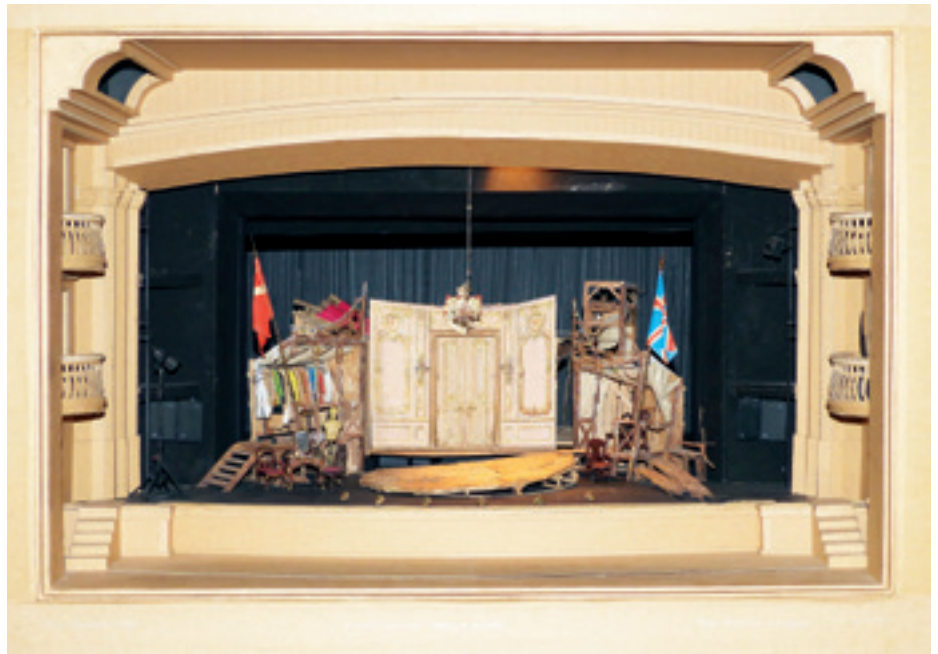
Majd Pelyhe János, az MSzTSz elnökségi tagja adott tájékoztatást a Szövetség és a Színház- és Filmművészeti Egyetem közös szervezésében elindítandó, szakmát adó 31 521 13 OKJ-számú *színpadi segéddíszítő* szakképzésről.

A második napon is érdekes témákat taglaltak az előadások:

*Vizuáltechnikai megoldások – Watchout médiaszerver: karmester a színházi látványtechnikában** – Flaska Péter (Mikropo Vizuáltechnika Kft.) tartott bemutatóval egybekötött, érdekes előadást.

LED-ek a színpadon – ahogyan én szeretem – Böröcz Sándor (Lisys-Project Kft.). A LED-ek mért színvisszaadási jellemzői ma már nem tükrözik helyesen az emberi szem érzékelését.

3D látvány a színpadon – a Gerriets cég 3D

► Bagossy Levente maktette A. Dumas – J. P. Sartre: Kean, a színész c. előadáshoz. Thália Színház, 2017

► Mikropo Vizuáltechnika Kft. standja

tüll világújdonsága – Füzy Gábor (Gépbér Színpad Kft.). Egy igen érdekes, új megoldás a háromdimenziós vetítések létrehozására.

A színpadgépészet lehetőségei ma és holnap – Barna János (Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.). A színpadgépészet és főleg a vezérléstechnika nagyon sokat fejlődött az utóbbi években.

Színvarázs – avagy színkeverés az ETC 7 színű LED-es lámpatestével – Papp Zoltán (Luminis Kft.). Látványos bemutató a LED-es fényvető szingazdagságáról.

► Színpadvilágítás

Színházi Műszaki Vezetők Országos Találkozója

A „Ki fog itt díszletet gyártani?” témáról² a Thália Színház műszaki igazgatója, Német Tibor tartott bevezetőt, majd a részt vevő díszletgyártók és színházi műszaki vezetők mondták el a sürgős megoldásra váró problémákat. Sajnálatos módon – bár a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Magyar Látványtervezők Társasága is meghívást kapott – a témában erősen érintett díszlettervező szakma nem élt az aktív részvétel lehetőségével.

Az MSzTSz éves vezetőségválasztó közgyűlése

A közgyűlés elfogadta a szövetség tavalyi munkájáról és gazdálkodásáról szóló beszámolókat. Szűcsborus János elmondta, hogy 2011-es megválasztása óta a szövetség pénzügyi helyzete stabilizálódott, és több sikeres szakmai rendezvényt tartottunk (SZÍNPAD jubileumi szimpózium és a 2016. évi Sceni-Tech). Három

² Lásd Szabó-Jilek Iván azonos című vezércikkét a SZÍNPAD 2017. márciusi számában.

► Hangtechnika

alkalommal sikerült kiosztani a Tolnay Páldi-ját. A SZÍNPAD kiadása jelentősen emelte a Szövetség ismertségét és presztízsét. Ennek is köszönhető, hogy a kiírt pályázatokon munkánkat segítő támogatásokhoz jutottunk. Sikerül lassan előrelépünk az oktatás égető kérdésében. Szeretnénk, ha a színházi műszakiak közül minél többen segítenék aktív részvételükkel a szövetség munkáját.

A közgyűlés elfogadta az idei munkatervet, illetve a takarékos költségvetést. A tagdíj mértéke ebben az évben sem változik.

A Sceni-Tech 2017 kiállításon az alábbi cégek mutatták be legújabb termékeiket:

Audio Partner Kft.
 Audmax Kft.
 Ava-Pack Kft.
 AVL Trade Kft.
 Balogh Stúdióvilágítás
 Bosch Rexroth Kft.
 Chromasound Kft.
 Elimex Kft.
 Eq Audio Hungary Kft.
 Eurhythmics Kft.
 Eventvisual Kft.
 Fullrange Kft.
 Gépbér Színpad Kft.
 Igus Hungária Kft.
 Interton Elektroakusztikai Kft.
 Joó László
 Lysis-Project Kft.
 Logen Kft.
 Luminis Kft.
 Microsound Kft.
 Mikropo Vizuáltechnika Kft.
 Pelyhe Kft.
 Pro Világítástechnika – Zaj Rendszerház Kft.
 Szt. György Média és Informatikai Szakgimnázium
 Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.
 Waagner-Biro Austria Stage Systems AG

► Szakelőadások

► Színházi Műszaki Vezetők Országos Tanácskozása

Szűcsborus János elnök és az elnökség tagjainak 3 éves mandátuma lejárt, ezért új elnökség választására került sor. A Jelölőbizottság ajánlása alapján az új megválasztott elnökség tagjai:

► Baráti beszélgetés

► Színpadgépészet

Elnök:

Lakatos Gergely

Liszt Ferenc Zeneakadémia

Elnökségi tagok:

Barna János

Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.

Böröcz Sándor

Lysis-Project Kft.

Kiss István

Hagyományok Háza

Német Tibor

Thália Színház

Pelyhe János

Pelyhe és Társa Kft.

Szabó-Jilek Iván

SZÍNPAD folyóirat főszerkesztő

Szűcsborus János

Madách Színház

Tompai Zsuzsanna

Madách Színház

Az új elnökségnek gratulálunk és eredményes munkát kívánunk!

-SZJI-

Motoros láncos emelők a színházi világban – használhatók vagy sem?

► Klaus Weber

A világ legtöbb színházában drótköteles gépi hajtásokat vagy ellensúlyos kézi húzókat használnak a lógó díszletek mozgatására, mert az ilyen típusú gépezettel meg tudnak felelni a modern színdarabok egyre összetettebb színpadképei által megkívánt követelményeknek.

Még az alsógépezetnél is a hidraulikus meghajtásokkal vagy más típusú olyan emelőkkel működő megoldások, mint a spirális emelők vagy a merev láncos emelők, jelentik a szokványos eszközöket az igények kielégítésére, ugyanis a színpadképekben egyre több süllyedőt alkalmaznak, amelyeket nagyon gyakran kombinálnak az igen biztonságos, minősített SIL 3 vezérlésekkel.

Hogyan illeszkedhet ebbe a koncepcióba egy láncos emelő?

A szórakoztatóiparban minden műszaki ember tisztában van az emelőcsőrők hátrányaival. Ezek a gépek például magas zajszinteken – 1 m távolságban ez akár 70 dB(A) is lehet – vagy kisebb emelési sebességgel működnek. A SIL 3 vezérlés használata sem annyira egyszerű, mert az emelő házában – ami általában valamilyen standard ipari emelőtechnikai termék átalakítását jelenti – a SIL 3 típus komponensei, például a dupla enkóderek és a teherérzékelők, nem igazán férnek el.

De a szűkös költségvetések korában a láncos emelő hirtelen sokkal vonzóbbnak tűnhet, mint amilyenek eddig látszott.

Mindenekelőtt a csekély önsúly sokkal kisebb terhelést jelent az épületen belül. Helyenként olyan műemléki lefedésű színházak vannak, ahol az esetek túlnyomó többségében a tető statikai állapotának felújítását még csak nem is tervezik. Ilyenkor a nagy kapacitásokat alacsony önsúly mellett biztosító emelő nagyon előnyös lehet az épületszerkezet statikai összerhelésére.

► Ellensúlyos kézi húzók

► Díszlettartók erdeje

További előny az egyértelműen rugalmas használhatóság a színház különböző területein, különösen, ha a darabok gyakran változnak az évad folyamán. A láncos emelőknél a legtöbb esetben

nincs szükség idő- és pénzigényes szerelésre. A szervizköltségek is alacsonyabbak lehetnek, tekintettel a teherszállító láncoknak a drótkötéllal szembeni kedvezőbb kopására és életciklusára.

► A színpad mennyezetén vezetésben húzza láncos emelő a díszlettartó sodronykötelet

► Hidraulikus hengerrel működött díszlethúzó, csigaáttétellel

► Láncos emelő

→ **A láncos emelő használata a klasszikus lógó díszlet mozgására**

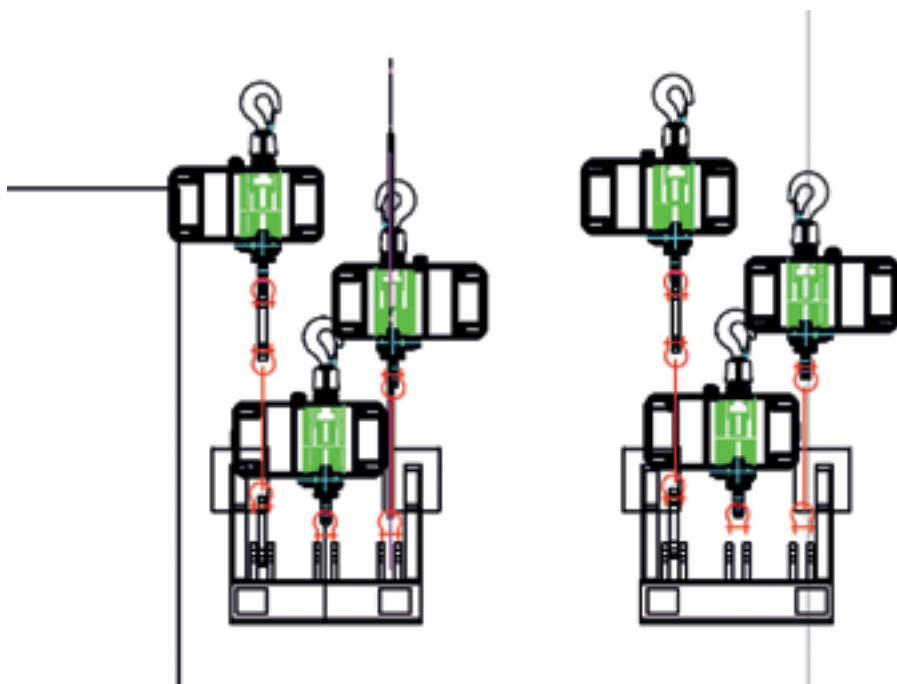
Az elv nagyon hasonlít a kézi csörlő gépesítéséhez. A láncos emelő 4-6-soros csigaáttételt mozgat, ezzel húzza a díszletmozgató kötelet.

→ **Egy pontban terhelte csörlők módosítások nélküli lecserélése**

Ha a kisebb sebesség nem probléma, akkor közvetlenül váltani lehet a láncos emelőkre egyrészt rugalmas használhatóságuk miatt, másrészt azért, mert bárhová beszerelhetők, ahol újabb pontra van szükség.

→ **Hidraulikus munkahengerek lineáris hajtásainak lecserélése**

A láncos emelő beépítése a meglévő lineáris hajtások helyére lehetővé teszi a színházak és koncertteremek számára az összes díszlethúzó darabszámának megtartását – az augsburgi Kongress am Park példájához hasonlóan. Az alapgép csekély emelési sebességét a kötelek minden további csigaáttétellel történő

► Példa a láncos emelők utólagos beépítésére

Mint mindig, itt is az ötletek olyan keverékéről van szó, amelyek a legjobb megoldást biztosítják a rendelkezésre álló költségkereten belül. Az alábbiakban néhány példát ismertetünk arról, hogy hol és hogyan lehet a kötéllal működő vagy hidraulikán alapuló színpadgépezetet lecserélni.

→ **Ellensúlyal működő kézi csörlő gépesítése**

Az emelőt közvetlenül az ellensúly pályájába lehet beszerelni, a vezetést megtartva. Kompakt méretének köszönhetően a láncos emelő nagyon gyakran jól illeszkedik, ezért nem kell a húzó osztástengelyét változtatni.

duplázása ellensúlyozza, az alkalmazott láncos emelő kapacitásának határáig.

→ **Ideális megoldás az oldalszínpadok gépezeteinél**

Ez az a terület, ahol a múltban is gyakran használták a láncos emelőket, és a jövőben megvalósítandó számos projektben használhatók lesznek.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a költségvetés és az igények függvényében a láncos emelők alkalmazása jó megoldás lehet.

KLAUS WEBER

JDR – Lifting Technology GmbH

**SZÍNPAD-
ES EMELOGÉPTECHNIKA KFT**

www.szinpadttechnika.com

SZÍNPADTECHNIKAI BERENDEZÉSEK

- Tervezése
- Gyártása
- Szerelése
- Javítása
- Karbantartása

Budapesti irodánk és bemutatótermünk címe:

**1077 Budapest,
Jósika utca 28.**

Telefon: +36 20 974 7511
Fax: +36 1 614 33 75
Email: info@szinpadttechnika.com

A berlini Unter den Linden Állami Operaház rekonstrukciója

► Az Operaház homlokzata

► A berlini Staatsoper helyszínrajza

Berlin, de talán a világ egyik leghíresebb operaháza a város történelmi Mitte negyedében található. Az eredeti épület először 1742-ben nyílt meg, de a ház 250 éves története során – a tűzvészek és a háborús károk miatt – több lényeges módosítást megért. Legutóbb az 1950-es

években Richard Paulick építész tervei alapján rekonstruálták. Az Állami Operaház 1979 óta szerepel a védett műemlékek listáján.

Több mint 50 év operaházi működés után a következő öt épületrészből álló épületkomplexum teljes felújításra szorult:

1. Nézőtér
2. Színpadrendszer
3. Alagsor
4. Próbaközpont
5. Adminisztráció épülete

A munkálatok célja nemcsak az épület megőrzése volt, hanem az is, hogy az épület megfeleljen a kortárs színházi előadások megszo- kott igényeinek is. További cél volt a nézőtér látási viszonyainak, a teremakusztikának és főleg az utözengési időnek a javítása. A több tonna súlyú új színpadgépezet beépítése – a műemlékvédelmi követelményekhez szigorúan igazodva – nagy kihívásokat rejtett magában. A nézőtér térfogatát megnövelték az akusztikai követelmények teljesítése miatt. Ezt az 1950-es évek műemléki mennyezetének megemelésével érték el.

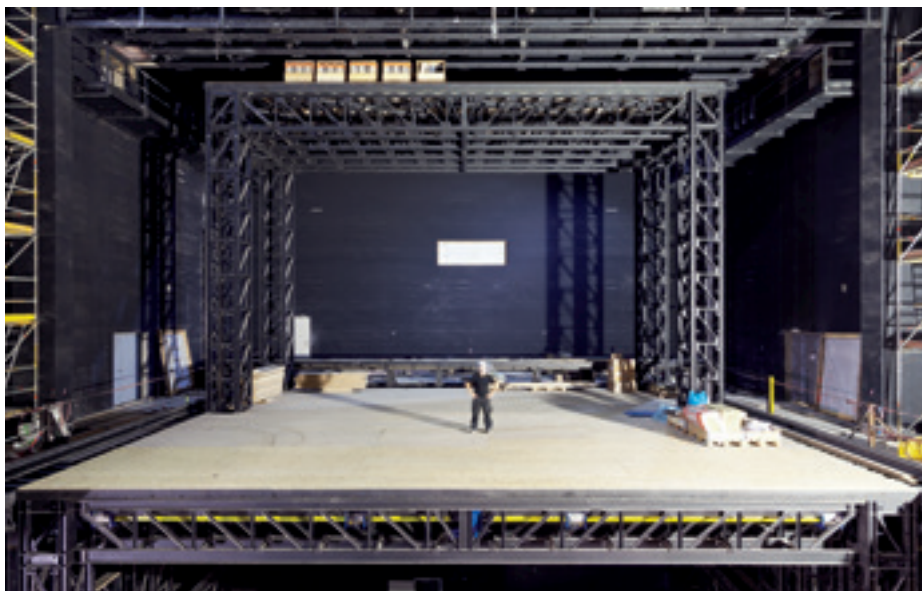
Az építés-bontás során váratlanul a középkorból származó leletekre bukkantak, valamint a magas talajvízszint több hónappal hátráltatta a feszes ütemtervet. Emiatt a felsőgépezet beszerelési munkálatainak megkezdéséhez a szükséges előfeltételek csak 2014 őszén teljesültek.

A színpadtoronyban először a régi színpadberendezést szerelték szét, és az építményt lehorgonyozták, hogy felúszását, mozgását megakadályozzák. 3 cm vastag acéllemezes vízszigetelés készült. Az ilyen típusú szigetelés a hajóépítésben szokásos. Egy szakember a 7 kilométer hosszú hegesztett varratok minden centiméterét átvizsgálta a vízállóság biztosítása érdekében.

A teherhordó acélkeretet a zsinórpádlás külső oldalfalai mentén helyezték el. Ez a keretszerkezet hivatott átvinni a felsőgépezetnek és magának a tetőnek a súlyát a meglévő alapokra. A meglévő pillérek túlterhelésének megelőzése céljából a Waagner-Biro cég terhelésmérő rendszert épített be a tető új, rácsos tartószerkezetének tartóiba.

A zsinórpádlás, valamint a görgős pályák és a terelőkeréksorok sikeres beszerelése után a munka a zsinórpádlás bal és jobb oldalán lévő öt karzatszinttel folytatódott 2015 áprilisában. Az akkori szerkezeti feltételek miatt ezeket a munkálatokat nemcsak szédítő magasságokban, hanem egyúttal igen szűk térben kellett elvégezni.

A hajtásegységeket hangszigetelt, felfüggesztett helyiségekbe szerelték be a karzatok mögött. 107 díszletemelő, köztük nagy teher-

► Kétszintes süllyedők

birású húzók és világítási tartók, díszlethúzó, ponthúzó gépei kerültek mindkét oldalán és két szinten ezekbe a helyiségekbe. Ehhez a gépeket 10 méteres magasságba kellett emelni. A szerelést két hét alatt sikerült befejezni. Az összes hajtásrendszer rugalmas felfüggesztést kapott, hogy a teljes rendszer a lehető legalkalmasabb legyen.

2015 nyarán kezdődött a projekt kihívásokkal teli következő lépése, az alsógépezet és a 7000 m³-es (21 × 29 × 11,5 m) alsószínpad szerelése. Az eredetileg igen szoros ütemterv betartása érdekében a szerelést már a tervezéskor úgy képzeltük, hogy az előre összeszerelt gépegyeségek kívülről kerülnek a helyükre. Ezért a Waagner-Biro két darupályát épített az épületen belül és kívül. A szállított legnehezebb darab súlya 8,8 tonna volt.

A fő színpadon összesen nyolc süllyedő készült, köztük négy kétszintes. A teherszállító süllyedő és a forgószínpad kocsját lesüllyesztő, kiegyenlítő pódium hátul helyezkedik el. Opcionálisan három személyszállító szerelhető az első hat süllyedőbe. A zenekari árok változ-

► Főszínpadi süllyedők mozgásban

tatható és kreatív felhasználásához a süllyedő több elemből áll (fő süllyedő, kiegyenlítő pódiumok, átjárók és hidak).

Az alsógépezet tervezésénél különös figyelmet fordítottunk a zaj- és rezgésvédelemre. Ezért a süllyedők néhány meghajtó rendszere kötélekkel készült. Néhány süllyedő függőleges, mások vízszintes hajtással vannak felszerelve. Ezek a gépek is rugalmas alappal, valamint kiegészítő hangszigetelő borítással készültek. A színpad területe összesen 1330 m², ebből 500 m² a fő színpad, 250 m² területű mindkét oldalszínpad, a hátsó színpad pedig 330 m².

► A világítási tartó hajtásrendszere

► Gépi díszlethúzó gépegyeség

Az alagsori közlekedőrendszer nemcsak a díszletelek gyors szállítást teszi lehetővé a tárolókocsikon az időjárásból védve, de a folyosó- →

TÜCHLER

2017-ES ÚJDONSÁG

**FORGALMAZÁSA*
LÁNCOS EMELŐK GIS**

**LÁNCOS EMELŐK A
NÉMET BALESETVÉDELMI
ELŐÍRÁSOKNAK MEGFELELŐEN:**

DGV V.17/18 (BGVC1-IG)

DGV V.54 (BGV-DB-IG)

SQ P2 (BGV-DB+ SR 2.0IG)

**TANÁCSADÁST
ÉRTÉKESÍTÉS
SZERVÍZ
ÉVES ELLENŐRZÉS**

- MAGYARORSZÁG
- LENGYELORSZÁG
- NÉMETORSZÁG
- CSEHORSZÁG
- SZLOVÁKIA
- AUSZTRIA

HÍVJON MINKET!

MAGYARORSZÁG: +43 1 40010 32

*ÉRVÉNYES A GIS SWISS LIFTING SOLUTIONS SZÓRAKOZTATÁS TERMÉKEIRE

info@tuechler.net

→ rendszer segítségével az operaház különböző épületei is összeköttetésben vannak egymással. Például a szükséges műszaki helyiségek az alagsorban vannak elhelyezve. Az összes épületgépészeti rendszer, így a villamos hálózat, a fűtés, a hűtés és a tűzoltáshoz szükséges csövek az alagsorban futnak, ami nagyon előnyös az operaház működése szempontjából. Ezenkívül vannak még olyan területek is, amelyek díszletek előzetes összeállítására, valamint a díszletek és dekorációs anyagok tárolására szolgálnak.

Ezt az alagsori közlekedőrendszert a felújítási program során alakították ki a színházi funkciók és a működés folyamatainak javítása érdekében. Így az alagsoron keresztül a játszó díszleteket át lehet szállítani az operaházból a raktárépületben lévő új próbatermekbe.

Az előadások kiszolgálására is használható alagút a fő színpadhoz a Berliner szárnyon (bal szárny) keresztül csatlakozik, és az egyéb funkciók mellett 12 darab 2 × 1 m-es, szabadon mozgatható színpadi kocsirendszer is van benne. Ez a műszaki megoldás megkönnyíti majd a berendezések színpadra történő szállítását és onnan való elszállítását.

A próbaközpontban az állami balett, a kórus és a zenekar kapott új próbalehetőséget. Itt az operaház fő színpadával azonos méretű próbatermet alakítottak ki. Az Állami Operaház társulatának itt és most először lesz lehetősége az eredeti díszletek között, a főszínpaddal megegyező méretű színpadon próbálni. A nagy próbaterem második játszóhelyként is használható. A díszletek szállítását és mozgását

lehetővé tevő pódiumokat a Waagner-Biro készítette.

Az opera régi, műemlék irodaépületét is felújították, megőrizve és helyreállítva a védelem alatt álló részeket.

Ez volt az egyik legnagyobb projekt a Waagner-Biro cég történetében. Nemcsak az összetett technológia, hanem a szerelési feltételek is nagy kihívást jelentettek, aminek a cég sikerrel tudott megfelelni.

Az operaház normál működésének kezdetét 2017 decemberére tervezik.

ERWIN PAPST

létesítményvezető
Waagner-Biro Austria
Stage Systems AG.

Műszaki adatok

Felsőgépezet

Elem	Db	Emelési magasság	Megengedett terhelés és emelési sebesség	Gyorsulás, m/s ²
Díszlettartó	60	25 m	1000 kg 1,2 m/s vagy 500 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Panorámatartó	6	25 m	350 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Külső, oldalsó emelőrúd	2	25 m	1000 kg 1,2 m/s vagy 500 kg 1,8 m/s esetén	
Előszínpadi díszlethúzó	3	25 m	1000 kg 1,2 m/s vagy 500 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Akusztkai függöny emelője	1	25 m	1000 kg 1,2 m/s vagy 500 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Portáltakarás-mozgatás	1	25 m	1000 kg 1,2 m/s vagy 500 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Fő függöny mozgatása	1	25 m	1000 kg 1,2 m/s vagy 500 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Nagy teherbírású emelő	7	25 m	3000 kg 0,6 m/s vagy 1.000 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Világítási tartó, közepén	4	21,5 m	1800 kg 0,6 m/s esetén	1,2
Világítási tartó, oldalt	8	21,5 m/25 m	1200 kg 0,6 m/s esetén	
Ponthúzó	42	28,5 m	500 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Vonalemelő	14	25 m	350 kg 1,8 m/s esetén	1,2
Portálhíd	1	45,6 m	1750 kg 0,6 m/s esetén	0,6

Felsőgépezet

Színpad teljes területe: 1330 m²
Fő színpad méretei: 500 m²,
Oldalszínpadok: 2 × 250 m²,
Hátsó színpad: 330 m²

Vezérlések:

CAT számítógépes vezérlés a felső- és az alsógépezethez (kereken 280 meghajtott tengely)

Alsógépezet:

	Db	Süllyedők méretei (sz × m)	Mozgáshatár (m)	Emelési sebesség (m/s)	Megengedett statikus terhelés	Megengedett dinamikus terhelés
Zenekari árok	1	13,5 × 5,5 m	3,4	0,2	33 800 kg	10 000 kg
Híd	1	13,5 × 1 m	3,4	0,2	6 650 kg	3 325 kg
1-3. süllyedő (kétszintes)	1	15 × 3 m	8,7	0,3	22 500 kg	10 000 kg
Süllyedő	1	15 × 3 m	9,5	0,5	19 500 kg	10 000 kg
Kis pódium	1	15 × 3 m	9,5	0,5	9 750 kg	5 000 kg
4. süllyedő (teherszállító süllyedő)	1	15 × 6 m	9,5	0,5	45 000 kg	31 000 kg
5. süllyedő	1	15 × 3 m	9,5	0,5	22 500 kg	10 000 kg
6. süllyedő	1	15 × 4,5 m	9,5	0,3	33 750 kg	10 000 kg
7. süllyedő (kétszintes)	1	15 × 6 m	9,5	0,3	90 000 kg	20 000 kg
8. süllyedő (lógódíszlet-tároló)	1	21,1 × 2 m	5,7	0,3	12 500 kg	7 500 kg
1. kiegyenlítő süllyedő	1	15 × 3 m	0,33	0,02	22 500 kg	16 200 kg
2. és 3. kiegyenlítő süllyedő	2	15 × 6 m	0,33	0,02	45 000 kg	32 400 kg
Forgószínpad kocsija (3 részes)	1	15 × 15 m	-		112 500 kg	10 000 kg
Színpadi kocsik	12	2 × 1 m	-		2 000 kg	2 000 kg
Emelőplatform (próbaszínpad)	1	11 × 6,5 m	14,5	0,3	35 750 kg	10 000 kg

A Watchout médiaszerver

Karmester a színházi látványtechnikában

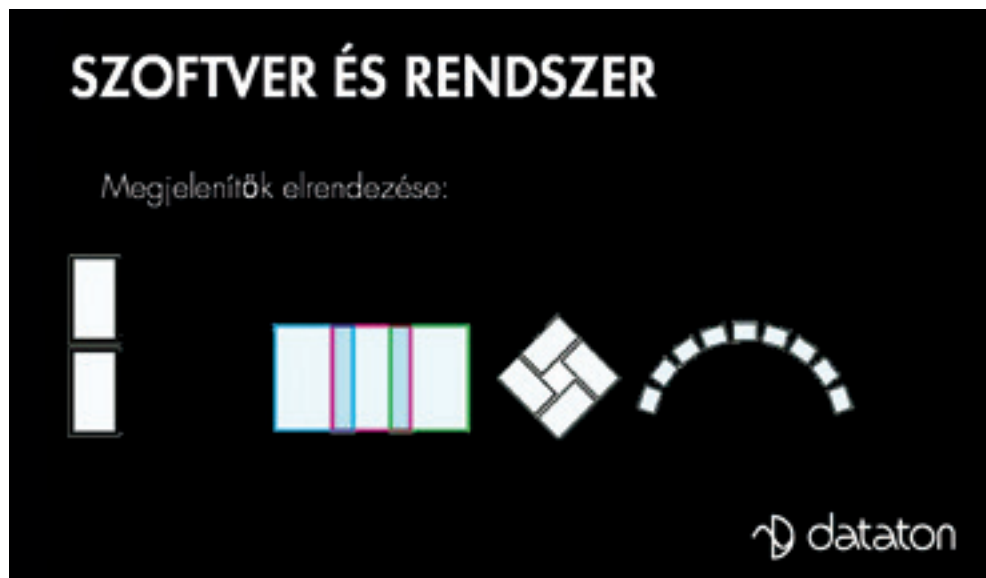
A Watchout egy szoftverbázisú multidisplay applikáció, ami korlátlan lehetőséget nyújt médiatartalmak bejátszására, elrendezésére. Nagyon sok területen használják az élő koncerteken, kiállításokon, színháztechnikán keresztül a digital signage világában is. Önálló megjelenítőket is meg tud hajtani, vagy több, egymással összefüggő displayt, amelyeknek elrendezése tetszőleges lehet. Nincs felső korlátja a megjelenítők számának, akár 200 db projektort vagy vegyesen projektort, LED-falakat, displayeket tudunk integrálni ebbe a rendszerbe.

Rendkívül felhasználóbarát kezelőfelülete van, mindazok ellenére, hogy el kell mélyülni, tudást, gyakorlatot kell szerezni a kezeléséhez. 17 éve fejlesztik, sok visszacsatolást, impulzust kaptak a felhasználóktól, hogy milyen irányba fejlessék a szoftvert, és ennek okán nagyon szerteágazóvá vált a felhasználási területe.

Két szoftverből áll a rendszer. Az egyik a produkciós, a másik a display szoftver.

A produkciós szoftver a tartalom megszerkesztésére hivatott. 3 fő ablakkal rendelkezik. „Stage” ablak, ami egy előnézeti ablak. Ebben láthatjuk, hogy miképpen fog kinézni a show összeállítás után. A másik a „Media” ablak, ahová a külső és belső médiatartalmakat (grafika, állókép, mozgókép, hang, DMX-jel stb.) rendezhetjük. Ezeket a médiatartalmakat egymástól függetlenül lehet szerkeszteni a timeline/layer alapú harmadik ablakban. Ebben a megfelelő időpontban helyezzük el a kívánt médiákat layerekre, és az idősíkon haladó „marker”, amibe beleütközik, azt kijátssza a szoftver.

A Watchout szoftver Windows operációs rendszer alatt fut, javasolt fejlesztői operációs rendszerre telepíteni. A gyártó nem köti hard-

verhez a szoftvert, nemcsak a Dataton által épített PC-ken futtat, hanem ajánlás alapján a felhasználó is összeállíthatja a kiszolgáló számítógépeket.

A szoftver ingyenesen letölthető a Dataton weboldaláról, tanulmányozható, kipróbálható. A licenc onnantól szükséges, amikor online-ba helyezzük a rendszert, azaz megjelenítővel csatlakoztatjuk, és azokra ki szeretnénk rakni a szerkesztett tartalmat.

A másik szoftver a „display” szoftver, ami a display PC-n fut. A minimális konfiguráció: egy akár nem túl nagy grafikus teljesítményű notebook (produkciós gép), egy gigabit switch, egy nagy teljesítményű grafikus tartalmat kijátszó PC (display gép), illetve minimum egy megjele-

→ nító. A számítógépek LAN-ba kötve kommunikálnak egymással a switchen keresztül. Mivel ebbe az Ethernet hálózatba korlátlan mennyiségű display PC-t is tudunk kötni (display PC-nként négy/hat megjelenítővel), ezért végtelesen számú megjelenítő kiszolgálása lehetséges.

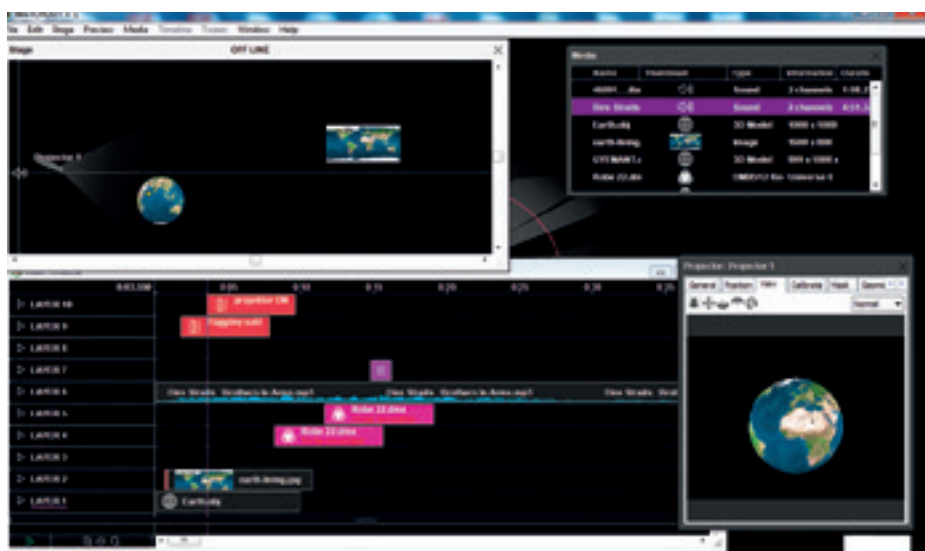
A szoftver főbb jellemzői:

- felhasználóbarát kezelőfelület
- tömörítetlen kép- és hangbejátszás
- 3D mapping, valós idejű effektezés
- bármilyen típusú élő videojelforrás fogadása, ezekkel történő interakció
- virtual display funkció a LED-falak pontos pixel mappingjéhez
- elővizualizáció a szoftver „Stage” ablaka segítségével
- multi timeline lehetőség az élő előadások kiszámíthatatlanságának kiküszöbölésére
- külső kontroll és triggererek a teljes interaktivitásért
- élő videobemenet, network streamek bármilyen forrásból
- közösségimédia-integráció (pl. Instagram)
- teljes geometriai korrekció, edge blending, intelligens maszkolás
- 8 ch-s audio display szerverenként
- számítógép-grafika fogadása bemeneti kártyával vagy hálózatról
- külső kontroll (Midi, DMX 512 [ArtNet] in és out, TCP/UDP, SMPTE timecode)
- valós idejű effektezés akár show közben is
- hálóalapú 3D geometria támogatása stb.

A jobboldali képen pedig munka közben láthatjuk a Watchout szerkesztő ablakait, amint függőnyt nyit szét, hangot játszik be, projektort kapcsol be, miközben egy gömbre a föld textúráját vetíti ki.

FLASKA PÉTER

Mikropro Vizuáltechnika Kft.

Passion

For Performance,
Perfection and People.

ELIMEX
1121 Budapest, Rottler Ferenc utca 108.
Tel: +36(1) 239-6270 / Fax: +36(1) 451-0560
info@elimex.hu / www.elimex.hu

KÖNIG & MEYER
Stands For Music

A hang ígézetében

Lakatos Gergely főmérnök, az MSzTSz új elnöke

2017. május 17-én, az MSzTSz tisztújító közgyűlése egyhangú szavazással Lakatos Gergely főmérnököt választotta elnökké. A Liszt Ferenc Zeneakadémia felújításában végzett kimagasló munkáját a Magyar Érdemrend polgári tagozatának lovagkeresztjével ismerték el 2013-ban. A Zeneakadémia Audiovizuális és Színháztechnikai Osztályának (AVISO) alapítója és vezetője.

Már 15 évesen, 1994-ben hangtechnikusként dolgoztál több rádióállomásonál. Hogyan kezdted el érdeklődni a szakma iránt?

A munkámhoz való viszonyomat – a zenéhez, hangtechnikához, mérnöki gondolkodáshoz fűződő családi tradíciókon túlmenően – alapvetően meghatározta, hogy 10-től 14 éves koromig úttörővasutas voltam. Bár soha nem akartam vasutas lenni, mégis ez gyerekkorom egyik legnagyobb ajándéka volt, mert olyan közösségben voltunk, amelynek felülmúlhatatlan légköre az ember elhivatottságát és kötelességtudatát formálta. Reggel 7-kor kezdődött a szolgálat és este 7-ig – ez esetben szó szerint – meghatározott menetrend szerint dolgoztunk.

Akkor még úgy gondoltam, hogy orvos szeretnék lenni, ezért középiskolába a Berzsényi Dániel Gimnázium biológia-kémia tagozatára jelentkeztem. A gimnáziumi évek alatt azonban az érdeklődésem a fizika felé fordult, ebben segített, hogy az osztály másik fele fizika tagozatos volt. A gimnázium elkezdésével egyidejűleg kerültem közelebbi kapcsolatba a rádiózással és a hangtechnikával. A 90-es évek első felében civil szervezetek pályázhattak frekvenciákra, sorra alakultak a különböző független rádiós szervezetek. Akkor nagyon sok független rádióállomás fordult meg. Többek között a Dunakanyar Rádióállomás, a Civil Rádióállomás, a Fiksz Rádióállomás is, tagjai lettünk a Szabad Rádiók Magyarországi Szervezetének, majd a Berzsényiben létrehoztuk Közép-Európa első diákrádióját, amely egy ideig önálló rádióállomásként működött, az általunk telepített és üzemeltetett adóberendezés Budapest vételkörzetében sugárzott. A Magyar Rádió segítségével több hangjátékot és koncertfelvételt tudtunk műsorunkra tűzni, illetve több alkalommal „összekapcsolódtunk” a Petőfi Rádióval is; elkezdett vonzani a hangfelvétel-készítés világa, amelyet először tanulmányi kirándulások, majd hazai és külföldi tanfolyamok, képzések követtek.

Így a rádiózás iránti érdeklődéssel egyidejűleg terelődtem a hangtechnika, azon belül

a hangfelvételek irányába, ami azért sem volt nehéz, mert édesapám szakmai munkája és legfőbb hobbija is leginkább a hangtechnikához köthető, de pályáját tekintve megmaradt az oktatásnál. Ez a családirag szinte hagyományörzőnek tekinthető érdeklődés aztán determinálta főiskolai, egyetemi tanulmányaimat.

Több rádióállomáson is dolgoztál, de hogyan kerültél a Zeneakadémiához?

17 éves lehettem, amikor a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán volt egy hangtechnikai szaktanfolyam, ahova egyéb, specifikus hazai szakmai képzés hiányában sok rádiós kollégám is járt. A tanfolyamon találtunk egymásra páran, akiket érdekelt az akusztikus, illetve a klasszikus zenei felvételek készítése. Egyik hallgatótársam zongoristaként a Zeneakadémián tanult – napjainkban is ő a Zeneakadémia informati-

AVISO Stúdió, amely egyébként a mai Audiovizuális és Színháztechnikai Osztály jogelődje. A hangmérnöki munka egyik legszebb területe az akusztikus zenei felvételek készítése, úgy éreztem, új munkahelyemen tényleg második otthonomra leltem. A japán támogatás bázisán elkezdtük felépíteni az AVISO-t, először az intézményen belül, majd egyre több partnerünk lett a magyarországi zenei életben, pár évvel később már külföldi megbízásra is készítettünk koncertfelvételeket, lemezeket, közreműködtünk televíziós közvetítések létrehozásában. Feladataink sokasodtak, ezzel párhuzamosan technikailag is bővültünk, 2001-ben több 10 millió Ft-ért tudtunk újabb eszközöket beszerezni.

Rendhagyó módon még szinte le sem érettségiztem, amikor már főállásom volt itt a Zeneaka-

► A Zeneakadémia hang- és videostúdiója a Wesselényi utcai új oktatási épületben

kai vezetője –, és mesélte, hogy a Zeneakadémia egy kormányközi megállapodás alapján – japán gyártású stúdiótechnikai eszközök adományozásával – 50 millió japán jen értékű ún. kulturális segélyt nyert el, de nem igazán tudják, hogyan hasznosítsák. Megpályáztuk a berendezések üzemeltetésére létrehozott stúdió üzembe helyezését és működtetését, létrejött az

démián, és párhuzamosan kezdtem el az egyetemi és főiskolai tanulmányaimat. A 90-es évek végén az Akadémia működését elsősorban erős oktatási-művészeti tradíciója határozta meg. Az infrastruktúrának házon belül nem volt gazdája, ennek megfelelően apparátusa sem. Jól jellemzi ezeket az időköt, hogy Budapest egyetlen hangversenytermeként csak egy színpadosunk →

→ volt. A professzionális felvételek során láttam, hogy a világban milyen technikai háttérrel működnek a magukat jelentősnek tartó koncertermek. Látván a műemlék épületünkben, a csodálatos Nagyteremben és az akkor méltatlan fizikai állapotban lévő Kisteremben rejülő páratlan lehetőségeket, szorgalmazni kezdtem, hogy intézményi szinten vegyük komolyabban a hangversenyezés, az itt létrejövő színpadi produkciók technológiai kiszolgálását. Ezzel szinte észrevétlenül sodródtam bele a Zeneakadémia infrastrukturális megújításába, amelyet közel 13 évig vezettem.

A rekonstrukció gondolatának megfogalmazásával egyidejűleg a költségvetési megszorításokat napról napra megélő, ugyanakkor a hagyományaihoz, értékeihez ragaszkodó Zeneakadémia sorra építette le a kiszolgáló feladatokat. Élve az outsourcing divatjával, sorra szervezte ki a kiszolgáló és műszaki területeket. Abban a pillanatban, amikor meg kellett fogalmazni az épület rekonstrukciós programját, csak páran voltunk mérnökök, illetve műszakiak a házban. Borzasztó kevesen voltunk erre a feladatra, ezért – látva a kihívásokat – nagyon aktívnak kellett lennem ebben a folyamatban. Szerettem volna elérni, hogy a Zeneakadémia hangversenyertermeit infrastrukturálisan is nemzetközileg méltó helyére pozicionáljuk. A rögzített előkészítési folyamat eredményeként 2008-ban – sokéves küzdelem végén – megítélték az uniós támogatást, megkötöttük a felújítás támogatási szerződését, és a megvalósítás során gyakorlatilag rám hárult a projekt műszaki koordinációja.

Gondolom, azért voltak partnereid ehhez a nagy feladathoz...

Természetesen, sikerült egy kicsi, de nagyon jó szakemberekből álló csapatot verbuválnunk.

▶ Az AVISO korszerű audiovizuális archívuma – immár több évtized felvételeit őrzik itt

▶ A hangstúdió vezérlője a nagy formátumú analóg keverőasztallal a Wesselényi utcai új oktatási épületben

Nagyon hálás vagyok nektek, sokszor reménytelennek tűnő körülmények között vittük sikerre ezt a projektet. Úgy érzem, hogy az intézmény érdekeit a kollégák elhivatottságának és odaadásának köszönhetően a legtöbbször hatékonyan tudtuk képviselni.

Ha a közös küzdelem kapcsán ki kell valakit emelnem, akkor mindenképp az intézmény akkori rektora, Batta András nevét kell megemlítenem. Szakmailag és emberileg is nagyon sokat köszönhetek a kapcsolatunknak. Úgy érzem, olyan partnerre talált bennem, aki az elképzeléseit műszaki nyelvre le tudta fordítani. A mi szakmánk többek között azért különleges, sokszor nehéz, mert interdiszciplináris területen dolgozunk, egyik pillanatban műszakinak kell lenni, tehát mérnökként kell tudni gondolkodni, kommunikálni, de a másik pillanatban tudni kell váltani, lefordítani mindezt a művészek nyelvére.

Korábban folytattál zenei tanulmányokat is?

Tanultam zenélni, de a fizikai adottságaim sajnos kevésnek bizonyultak. Egy időben klasszikus gitároztam, de a kezem nem bírta, ezzel fel kellett hagynom. Ezért inkább a művészetközvetítés, illetve a művészet szolgálata irányába fordultam.

A rekonstrukció során a hangtechnikai feladatokon túl egy sor más műszaki problémát kellett megoldani. Színpadgépészeti, hatásvilágítási, színház-technológiai feladatokkal hogyan boldogultál?

A projektben közreműködőként, majd eredménybeli üzemeltetőként ezt a projektet

mindannyian magunkénak éreztük. Korábbi tapasztalataim, tanulmányaim, valamint közös egyeztetéseink alapján tudtam, hogy hova akarunk eljutni a felújítás végén, és mi az a műszaki-művészeti színvonal, cél, amelyet mindenképp meg kellene közelíteni. Tisztában voltunk azzal is, hogy ez egyszeri lehetőség, a későbbiekben a meghozott döntéseket nehezen lehet korrigálni. Amikor 2003 környékén látszott, hogy a projekt ténylegesen megvalósulhat, akkortól tudatosan készültünk rá. Sok hazai és külföldi példát tanulmányoztunk, hogy milyen technológiát válasszunk. Európában, később a világ más tájain 50-nél több színházban, koncerteremben jártam. Tapasztalatokat, ötleteket gyűjtöttünk a rekonstrukció részleteihez. Erre a tapasztalati bázisra tudtunk a későbbiekben építeni.

Utólag visszatekintve – a rekonstrukció közel 13 éves tapasztalatával – azt tudom mondani, hogy az előkészítésre szánt idő kiemelten fontos és nem spórolható meg. A feladat nagyságrendje a megfelelő időt így vagy úgy kiköveteli magának; ha az az előkészítési fázisban nem adható meg, akkor arra a későbbiekben mindenképp szükség lesz. Felkészülésünk ellenére nekünk is voltak olyan részletek, amelyeket nem tudtunk teljesen kidolgozni, a kivitelezéssel párhuzamosan, beszorítva kellett arra időt fordítani.

Egy ilyen nagy projekt összetettsége széles áttekintést kíván. Ilyenkor a precíz mérnökember hajlamos elveszni a részletekben...

Egy olyan vezetésméleti kérdést feszegetsz, amelynek kezelése megfelelő tapasztalattal lehetséges. Nagyon kell vigyázni, hogy egy-egy felmerülő kérdés ne rántsa az embert túlzottan

► A Liszt Ferenc téri hangversenytermet kiszolgáló, korszerű digitális hangstúdió

a mikromenedzserek világába, illetve előállhat olyan helyzet is, amikor egyszerűen nem lehet kikerülni a személyes közreműködést. A projekt egy hatalmas gépezet, amelynek lendülete sokszor a gépkezelőt is magával ragadja. Ma úgy gondolom, az általam kívántnál többször voltam hasonló helyzetben, a tapasztalatok birtokában ma már nyilván más fejjel mennék neki bizonyos kérdéseknek. Sajnos a mi projektünk esetében nagyon kis létszámú csapatot tudtunk magunk mögött tartani. Jóval kevesebben voltunk műszakiak, mint amennyi indokolt lett volna.

A zenei oldalon többen voltak?

Igen, de amikor a megvalósítási szakaszban volt a projekt, naponta felmerülő konkrét műszaki részletkérdésekben már nem igazán tudtak segíteni. Esetünkben volt egy uniós előírás a projektmenedzsment létszámára és a rákölt-hető összegre, amit nem lehetett túllépni. Azt a problémát látom ma is a legtöbb beruházásnál, hogy a megrendelő vagy a kedvezményezett nem eléggé felkészült. Hiába van egy külső mérnök szervezet, nekik az a feladatuk, hogy a primer jellegű feladatokra fókuszáljanak, háttérre, költségkereten belül legyen minden kész, az ütemtervet tartásuk. Ők nem a megrendelő fejével gondolkodnak, tapasztalataikkal a korábban jól megfogalmazott megrendelői elvárásokat tudják esetleg árnyalni. Megrendelői oldalról mi távolabbra tekintünk, mert a használó, hasznosító és egyben az üzemeltető felelősségét is viseljük; a javasolt technológia megfelelő, használható lesz-e, hogyan tudjuk majd a napi munkafolyamatainkba beilleszteni, milyen létszámmal fogjuk üzemeltetni stb. A Zeneakadémia projektje egyértelműen üzeni az utánunk következőknek; mindennél fonto-

sabb, hogy a kedvezményezett valódi gazdája legyen, lehessen a fejlesztésnek.

A MÜPA-val milyen kapcsolatban voltál?

Először speciális technológiai szakértőként 2004-ben készítettem tanulmányokat az épülő stúdiók hangtechnikai rendszereihez, majd 2005-ben – pár hónappal a ház átadása előtt – kerestek fel mint akusztikai konzulens. Olyan kollégát kerestek, aki a hangversenyterem változtatható akusztikai beállításaiával foglalkozik. Tíz éven keresztül a Nemzeti Hangversenyterem akusztikai beállításaiért voltam felelős, munkám során részt vettem szinte valamennyi produkcióban, a Wagner-napoktól a félig szcenírozott opera-előadásokig. Kezdetekben az ARTEC szakembereivel, köztük a néhai Russell Johnsonnal dolgozhattam együtt, megtisztelő, nagy kihívásként emlékszem vissza erre az időszakra.

Ezeket a beállításokat rögzítették is? Lehet azt mondani, hogy ma már automatikusan történik a terem hangolása?

Természetesen, ha nem is automatikusan, de egy kialakított protokoll szerint. Elkészült a standard beállítások gyűjteménye, tudomásom szerint napjainkban is ennek eredményeit használják. Beállítják a kiindulási állapotot, és ezt az adott produkció egyedi igényei alapján finomítják. A terem kezdeti használata során nehézséget jelentett, hogy zömében empirikus ismeretekre kellett hagyatkozni. Nem ismertünk olyan útmutatót vagy paraméterkönyvet, amelyből lehetett volna tudni, hogy a közel 70 akusztikai elem pozíciója milyen hatással lesz

a különböző teremakusztikai paraméterekre. Az ARTEC e tekintetben a konkrétumoktól azért megkímélte a megrendelőt. Nekünk kellett arra rájönni, hogy a zengőkamrák és a canopy különböző viszonyai hogyan hatnak a hangzásra és a zenekari együttjátékra. A MÜPA-ban az első perctől kezdve nehézséget jelentett, hogy az együttesek játéka borzasztóan nehéz, mert a tagok nem hallják egymást a színpadon. Ehhez a munkához – azt gondolom – jó háttérrel biztosított, hogy akkor már közel ezer hangversenyfelvétel tapasztalatával rendelkeztem. Rengeteg együttessel és karmesterrel dolgoztam együtt, tehát könnyen azonosulni tudtam az igényekkel, illetve külső fülként is tudtam, mik azok, amelyeket egy-egy zenekari hangzásban keresnek. Azt gondolom, hogy ezzel a feladattal rengeteg, a hangmérnöki munkámban is hasznosítható tapasztalatot szereztem.

A MÜPA-ban érdekes volt látni – a zseniális ötletből született – hangversenytermi opera-előadási forma létrejöttét, a Wagner-előadásokat. A zseniális ötlet az épület tervezésekor fogalmazódott meg és öltött testet a zenekari árok formájában, amely szokatlan egy hangversenyteremben. Az árok tette lehetővé a mára népszerű és közsímet Wagner-előadásokat. Akusztikusként az első *Parsifal*-előadástól az egész Ring-ciklus színrevitelét végigkísérni óriási élmény volt. Az elején még komoly félelmek voltak, hogy a zenekar mellett hogyan fognak érvényesülni az énekesek a színpadon, de kiderült, hogy a terem kiváló környezetet biztosít Wagner zenéjének.

► Az intézmény magyar piaci szereplőkkel együttműködve új, széleskörű szolgáltatásokat biztosító, a színházi és a stúdiótechnikai üzemeltetést is kiszolgáló integrált ügyelői hang- és fényjelző, intercom rendszert is fejlesztett

Sikeresen túljutottatok a Zeneakadémia felújításán, most mi a feladatod?

A Zeneakadémia felújítása óriási kihívás elé állította az intézményt, mert rengeteg új lehetőséget teremtett. Korábban az intézmény befogadóként működött, a saját hangverseny-szervezésnek nem volt meg a kultúrája. A múlt század tízes éveiben szokásos hangversenyezés fölött azonban eljárt az idő. Ma már rengeteg audiovizuális inger éri az embereket, a produkcióknak, illetve a produkciókat háttérből kiszolgálóknak ehhez alkalmazkodniuk kell. A projektben végig azt képviseltük, hogy az intézményt az infrastrukturális lehetőségei predesztinálják arra, hogy éljen azokkal, és az adottságai, a hagyományai pedig kötelezik is arra, hogy önálló entitásként megjelenjen a magyar kulturális életben.

Egyébként ezt a folyamatot a MÜPA – nemzetközi mércével is kitűnő adottságaival – katalizálta. Sikere azt mutatta, hogy a kulturális intézményeknek ebbe az irányba kell elmozdulnia, ha a piacon szeretnének maradni. Másrészt a mi alaptevékenységünk, az egyetemi oktatás is akkor tud igazán sikeres lenni, hogyha az itt tanuló művészhallgatókat olyan gyakorlati közege tudjuk helyezni, amilyenekkel a későbbi szakmai pályájuk során találkozni fognak. Arra törekszünk, hogy a professzionális infrastruktúra a nemzetközi szintű oktatást támogassa, versenyképességét növelje.

Úgy érzem, a közönség ismét megszerette az épületet. Ahogyan azt sejtettük, a felújítás számtalan új kihívás elé állítja a Zeneakadémiát, amelyet fokoz, hogy a projekt befejezése és az új lehetőségek megismerése természetesen új igényeket generál. Láthatóan egyre több a feladat, ebben az évadban több, mint ezer eseményünk volt, tehát napi három-négy koncert, kurzusok, próbák. Az ezeket kiszolgáló produkciós terület feladata egyre több és egyre szerteágzóbb. Az általam is alapított AVISO ma már a Zeneakadémia egyik legnagyobb szervezeti egysége, ide tartoznak a stúdiótechnikai, az oktatástechnikai és a színpadi-szenikai szakemberek is. Jelenleg közel harmincan vagyunk, és a fokozódó terhelés miatt remélem, hogy létszámunk a közeljövőben még bővülni fog. Most ennek az egyre hangsúlyosabb, sokféle támogató területnek a vezetése, a fenntartható működési stratégia kidolgozása a feladat. A közelmúltban kialakult feladatmegosztás alapján az épületek általános üzemeltetési, építészeti feladataival Reményi Katalin műszaki igazgató kolléganőm foglalkozik, a speciális, produkciós, hang- és videostúdió-technikai, színpad- és vi-

zuáltechnikai, hatáshang- és hatásvilágítási, akusztikai technológiákkal pedig én.

Éppen az előbb hallottam, hogy még most is aktívan rögzíted a hangot, hangosítod a koncerteket...

Az eredeti szakmám közelsége megnyugtat, kikapcsol, egyfajta hobbim is, ezért ha adódik lehetőségem, megragadom az alkalmat, ha a felvétel-készítéshez – alkalomszerűen – közelebb kerülhetek.

Honnan sikerült színházi szakembereket szerezned?

Amikor 2013 tavaszán látszott, hogy az épület átadása ősszel megvalósul, a mindennapos üzemeltetés finanszírozása még nem oldódott meg. Akkor is éreztük, azóta tapasztalatként fogalmazom meg: sokkal intenzívebben kellett volna elkezdeni a stábot építeni, ehelyett – mivel az anyagi források nem álltak rendelkezésre – csak nagyon lassan építkezve lehetett a mindennapos üzemeltetést elindítani.

Ebben az időben szerencsém is volt, mert Mátyus Zsolt kollégám, aki tíz éven át színpadmeszter volt a MÜPA-ban, úgy érezte, hogy szívesen váltana. Mivel több produkcióban dolgoztunk együtt, boldogan építettem köré az új csapatot. Mivel szűkösek voltak a lehetőségeink, igyekeztünk a magunk szűken vett szakmai bázisából építkezni. Az új, még épülő technika is vonzerőt jelentett, így tudtunk az ügy mellé állítani olyan nagy szakmai tapasztalattal rendelkező kollégát, mint Nagy László, aki korábban hosszú éveken keresztül az Operettszínház fővilágosítója volt.

Úgy érzem, szakmailag felkészült, jó szellemű, összetartó gárda jött létre. Ezekben a hónapokban a csapatszellem megőrzése, az együttműködés erősítése a fő feladatunk, mert elértük azt a létszámot, amely a csoportdinamika alapján is kritikus lehet. Jó lenne a mindennapos emberi súrlódásokat, ellentéteket minimalizálni; nem szeretném, ha az egyes szakterületek, terek között – a másutt meg tapasztalt – ellentétek nálunk is kialakulnának.

Ezek már nem műszaki, hanem menedzseri feladatok, amelyek gyakran frusztrálttá teszik a vezető beosztásba kerülő mérnököket. Neked volt lehetőséged menedzsmenttanulmányokat folytatni?

Elvégeztem egy műszaki menedzser szakot, amelynek keretében több tantárgy a humán-egyéngazdálkodással foglalkozott, de a mindennapos munkám során sokszor hasznosíthatom mérnök tanári ismereteimet is. Mindemellett vendéghallgatóként bejártam az egyetemen

több MBA kurzusra, köztük MBO¹ előadásokra, amelyekről már akkor úgy éreztem, hogy a későbbiekben hasznosíthatók. Az elméleti ismeretek alkalmazásához azonban elengedhetetlen a tapasztalat. A projekt megvalósítása során sokszor nehezen lehetett ezekre az ismeretekre támaszkodni, voltak helyzetek, amikor nagyon sok, eltérő motivációjú embert kellett koordinálni. Nem véletlenül tartják erről a területről, hogy az élet végéig tanulható, mindig új és új kihívások adódnak. El kell tudni engedni dolgot, ezt pedig folyamatosan tanulni kell.

A feladatok delegálása nagyon fontos, de nem könnyű megvalósítani.

Sajnos ennek az állításnak minden betűjét alá tudom támasztani, magam is meg-megküzdök ezzel. Az elmúlt időszakban tudatosan próbálok erre figyelni. Ha benne vagy egy magad által felépített folyamatban, akkor nagyon nehéz abból kikerülni, a delegálást megvalósítani, új utakat találni. Saját magamon tapasztaltam, hogy a projekt befejezését megelőzően – úgy 2011 környékén – már láttam, hogy változtatni kellene, de a körülmények akkor nem tették lehetővé. Létszámban sem álltunk úgy, és mire a feladat megosztásának feltételei adottak lettek volna, addigra már régen túl kellett lenni rajta. Ellenben a jelenlegi osztályomat már eleve úgy építettem fel, hogy igyekszem kellő szabadsági fokot adni a kollégáimnak a munkájukhoz. Jó a kollégákban megbízni úgy, hogy tudom, számíthatok rájuk, minden körülmények között tudásuk legjavát adják. A közelmúltban több olyan eseményt bonyolítottunk le, amely ezt igazolta vissza.

Ez nagyon hálás dolog! A dicséret meg a köszönet a legjobb motiváció, az emberek szárnyat kapnak ezekről.

Ez igaz, de mintha itt, Közép-Európában be lennénk oltva ez ellen, nekünk magyaroknak az elismerés, pozitív visszacsatolás különösen nem szokott menni.

A másik nagy probléma a művészek és az előadást kiszolgálók közötti kapcsolat, kommunikáció – egyre több helyről hallható – változása, romlása. Sokszor nem tudom, mit kellene tenni azért, hogy partnerként tudjunk egymásra tekinteni, nemcsak személyenként, hanem az egyes funkciók, szervezeti egységek szintjén is. Nagyon rossznak tartom azt a mindinkább hallható gyakorlatot, amikor a művészek egy-egy kérdésben a „műszakiakat” csak alaptalan akadémikusokként tekintik. Sokszor úgy érezzük, néha ki is mondják, hogy „Nem kell őket komolyan venni!” Itt természetesen azokra a helyzetekre gondolok, amelyek esetében a kollégák egy-egy kockázatra szakmailag megalapozottan próbálják felhívni a figyelmet.

¹ MBO - Management by Objectives, célközpontos vezetés a teljesítményértékelésben: a vezető és beosztottja együtt tervez, szervez, kommunikál.

► A Zeneakadémia HD minőségű videoutómunka-stúdiója

Több kolléga panaszkodik arról, hogy hiányzik a szakmájának, feladatának megfelelő elismertsége, respektje. Pedig, ha az ember elhagyja Hegyeshalmot, azt tapasztalja, hogy a művészi intézményeken belül hirtelen elképzelhetetlen méretű elfogadottsága van a műszaki területnek. Amikor Németországban vendégszerepeltünk az egyik produkcióval, döbbenet láttam, hogy előadáskezdekorkor mekkora nyomtatéka van például a tűzoltó szavának.

A művészek és a műszakiak közötti kommunikációt meghatározza a partnerek felkészültsége és a kialakított emberi kapcsolat. Nyugaton kiműveltebb műszaki gárda dolgozik a színházakban, mert sokkal többet fordítanak az oktatásra, és általában minden szakmának nagyobb a presztízse.

Sajnos egyet kell értenek. Egyrészt vitathatatlan a kommunikáció minőségének szerepe. Külön feladat megtanítani a műszakot jól kommunikálni, egyes helyzetekben erre én is komoly energiákat fordítok. Amikor a kollégáimnak van igazuk, akkor sem mindegy, hogy azt hogyan találják. Másrészt látok egy ördögi kört; a szakmánk megbecsültsége függ a jövedelmi viszonyoktól, a (munkaerő-) piaci helyzettől, a képzési elvárásoktól és lehetőségektől egyaránt, és csak részben a konkrét elvégzett feladat minőségétől. Ameddig a felsorolt területeken hiányosságok, kihívások adódnak, biztosak lehetünk benne, hogy az elismertség terén van még teendőnk.

Ugyanakkor, ha a lehetőség, a bizalom, a teneni akarás találkozik, akkor abból – ha parciálisan is – figyelemre méltó eredmény születik. Talán az én példám is ezt támasztja alá; lehetőséget, bizalmat kaptam, tevékenykedünk, én meg abban az élethelyzetben voltam, hogy szinte végtelen energiákkal tudtam a projektben részt venni, és ebből eredményes projektzárás kerekedett ki.

Hogy tudad biztosítani a kifogyhatatlan energiákat? Van családod?

Végtelenül igaz az a mondás, hogy minden sikeres férfi mögött áll egy feleség. Párommal, Erdődy Orsolyával közel azonos szakmában tevékenykedünk, jelenleg a Budapesti Fesztiválzenekar igazgatóhelyettese, előtte a Hungarofestnél dolgozott, és a zenei évadokért volt felelős vezető. Tehát ismeri ezt a szakterületet, annak sajátosságait. Csodálom azért, ahogy a leterheltségemet viselte, az átadást követő, kevésbé látványos elszámolási időszakban végtelenül embert próbáló perióduson segített át a támogatásával. Tavaly év elején már én is úgy éreztem, hogy ezt muszáj lesz kipihenni. Szeptember 6-án fogadták el a záró kifizetési kérelmet, az egész projekt elszámolását. Akkor megbeszéltük, hogy most pár hónap nyugalom, családi töltökezés következik.

A szövetség megválasztott elnökeként milyen elképzeléseid vannak?

Meggyőződésem, hogy az utolsó években újult erőre kapott kezdeményezéseket kell tovább vinni és lehetőség szerint erősíteni. Ilyen például a Sceni-Tech, amely legfontosabb küldetésének a szakmai önazonosságunk kellékeinek, a szakmai élet, párbeszéd, kapcsolatok fenntartását és fejlesztését tartom, ezért érdemes minden évben megrendezni. Természetesen a szövetség kiegyensúlyozott gazdálkodása is fontos (a bevétel a szövetség működésének egyik anyagi bázisa), de ezeket a szakmai rendezvényeket elsősorban nem a potenciális pénzügyi eredményért rendezzük.

A szövetség másik értéke a SZÍNPAD. Az új-ság hihetetlenül nagy tájékoztató, információs bázis, érték, amelyet nagyon jó lenne legalább ezen a szinten működtetni, bár a nyomtatott periodikákat egyre nehezebb fenntartani.

Nagyon fontosnak tartom a szakmai képzéseket. Bízom benne, hogy hamarosan elindulunk legalább azon az úton, amelyet a Színház- és Filmművészeti Egyetemmel közösen elkezdtünk. Nagyon komoly kihívásnak tartom az utánpótlás-nevelés kérdését, ezzel a területtel kiemeltebben kell foglalkoznunk. Mi itt házon belül és más társintézményekkel most azon gondolkodunk, hogy egy gyakornoki programot alakítunk ki. Azokon a területeken – ilyen a hangtechnikus szakma is – ahol elvileg a képzés megoldott, mégis komoly problémáink vannak a jelentkezők szakmai felkészültségével, elhivatottságával, hozzáállásával. Szakmai egyeztetések alapján biztató jeleket látok arra, hogy külső partnerekkel, pl. az MTVA-val ebben a kérdésben együtt tudunk működni.

Nekem sincsenek illúzióim a társadalmi szervezetek működését illetően. Napjainkban nehéz megtalálni azt az egyensúlyt, ahogyan egy ilyen szervezet, mint a szövetség, aktívan és hatékonyan tud működni. A szövetség csak akkor funkcionál, ha a tagjai aktívak, és a közös teendőkre időt és energiát tudnak áldozni. Ugyanakkor sok olyan feladat van, amelyet a szakma csak szövetségbe tömörülve, a szövetség segítségével tud megoldani. Jó lenne a szabályozással kapcsolatos területeken is előrelépni, hiszen mindennapjainkban a jogszabályi környezet számos kérdést vet fel. Egyik ilyen terület például a tűzvédelem, az új OTSZ, amelynek a színházi területre igazítása elkerülhetetlen. A másik probléma a munkaidő-szabályozás, amelyről tudjuk, hogy a napi gyakorlatban szinte betarthatatlan kereteket jelent. A sort folytatva, de nem lezárva elmondhatóak ugyanezek a színházbiztonságról is, amely szabályozása egyszerűen életkorából adódóan, az időközben bekövetkezett technológiai fejlődés okán bőven megérett a felülvizsgálatra. Régebben ezek a kérdések sokkal rendezettebbek voltak. Úgy tűnik, nem lehet csak a jogalkotótól, a hatóságoktól várni a szakmai kérdések eredményes megoldását, szükség van a szakmai alapon önszerveződő közösségekre is.

Az előző elnökség által megkezdett utat folytatva, az előbbi irányokban szeretném ügyünket továbbvinni. Ehhez azonban önmagamban borzasztóan kevés vagyok, elengedhetetlen az elnökség és a szövetség tagságának a segítségével, mivel eredményeket csak közösen, aktívan együttműködve tudunk elérni.

Gratulálok elnökké választásodhoz! Nagyon örülök, hogy fiatal, agilis mérnök fogja a szövetségünket vezetni, és sok sikert, eredményes munkát kívánok!

gép**bér**
színpad

A SZÍNPAD ÉS AMI MÖGÖTTE VAN!

Színpadi eszközök értékesítése és bérbeadása
a Gépber Színpad Kft.-nél!

www.gepberszinpad.hu

► A hatalmas, üres Eiffel Csarnok

FOTÓK: EÖRI-SZABÓ ZSOLT

FAUST AZ EIFFEL CSARNOKBAN

A vízió részévé válni

Aligha lehetett volna méltóbban színházzá avatni az egykori Északi Járműjavító hatalmas ipari csarnokát, mint Silviu Purcărete grandiózus Faust-víziójával. A román rendező világszerte hatalmas sikerrel bemutatott előadása a IV. MITEM színházi fesztivál keretében jött létre Budapesten. Az előadás mindenkit lenyűgözött, ezután máshogyan kell értelmeznünk a színházat és annak lehetőségeit.

Lassan elhelyezkedett a nézők tömege a mobil, meredek lelátókon a színpaddal szemben. A díszletet a szemünk előtt függöny helyett egy nagy fehér lepel takarta el. A háttérben ének szólt. Rendkívül szép és tiszta hangok voltak, mégis feszültséget keltett a dallam folyamatos ismétlése. Aztán csönd lett, csak az eső kopogott tovább a csarnoktetőn. Még csak a fehér leplet láttam, és a díszlet tetejét, amiből helyesen arra következtettem, hogy Faust szobája lesz a kezdő szín. Éppen valahol itt tarthattam a gondolatmenetben, amikor mozgolódás támadt. Hátrafordultunk a nézőtér közepén vezető lépcső felé. Eléggé elől ültem, ezért csak később láttam meg az alakot, aki némán lépkedett lefelé a fokokon. Fehér öltönyt, nadrágot és kalapot viselt sötétkék szalaggal. Az arca és kopasz feje is fehérre volt festve. Elegánsnak mégsem neveztem volna, inkább természetellenesnek, mozgása miatt gépiesnek. Leért a színpadhoz, balra fordult, majd hirtelen emberfeletti hangon, hátborzongatóan felüvöltött. Lerántotta a nézőteret és a színpadot elválasztó vékony fehér

► Feljárat a nézőtéri tribünre

vásznat, és elem tárult a kép: az első benyomás a pokoli kiáltás visszhangjában. A fehér, állatias hopmester ránk mérte az első sokkot, ami bevont a kitárulkozó fantáziába. Ettől a pillanattól kezdve nem tudtam és nem is akartam kilépni az előadás világából. Nem tudom felmérni, mennyi ideig volt még csönd, alig bírtam betelni a színpad látványával, amit egyetlen pillantással lehetetlen volt felmérni. Egy komplex kortárs művészeti alkotással kerültem szembe, ami fotóért kiáltott. A fehér, magas falú díszlet egy tudós dolgozószobáját ábrázolta, iskolapadokkal a háttérben. A padokon orvosi maszkos, köpenyes emberek, nagyon sokan. Előttük a padon egy laptop, amin csak kis kék fény világít. Kísérteties, mesterséges, agresszív, de mindenki által ismert kék fény. Az arcok a képernyőre merednek, senki nem moccan, állókép. A színpad közepén egy hajlott hátú, kopasz, redőzött tarkójú, jellegzetes orrú öregember. Fején szerencsétlen kis fehér sapka, orrán régies keretű, vastag szemüveg. Ő lesz Faust (Bács Miklós), gondolom magamban. A szobában mindenhol össze-

→ gyűrt könyvlapok és újságpapírok a földön, egy tudós életterének koszos rendetlensége. A szín jobb oldalán szekrény, amelynek tetején egy kitömött bagoly mellett ott kuporog egy kis csúnya alak. Neki is fehér az arca, akárcsak a hopmes-ternek. Fény esik rá, amikor a fentről rádörgő hangnak válaszol, amely ezt kérdezi:

„Láttad Faustot?” – „A doktort?” – „Hű szolgámat!”¹

A kis alak hangja az előbbivel szemben alattomos és fakó, beszéde mégis tökéletesen kivehető a hangosítás jóvoltából. Bár nem tudok románul, sok szót felismerem, és a feliratok is segítenek. Hamar kiderül számomra, hogy Mefisztó (Ofelia Popii) kuporog a szekrényen, eljátszadozik a kitömött bagoly tollaival. Megkötetik a paktum a láthatatlan hatalom és a kis ördög között, és kivilágosodik a szín.

2017. április 28-án a negyedik Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) egyik csúcspontját a nagyszebeni Radu Stanca Nemzeti Színház vendégszereplése jelentette. Goethe *Faustját* a kiváló román rendező, Silviu Purcărete és látványtervező társa, Helmut Stürmer 21. századi értelmezésében láthatta a közönség. Az előadás helyszínéül az Eiffel Csar-

jelenet ezért tett rám ilyen erős hatást. A színpad díszlete alapjaiban nem változott meg az előadás alatt, de folyamatosan alakult, újabb beépített funkciók lepleződtek le. A szoba hát-

és a helyén zöld mügyep marad, amelyen a kis Margitok, Faust ártatlan szerelmei virágok közt lépkednek. A rendezői elképzelés egyik különlegessége, hogy „Gretchen” szerepét több fiatal,

FOTÓK: EŐRI-SZARÓ ZSOLT

▶ A színpad méreteit első pillantásra lehetetlen felmérni

FOTÓ: PAUL BALIA

▶ Fények és vetítések folyamatosan fokozzák az előadás intenzitását

nokot jelölték ki, amely a MÁV Északi Főműhelye volt, amíg az Operaház tulajdonába nem került. Gigantikus méretei (220 m hosszúságú és 110 m szélességű tér) az előadás alapkövetelményét elégitették ki, hiszen Nagyszebenben is egy volt gyárépületben fér el a monumentális produkció. A csarnok 130 éves jellegzetes acélszerkezete már belépéskor különleges hangulatot teremtett, megalapozta azt a sejtelmet, hogy a nem szokványos színházi környezetben egy kicsit sem konvencionális előadásban lesz részünk.

A nézőteret a csarnok bal felében építették fel, a tér messze homályba nyúlt, és elsöre a színpad méreteit sem lehetett felmérni. A nyitó

só fala három óriási ablakból állt, műanyag, koszos hatást keltő üvegre kiválóan lehet vetíteni. Faust öngyilkossági kísérletekor az ablakokon keresztül egy német kisváros reggeli, napfényben úszó, harmonikus látványa tárul a szemünk elé. Az egyetlen tiszta és valóságosnak tetsző kép az egész előadás alatt, amely visszszólítja az életbe a kiábrándult tudóst. Mefisztó, az ördög megjelenésekor a városka képe helyett lángnyelvek, lobogó, vad tűz csap fel az ablakokból. Goethe szerint a gonosz kutya alakjában jut be Faust szobájába, és valóban átfut egy fekete kutya a színen. A díszlet bal oldalát alkotó, a bejárati ajtó fölötti téglafal látványosan leomlik, amikor az ördög parancsára egy fáklából lángot fújnak rá. Már ezekből a részletekből is láthatjuk, hogy a rendező mekkora hangsúlyt fektet a látványelemek „hatásvadász” használatára, de közben jól vigyáz arra, hogy legyen művészi funkciójuk. A néző egyre jobban az előadás hatása alá kerül, hiszen a felváltva kaotikus és letisztultabb képekben mindig van rendszer. Egymásra épülnek, és fokozzák az előadás intenzitását, amely egyenes arányban áll a tér kitágításával.

Faust és Mefisztó megkötötték a paktumot, és útnak indulnak megkeresni a boldogságot a világ poklában. A tanterem keretei szűkek már egy ilyen utazáshoz, a díszlet hátsó fala az ablakokkal eltűnik a csarnok sötét mélyében. Lassan épül a kapcsolat ezzel a titokzatos, színpad mögötti térrel. A színpad egy sávját, nagyjából a közepét kihúzzák az eddig elrejtett síneken,

talpig fehérbe öltöztetett színész nő játssza. A Margit-történet tragikus végéhez közeledik, amikor egyszer csak azt veszem észre, hogy mindenki feláll, és elindulunk a színpad felé. Malacfejű alakok terelgetik a sok-sok nézőt a színpad mögötti óriási térbe, ahonnan pokoli rockzene szól. Ott, a színház „tudatalattijában” játszódik a Valpurgis-éj, a boszorkányok pokla. Most már semmi nem választja el a nézőt a produkciótól, véglegesen részévé válik a nézői magatartás, hiszen állnunk kell a tömegben és tekergetni a nyakunkat, hogy vajon mi minden folyik körülöttünk. Beérünk a külön világítással felszerelt, tágas térbe, lassan tudunk csak lépkedni. Mefisztó ekkor megjelenik a színpad hátsó, felénk eső oldalán és szavakkal is bevezeti Faustot és a résztvevőket, akik nem csupán nézők többé, a pokoli éjbe. Azt hiszem, cirkuszba kerültem, de annál komolyabb hatást gyakorol rám a jelenet. Észreveszem, hogy a csarnok jobb sarkában egy nagyon magas emelvényen zenészek vannak, élő a zene! Külön erre az előadásra írták, a zeneszerző Vasile Şirli, a párizsi Disneyland zenei vezetője. Egy másik emelvényen egy félmeztelen férfi áll táncosnők között egy fáklával, mintha lángot okádna. A pirotechnika használata tehát bizonyos időközönként visszatért az előadás során. A csarnok közepén egy sávban mozog a színpad kihúzott része, amin a főszereplők tartózkodnak, hogy nagyjából mindenki lássa őket. Néha csönd lesz, majd újra kitör a káosz. Hir-

¹ magyar szöveg: Márton László fordítása, Kalligram Kiadó, 2015

► Színpadkép a próbán

► Lassan felépül a kapcsolat a titokzatos, színpad mögötti térrel

telen a csarnok végéből a nézők között mindkét oldalon szép lassan áthajt egy-egy targonca, melyek nagyjából három méter magasságban egy keresztrudat tartanak. Összesen hat színész nő lóg le róluk, szinte súrolják a fejünket. Furcsán rángatóznak és rázzák a hajukat ezek a boszorkányok. A Valpurgis-éj mintha egy beavatás lenne, egy spiritiszta, titkos összejövetel a Kőbányai úton. A színészi teljesítmények, a hatalmas színházi és cirkuszi apparátus egy tökéletesen megkoreografált produkciót vitt tükélyre, amely során bátran elfelejthette a néző, hogy színházba jött.

Pár perc erejéig mégis megtörik a varázs, amíg újra elhelyezkedünk a nézőtéren. Mozdulatlanul ülök, mintha egy álomból ébredtem volna. Faustot hamar felfedezem a megviselt színpad jobb első sarkában, átérem az arcán tükröződő végtelen fáradtságot. Újra néző vagyok a szokásos passzív pozícióban, de már tudatosan nem lépek ki a darab büvőköréből. Az órára pillantva elgondolkodom, hogy a maradék tíz percbe vajon mi fog beleférni, a csúcspont után hogyan lehet továbbra is fenntartani a feszültséget és egyben lezárni a történetet. A rendező okosan nem törekszik az indulatok további fokozására,

► A díszlet egyik fala Mefisztó, az ördög parancsára hirtelen leomlik

a zene hangosítására, hanem gondolkodásra bír. Faust mérge az egekig ér, mert felismeri, hogy Mefisztó mibe rángatta bele. Margit, a fájdalomba beleőrült csecsemő- és anyagiillos halálát a gonosz csábítása okozta, amely Fauston eluralkodott. Goethe a második Faust-tragédiában továbbbővítette az Ember mágikus ön- és világmegismerési utazását, de Purcärete a folytatásból csak Faust halálát és megdicsőülését emeli be az előadásba. A tudós élete a végéhez közeledik, szekrényéből előbújik négy szikár, fekete figura. A Bűn, a Baj, a Gond és a Nyomor szinkronban és szaggatottan mozogva közelítenek áldozatukhoz. Kínózzák az öreg tudóst, hiszen melyik embert ne érnék el fekete karmaikkal? Testvérük, a Halál pedig hátulról érkezik a színpad mozgatható elemén. Egy mozdulatlan, kísérteties férfi fekete estélyi ruhában, kopaszon, karikás szemekkel. Eljött Faustért, és elhozta →

FOTÓK: LŐRINCZ SZABÓ ZSOLT

► Amikor a nézők is a vízió részévé válnak

→ körmein a tapasztalatokat, amelyek végleg elveszik az Ember látását. Közben a háttérben, az iskolapadokon fűrészelve elkészítik Faust koporsóját. Mefisztó belefekteti az Embert a koporsóba, de a fatákolmány túl kicsinek bizonyul. Ha a fejét nyomja bele, a térde hajlik meg, ha a térdét egyenesíti, a feje bukik ki belőle. Humort kevés helyen véltem felfedezni a darabban, mégis az egész rendezés arra a mélységes, emberi lét iránti iróniára épített, ami a modern kor legalapvetőbb tapasztalataiból fakad. Faustot tehát nem engedik le a sírgödörbe, a színpad alá, hanem fölé helyezik. A Halál lekuporodik a sarokba, a csontváz keze a fején nyugszik, testvérei pedig távoznak a szekrényen keresztül. Mefisztó elkészül a nagy pillanatra, Faust lelkének elnyerésére. Faust Mefisztóval tett utazása azonban nem

► Az előadás végén állva tapsol a közönség

Faust – Johann Wolfgang von Goethe műve alapján színpadra alkalmazta, a forgatókönyvet írta, rendezte Silviu Purcărete. A színművet 2007-ben Nagyszebenben egy gyártelepen mutatták be. A MITEM programjában a 2017. április 28-i előadást a Radu Stanca Nemzeti Színház (Szeben, Románia) társulata adta elő több mint száznyolcvan szereplővel.

A főszerepekben: Faust: **Bács Miklós**, Mefisztó: **Ofelia Popii**, Margit: **Tania Anastasof**, **Astrid Hermann**, **Iunis Minculete**, **Aneea Opriş**, **Ana Maria Telebuş**, **Petra Telebuş**, **Eveline Buta**. Közreműködtek a szebeni Lucian Blaga Egyetem színész szakos hallgatói és növendékei, valamint az Electric zenekar.

Díszlettervező és fénytervező: **Helmut Stürmer**. Jelmeztervező: **Lia Manţoc**. Zeneszerző: **Vasile Şirlu**. Hangszerelés: **Doru Apreotesei**. Video: **Andu Dumitrescu**. A díszlettervező asszisztense: **Daniel Răduţă**.

érte el célját, a felhőtlen boldogság átélését és az élet értelmének felismerését. Margit szerelme nem hozhatott boldogságot, mert tragédiába fulladt, a Valpurgis-éji tobzódásnak maga Faust vetett véget, és a halálban sem értett meg semmit, mert elvették a szeme világát. Mefisztó az Ember lelkét egy fogóval várja. Egy darabig a halott szájánál áll, a köldökénél keresi, minden hasztalan. Ekkor a nézőtér tetejéről tiszta, csodálatosan szép énekesző hallatszik, és fehér fényárban megjelenik két kislány, két Margit. Tollpíhéket szórnak maguk elé, Mefisztó lopakodva elindul feléjük. Faust teste eközben eltűnik, de csak utólag veszem észre. Mefisztó nagy erőfeszítések árán elkap pár gyenge pihét. Görccsösen fogva tartja őket a fogóban, de hirtelen mégis elengedi, amikor felfedezi a test eltűnését.

Lassan nyilvánvalóvá válik az, amit szavakba is önt, hogy hiábavaló volt egész munkája, minden erőfeszítése: az ördög nem tudja megkaparintani az Ember lelkét. A mellette kuporgó, számítógépbe jegyzetelő férfi szenvtelenül hallgatja őt. Faust megüdvözült, megszabadult a gonosz fojtogató hatalmától, amely az Ember lényegéhez, a lelkéhez nem férhet soha igazán hozzá. Állva tapsol az egész közönség, hiszen ilyen katartikus élményben ritkán lehet része. Ez a színház az elképesztő színészi teljesítmények mellett a technika és látvány nyújtotta összes lehetőséget kihasználta a totális művészi vízió létrehozásának érdekében. Az utolsó utáni pillanatig fogva tartott bennünket.

Örök élményt nyújtott a vízió részévé válni.

TAXNER TÜNDE

Nagy Viktória

díszlet- és jelmeztervező

Az ország legkeletibb csücskéből jöttem, Kisvárdán születtem. Gyerekként énekesnő akartam lenni, szerettem sokat énekelni, táncolni, no meg rajzolni! Miután református kántor nagyapám sok énektanítás után bevallotta, hogy nem elég jó a hallásom, a rajzolás, festés felé fordultam. Szüleim felfigyeltek a kézügyességemre és nagy alkotói energiámra. Amikor eljött a középiskola választásának az ideje, megkérdezték, hogy mit szeretnék csinálni, ha nagy leszek. Mivel Kisvárdán kőszínház nem volt, mozi is csak egy, a Béke mozi, ahova ritkán jutottam el, így azt sem tudtam, hogy mit jelent a „díszlet- és jelmeztervezés”, és azt sem, hogy ez egy szakma. Mindenesetre elmondtam, hogy olyan munkát szeretnék, amelyben benne van az irodalom, a történelem, mozgás, zene, rajz, építészet, mert engem ez mind érdekel. Így nézték ki nekem a Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskolát, a díszlet- és jelmeztervező szakot, ahova fel is vettek, így aztán 14 évesen elkerültem hazulról.

Így indult a pályám. Hálásan emlékszem vissza azokra a középiskolai évekre! Szerencsés csillagzat alatt telt ezen időszak, amely mai napig meghatározó életemben. Rajztanárom Z. Erdei Anna, szakmai tanárom Gyarmathy Ágnes volt, akiknek sokat köszönhetek.

Ezek után egyetemi előkészítőre mentem Budapestre, a Magyar Képzőművészeti Egyetemre, ahol a festő tanárok felfigyeltek munkáimra, így elcsábítottak festő szakra, mondván: „Kár egy ilyen tehetséget a színházra pazarolni!”

Hallgattam rájuk, és festő szakra jelentkeztem. Azokban az években több ezren jelentkeztek erre a szakra, és büszke vagyok rá, hogy a 3. legjobb pontszámmal jutottam be az egyetemre ennyi versenytárs mellett. Egy szép évet töltöttem el a festő szakon, ahol mesterem Nagy Gábor volt. Hiányzott azonban gondolataim nagy térben, sokrétű anyagokban való kibontakoztatása, az irodalommal való szárnyalás, az alkotótársak, szóval az összművészeti műfaj. Nem volt könnyű az egyetemen belül átjelentkezni a díszlet- és jelmeztervezői szakra, de sikerült, végül ezen a szakon diplomáztam. Tanáraink Székely László és Vágó Nelly voltak.

Az egyetem elvégzése után akkor léptem be az „életbe”, amikor a színházak már nem szerződtek állandó munkatársnak díszlet- és jelmeztervezőt, így szabadúszóként kezdtem a pályámat. Már az egyetemi éveim alatt kezdtem dolgozni

az Ódry Színhádon, és a fiatal filmrendező kollégákkal kipróbáltuk magunkat a vizsgaelőadásokon, vizsgafilmekben. Így találkoztam Hajdú Szabolccsal, Groó Dianával, Koltai M. Gáborral, Rusznyák Gáborral, Harangi Máriával. Később ők hívtak a rendezéseikhez tervezni, illetve többek között itt figyelt fel rám Szinetár Miklós tanár úr, Székely Gábor és Kerényi Miklós Gábor.

„Ropogott” még a diplomám a zsebemben, amikor Kerényi Miklós Gábor felkért a Szegedi Szabadtéri Játékokon bemutatásra kerülő *West Side Story* jelmezeinek tervezésére. Nagy munka volt egy kezdő tervezőnek! Vágó Nelly azt mondta akkor: „Viki, ha ezt túléled és megcsinárod, akkor a pályán maradsz!” Az országunk legnagyobb szabadtéri színházán tömegekkel kellett megbirkózzak: sikerült! Vágó Nellynek igaza lett.

Szintén első munkáim egyike volt a Debreceni Csokonai Színházban Borbély Szilárd: *Camera Man* című darabja. Mivel szokatlan irodalmi megfogalmazásról volt szó, nem volt könnyű a mű színházi létformáját megtalálni. Sikerült egy mozgó tükörrendszerrel végtelen számú látvány-

lehetőséget nyújtó teret alkotnom. Pinczés István, a darab rendezője nagyon szeretett ezzel a térrel dolgozni.

Akkor még nagyon izgultam, hogyan fog sikerülni az előadás. Mit szól majd a közönség? Hogyan tudom végigcsinálni a kivitelezést? Fiatallányként hogy fogok szót érteni az idősebb szakemberekkel? Végül minden nagyon jól sikerült. Egy-egy bemutató előtt vagy filmforgatási napokon még ma is van bennem izgalom, éppen úgy, mint a kezdetekkor.

A *Camera Man*hez díszletet és jelmezt is terveztem, szeretem együtt tervezni a kettőt, és így kialakítani az egységes színházi látványt. Hiszen ez a két terület összefügg, anyag- és színvilágban hatnak egymásra. Sajnos van olyan is, amikor vagy az egyikre, vagy a másikra kérnek fel, pedig képzőművészeti értelemben az az erősebb, amikor egy alkotó kezében van mindkét feladat!

28 évesen volt egy pillanat a szakmai életemben, hogy változtatok, új szakterületet fogok keresni, mivel nagyon bizonytalanul kaptam feladatokat, pedig én több kihívásra vágytam. Ekkor hívtak Kolti Helga Veszprémbe, egy mese-előadás megtervezésére. Úgy gondoltam, hogy ezt még megtervezem, és utána új pálya felé nézek. Szerencsés módon találkoztam Ruszt Józseffel, aki felkért tervezőnek maga mellé. A vele való munka megint olyan erőt és hitet adott nekem, hogy folytattam a pályámat. Sajnos ez már Ruszt József életének utolsó éveiben volt, már csak pár előadást tudtunk együtt készíteni. →

► *Camera Man*

► Gólyakalifa (jelmezterv)

→ A legutolsó közös munkánk *Az ember tragédiája* volt a Zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházban. Nagyon örülök ennek a pár évnek, amit még együtt dolgozhattunk, sokat jelentett számomra.

Gyerekkoromtól kezdve nagyon szerettem a klasszikus zenét. Ifjúkori álmom volt, hogy egy operaelőadáshoz tervezhessek díszleteket és jelmezeket. Operához tervezni nagyobb kihívás, mint prózához, mivel a zene erejéhez kell a vizualitást felemelni. Beteljesült ez az álmom, amikor 2005-ben Harangi Mária rendező felkért, hogy tervezek jelmezeket Gyöngyösi Levente *A gólyakalifa* című operájának operaházi előadásához.

Vidnyánszky Attilával tíz évvel ezelőtt ismerkedtem meg, amikor az általa rendezett *Liberté '56* című színdarabhoz, illetve ennek filmváltozatához terveztem jelmezeket. Nagyon boldog voltam, amikor tavaly (2016) újra összehozott bennünket a sors, és felkért Vörösmarty Mihály *Csongor és Tünde* című művének nemzeti színházi bemutatójára, a látvány és a jelmezek tervezésére. Ez is gyerekkori álmom volt, már 16 évesen szerelmes lettem Vörösmarty művébe. Akkor rajzoltam meg először az olvasmányom hatására a bennem ébredt víziókat. Természetesen ez még nem volt szcenikai feltételeknek megfelelő terv,

► Gólyakalifa

inkább festményszerű alkotás, de lelkületében, mondanivalójában gyerekösztonnel ráéreztem a mű lényegére. (Így látom ezt most, felnőtt fejjel!) Azért gondolom különlegesnek ezt a munkánkat, mert a térrendszerrel, illetve a mozgáskultúrával a látvány fel tudott nőni a mű filozófiájához. A színpadi látvány több, mint díszlet, olyan, mint egy kinetikus szobor, összetett szimbólumrendszerrel. Például: a kör végtelenje, a bennünk lévő hármasság, mint test, lélek, szellem, ami az életfagyóker, törzs, lombkorona szintjeinek is megfelel, ez utóbbi vertikális irányt mutat a térben. A díszletet és a jelmezeket együtt tervezhettem, teljes világot tudtam kialakítani színekben és mozgáskultúrában. Először csak víziókat, vázla-

tokat készítettem a térről és a mozgásirányokról, jelmezekről, ahogy szoktam, és nagy örömöm telt abban, hogy a rendezőnek is tetszik, ezáltal egy közös gondolkodás indulhatott el. Azt a munkafolyamatot szeretem, amikor kölcsönös „oda-vissza” játszma alakul ki a rendezővel, mint egy pingpongjáték. Feldob az ember egy gondolatot, van egy látomásom a műről, erre reagál a rendező, vagy az ő gondolatára én reagálok vizuális módon. Többszöri átgondolással, több találkozás során alakul ki a megvalósításra kerülő terv. Alkotótársnak érzem magam a rendezőkkel. Amikor megszületik a koncepció és annak vizuális lenyomata, már az olvasópróbára kész elképzelésekkel és rajzokkal érkezem. Megmutatom a

► Csongor és Tünde (Nemzeti Színház)

FOTÓ: FÖRNI-SZABÓ ZSOLT

► Minden egér szereti a sajtot

vizuális anyagot, hogy a színészek még jobban bele tudják élni magukat abba a színpadi formába, amibe majd be fognak költözni a próbák során. A jelmezterveknél mindig megnézem, hogy a ruhát ki fogja viselni, figyelembe kell venni a színész vagy énekes testi adottságait, lelki habitusát, egyéniségét és persze a szerepét, amit játszani fog. Ezek alapján állítom össze a jelmeztervet. Az énekeseknél például rendkívül fontos a torkukat, fülüket szabadon hagyni, hogy tudjanak énekelni, hiszen a testük a hangszer, ezért teljesen más szempontokat kell figyelembe venni az opera műfajánál. A balettnél megint egészen más szempontok vannak, szintén a testükkel dolgoznak, tehát még egy cipzárt is meg kell gondolni, hogy hova teszek, nehogy sérülést okozzon tánc közben. Sok-sok szempontot kell figyelembe venni a tervezésnél, és minden műfajhoz mást és mást.

Szerencsém volt az eddigi pályám során, mivel szinte minden műfajba tervezhettem a gyerek-

daraboktól az operáig, a prózától a balettig, kis és nagy színpadokra egyaránt. Terveztem kis- és nagyjátékfilmekhez. Fontos nekem ez a műfaji sokszínűség, mivel szükségem van az új kihívásokra! Imádom meséhez tervezni, mert szeretem a gyerekközönség őszinte visszajelzéseit. Urbán Gyula *Minden egér szereti a sajtot* című meséjéhez a Veszprémi Petöfi Színházban (2005, rendező: Harangi Mária) olyan díszletet terveztem, mintha fel lenne nagyítva egy asztal és azon járkálnánk. Hatalmas nagy sajt, kanál, villa, csupor volt a színpadon. Ahogyan bementek a szereplők a térbe, optikailag egér méretűnek tunkent. Annyira imádták a gyerekek (nagyon megható volt számomra), hogy amikor jött a szünet, felrohantak a színpadra játszani a díszletben. Az ügyelő nem győzte őket lehessegetni a színpadról.

Úgy szoktam dolgozni, hogy lépésről lépésre kísérem a gyártási folyamatokat. Így van ez a díszlet és a jelmezek készítésénél egyaránt. Például nagyon fontos az anyagválasztás. Amikor

anyagot választok a boltban, az olyan nekem, mintha egy ecset lenne a kezemben, hiszen ekkor festem megint újra a jelmezeket, fejben komponálom meg a teremtendő valós színpadi formákat. A szabásminta átbeszélése a varroda vezetőjével nagyon fontos, a ruhapróba szintén olyan, mintha festenék, mert a színész alkatahoz igazodva centimétereken múlik, hogyan fog kinézni a színpadon. Emlékszem, amikor huszonevévesen debütáltam az Operaházban, akkor milyen királynői módon voltam elkényeztetve a csodálatosan felszerelt műhelyektől, szakemberektől! Menyit tanultam Zsike mama munkatársaként, aki akkor a női szabásműhely vezetője volt!

Mostanában azonban nagyon nehéz dolgom van a kivitelezéssel, mivel az országban alig van már jó szakember. Ebből adódik, hogy a kevés jó műhely monopolhelyzetben van, ettől a helyzettől magasak az árak. A színdarabnak van egy költségvetése, és abba bele kell férnie az általam elképzelt tervek megvalósításának.

Legutóbbi munkám az *Adieu!* című előadás, amit az Új Cirkusz társulat részére terveztem. Ebben a műfajban a díszletelemeket a szereplők testéhez kell igazítani. Úgy kellett alakítsam a díszletet, hogy az artisták életüket kockáztatva dolgoznak nap mint nap az általam megálmodott rekviziteken. Például volt egy csillár, amin egy szerelmespár 6 m magasban repült, és közben átéltek egy háborút. Terveztem egy szekrényt, ami legalább 20 különböző varázstrükköt tudott, olyan volt, mint egy ékszerdoboz. Nagy feladat volt ez, nemcsak nekem, hanem a kivitelező műhely számára is. Az Új Cirkusz társulatról készült filmünk a napokban nyerte el a Zsigmond Vilmos Filmfesztiválon a nemzetközi zsűri különdíját. A film rendezője Halász Glória és Tiszeker Dániel.

Amikor elfáradok a színházi problémáktól, akkor mindig visszavonulok, és festek titokban →

Lámgmentes textíliák, Ékszerfüggönyök, Akusztikus és hangfogó anyagok, Effekanyagok, Függönyök, Balettpadlók, Függőnymozgató rendszerek, Sínrendszerek, Nagy teherbírási, sínrendszerek, Függőnyeltető rendszer, Vetítőlámpák, Vetítőlámpák alumínium kerettel, Csévélt vetítőlámpák, Végtelenített láncos függőnyhúzó rendszer, Mobil színpad/pódium

The Drama Experience.

Gépbér-Színpad Kft, 1095 Budapest, Hajósalmás u. 1, T +36 1 445 4811, aszisztens@gepberszinpád.hu, www.gerriets.hu
Gerriets Austria CEE GmbH, Gorskistraße 8, 1230 Wien, T +43 1 6000 600, verkauf@gerriets.at, www.gerriets.at

→ otthon. Festészetemben szintén egy gyerekkori hatás jelenik meg a mai napig, ami nem más, mint Weöres Sándor verseinek lenyomata a lelkemben. A *Teljesség felé* című kötetét úgy hordoztam magammal diákéveimben, mint mások a Bibliát.

Most egész nyáron nagy izgalommal a *Bánk Bán* jelmezein dolgozom, ami szintén Vidnyánszky Attila rendezésében lesz látható az Erkel Színházban. A premier szeptember 8-án lesz.

Lejegyezte
KÁRPÁTI IMRE

PRAE művészeti portál – Sárosi Emöke: Ki az a fiú? című kritikájából részlet:

„A centrális színpadképben a forgó spirál és a nejlon aranyalmafa törzse fogadja a földlakókat. Az előadás díszlete a színpadtechnikai lehetőségek által válik igazán látványossá. Az emberi DNS-spirálra is asszociálhatunk, a folyton változó állandóság, maga az emberi lélek itt a főszereplő. Az ember és technika közti küzdelem végigkíséri az előadást. Vetítések, tükrök gazdagítják a jeleneteket és tolják át a meseszerű világképbe, ahol minden lehetséges. Expresszív felnőtt tündérmesét varázsolnak Nagy Viktória jelmezei. A kilencvenes évek színes-szagos operettjeit idézik a karakterizált meseöltözékek. A happy end közeledtét napjaink tipizált eklektikus ruházkodásának kifutója is érzékelteti. Az ördögök zsebes pulcsija mellett a harmincpluszos impulzív hölgy narancs színű kardigánja és piros egyberuhája, Tünde fehér nadrágos együttesével az elegáns stílus kortalan tavaszi-nyári trendjeinek megfelelő. Ledér jelmezőnek érdekessége, hogy könnyed nyári ruhája alatt véresre marcangolt hatású testszínű kispadrágot visel. Vörös parókája pedig gyermekkorunk fonalhajú babáit idézi. Az Éj monológja gigászi pillanatában forog a világ, emelkedik-süllyed a színpad, és Lukács Margit, aki 50 évig játszotta az Éj szerepét, emlékeztető hangja alatt megrendül a föld – ami a hatásos zenei aláfestéseknek is köszönhető.”
(2016.04.12.)

► *Bánk Bán*: Merániak

► *Recirquel*: Adieu (MÜPA)

TÜCHLER

WEBSHOP www.tuechler.net

TEXTÍLIA, MOLTON RENDEZVÉNYEKRE

MAGNETO CLIXX & GUMIPÓK

TÁNCSZÖNYEG & PADLÓBURKOLAT

MÉRETREVÁGÁS ÉS KÉSZ TERMÉKEK VARRODA

RAGASZTÓSZALAGOK & GAFFASZALAGOK

info@tuechler.net

FOTÓ: DOBOS KLÁRA

HAZAI HÍREK

„Gramofonshow” az operafesztiválon

Carusótól Armstrongig, a kiállítótértől a koncertteremig

Egy zenésznek, rendezőnek nagyon hasznos és izgalmas élmény meghallgatni, hogyan interpretálta a zeneszerző saját művét, azaz hogyan szólt egy olyan operaelőadás, amit a mű elkészültéhez igencsak közel rögzítettek. Hihetetlenül érdekes összehasonlítani azt a hangképet vagy előadásmódot, ami a mi fülünkben vagy gondolatunkban él azzal, amit annak idején a szerző elgondolt, vagy ahogyan az eredeti felvételen szólt. Giuseppe Nicolò tulajdonában nagyon sok korabeli, eredeti hangfelvételt tartalmazó lemez van, még az „ősidőkből”: Caruso, Beniamino Gigli vagy Louis Armstrong hallható a régi gramofonlemezeken, méghozzá eredeti, nem átjátszott formában, régi gramofonlemezszókon... A rendkívüli gyűjtemény most többszörösen is főszerrephoz jutott a miskolci Bartók Plusz Nemzetközi Operafesztiválon.

Girolamo Deraco zeneszerző korábban nyolc másodperces operájával lepte meg a fesztivál operairó versenyét. A 2017-es fesztiválra is hozott egy különlegességet: Dél-Olaszországban talált rá a gyűjtő Nicolóra, akinek száz gramofonja van. Rávette, hogy szállítsák el és mutassák be a gyűjteményt Miskolcon. A színházat így „ellepte” két kamionnyi – a 19. század végétől és a 20. század elejétől származó – gramofon. Tulajdonosuk élvezetes tárlatvezetéseket is tartott az érdeklődőknek, kiemelte a különleges darabokat. S óriási lemezgyűjteményéből néhány el is indult a korongon, jellegzetes sercegő hangot adva...

– Kissé örültség volt több, mint 3000 km-ről elhozni a gramofonokat, hiszen a szállításnak lehetnek következményei: mivel ezek több, mint 100 éves eszközök, nagyon törékenyek, sérülékenyek – aggódott Nicolò. – Féltem is nagyon a szállítástól, hiszen ez az életem utóbbi 25 éve.

Negyedszázaddal ezelőtt történt ugyanis, hogy egy ládában 78-as fordulatszámú lemezeket talált, amiket a nagybátyja ajándékozott neki, tudván, mennyire szereti a zenét. Ez olyan nagy hatással volt rá, hogy onnantól kezdve a világ minden tájáról kezdett gramofonokat és lemezeket gyűjteni, Indonéziától Londonig, Párizstól Amerikáig. Utazásai révén ismeretlen vidékek embereit is megismerhette, erről még egy regényt is írt, ami a gramofongyűjtések, vásárlások helyszínein játszódik.

– A gramofonokon és a zenén keresztül ráadásul az irodalmat is megismertem, hiszen az opera az irodalomhoz is kötődik, sok operának irodalmi

mű az alapja – teszi hozzá. – Sok mindent megtudtam arról a korszakról, amikor ezek a lemezek készültek. A gramofon a demokrácia egyik megnyilvánulása is, mert lehetővé tette, hogy más országok zenéjét is lehessen hallgatni. Volt, ahol tilos volt használni, mert az akkori uralkodó rezsim nem akarta, hogy máshonnan is hallható legyen másfajta zene, kizárólag az, amit megenged a népnek. A zene összeköti a népek közötti civilizációt, ez az egyetemes üzenete: segít, hogy mindenki békességben élhessen... – vallja Nicolò.

Kedvence egy His Master’s Voice márkájú gramofon, amibe négy hangszóró van beépítve. De büszkén mutatja azt az 1908-as, csipkedésű szerkezetet is, ami az egyik pápáé volt: brazil fából készült még a tölcseré is.

– Döbbenetes, milyen széles spektrumon szólnak a gramofonok. Ezeknél még a régi 33-as lemezjátszókhöz képest is sokkal színesebb a hangspektrum – mutatja lelkesen a gépeket. – A sebességszabályozójuk miatt 78-as fordulatszám a maximum. De van néhány speciális amerikai Columbia lemez is, ami viszont 80-as fordulatszámú...

– Nem egy régi szerkezetet, amit vásároltam, én magam javítottam meg. Tapasztalatból tanultam meg a javításukat: egyet-egyét szétszedtem, összeraktam, nézegettem. Az alkatrészkeresés is izgalmas kihívás, nem könnyű alkatrészeket, szerszámokat találni hozzájuk. Nagyon szeretem restaurálni a farészeket. →

▶ Giuseppe Nicolò gyűjteményének darabjait magyarázza

→ A zene iránti szeretetem miatt szükségessé vált, hogy ezt is megtanuljam. Ez már szenvedély...
– mondja Nicolò.

Phone'

A miskolci kiállítást kezdeményező zeneszerző, Deraco komponált egy közel 40 perces művet, amely megszólalt ezen a száz gramofonon: nyomtatott 100 db – a kompozíció részleteit tartalmazó – lemezt, amelyeket a karmester intésére száz ember indított el, s az indítók fele kórusként is közreműködött. A címe: *Szimfonikus installáció kórusra és 100 gramofonra – Hommage à Kodály Zoltán.*

– Képzelnék el egy leeresztett színházi függönyt, melynek szétnyílása után nem egy hagyományos, hanem a száz gramofonból álló zenekar válik láthatóvá. Ez sokkolóan látványos dolog. Erre gondoltam, amikor megálmodtam ezt a művet – mesélte a komponista műve bemutatásakor. – Hogyan tudnánk felhasználni a száz gramofont? Abból indultam ki, hogy manapság mindent digitalizálunk, tehát érdekes lehet megfordítani a folyamatot: számítógépen megalkottuk a hangokat, majd a gramofonok segítségével analóggá alakítottuk vissza...

Pár éve Cser Ádám karmester mutatta be Deraco 8 másodperces operáját, akkor ismerhettem meg a muzsikuskísérletező személyiségét. Mikor ránézett a gramofonkoncert kottájára, „azt látta”, hogy nem látott még ilyet: track 1, track 2... stb. – jelezték a fekete csíkok, melyeket egy akármilyen profi kottaolvasó sem tudna kiolvasni. Így igazából csak a próbán szembe-sültek a darabdal, ott rakták össze egységként, mint egy puzzle-t.

– Ezek halk hangszerek, melyeknek nagyon személyes a hangjuk: nemcsak a faanyaguk, hanem a hangjuk is különbözik. Mindegyik egyé-

► A muzeális gramofonok

niség, ha nincs kedve, hát nem szólal meg. Úgy kell bánni velük, mint a hímes tojással. Ebből adódóan a próbafolyamat nagyrészt gramofonhasználati továbbképzés volt – mondta, majd így ajánlotta a művet a hallgatók figyelmébe a karmester: – Nagyon halk, nagyon meditatív, „elgondolkodós” mű, nem egy bombasztikus DJ-mutatvány. Halljuk, ahogy recsegnek picit a lejátszók, halljuk, hogy a lemezen elindul valamilyen hang, melyek összerendeződnek, s lesz belőlük egy elnyújtott, hosszú, meditatív gondolkodás. A szerző Kodálynak ajánlotta szerzeményét, aki maga is használta felvételek

készítésére a gramofont. Ez segítette a zenei élet fejlődését is. Girolamo Kodály-harmóniákat használ, de egy két másodperces harmóniából nála 40 másodperces lesz. Időt ad, hogy átgondoljuk a részlet finomságait, dramaturgiáját, hogy mi is az, ami megszólal. Minden apró szegmensére és pillanatára lehet figyelni, mert halkán és hosszan történik, át lehet érezni egyfajta érdekes, fura, régies atmoszférát.

– Ez forradalmi dolog volt... – összegezte a miskolci Kamaraszínházban megvalósuló koncertet a gyűjtemény lelke, Giuseppe Nicolò.

DOBOS KLÁRA

A PHONE'

Egy installációs zenei performansz, amelyben a nagyrészt számítógép alkotta digitális hangokból újra analóg hangok válnak. A visszaalakítás, azaz a hangok reprodukciójának mechanikus eszköze egy klasszikus hanglejátszó készülék, a gramofon. Az évszázados technika segítségével válik lehetővé, hogy a mesterségesen előállított hangot valódi, élő hangként mutassuk be.

A zenei kísérletben száz gramofon szólaltatja meg azt a száz darab előre nyomott és sokszorosított (78-as) bakelitlemezt, amelyre a digitális hangot rögzítették. A digitálisból analóg hanggá átalakulás az előadás hallgatósága előtt történik meg. A projektben felhasznált zenei kompozícióból egy olyan zenei hang-tér jön létre, amelyet korábban senki nem hallhatott...

A mű leírásából

Meyer Sound

Fedezd fel a LEOPARD-ot és a 900-LFC-t!

chromasound

TEC

A XVII. Pécsi Országos Színházi Találkozó díjazottjai

Legjobb jelmez: **Ignjatović Kristina**¹ *Mesél a bécsi erdő* – Örkény Színház

Legjobb díszlet: **Ágh Márton** *Látszatélet* – Proton Színház (Trafó)

Legjobb fényterv: **Yuri Kordonsky** *A mélyben* – Kolozsvári Állami Magyar Színház

Sütő Judit Várkonyi Zoltán-emlékdíjas

A Vígszínház férfiszabója

Szolnokon ruhaipari technikumban tanultam és végeztem, mint férfiruha-készítő. Majd a Szolnoki Szigligeti Színházban kezdtem el dolgozni. Az iskolában és a színháznál munkatársaimtól tanultam alapján alakult ki a szakmai tudásom.

1995 októbere óta dolgozom a Vígszínházban. Az első előadásaim Shakespeare: *Macbeth* és a Marton László rendezte *Össztánc* voltak. A huszonekét év alatt több száz előadás létrehozásában vettem részt. Jelenleg a férfiszabóműhelynek négy dolgozója van, mind a négyen hölgyek vagyunk. Mi készítjük a férfijelmezeket. Nagyon sok munkánk van, már készítjük a következő évad első két bemutatójának ruháit. Két Shakespeare-darabbal nyitunk. Az egyik bemutatónk a Vígszínházban a *Hamlet*, másik pedig a Pesti Színházban a *Lóvált lovagok* lesz. A pesti színházi előadásunkat Rudolf Péter rendezi és Füzér Anni a jelmeztervezője, a *Hamlet*et Eszenyi Enikő rendezi, és a jelmezeket Pusztai Judit fiatal jelmeztervező tervezi.

A jelmezkészítés úgy kezdődik, hogy a rendező és a jelmeztervező kigondol egy világot, hogy hogyan fogják megjeleníteni a darabot. A jelmeztervező lerajzolja a látványterveket. Amikor a terveket elfogadták, akkor a jelmeztervező készít számunkra „műhelyrajzokat”. Úgy adja át a műhelyeknek, hogy részletesen elmondja, mit szeretne, és hogy milyen különlegességek kerüljenek a ruhára. Például, lesz-e a darabban gyors öltözés, vagy eltépnek egy ruhát a színpadon, és akkor azt úgy kell megvarrni, hogy a színpadi tépés után vissza is lehessen állítani, olyan módon, mintha nem történt volna a jelmezzel semmi. Az is nagyon fontos lehet, hogy hová kell elhelyezni a ruhára a mikroporttartót, hogy az ne zavarja a színészt és ne látszódjon. Mindig megkapjuk a bemutatóra kerülő darabok szöveggönyvét, amit igyekszünk elolvasni, hogy

► Sütő Judit a varrodában

tudjuk, hogy az általunk készített ruha melyik jelenetben hogyan szerepel.

A jelmezek anyagait a jelmeztervező választja ki, van a színházunknak jelmezfelelőse, aki elmege a jelmeztervezővel, esetleg valamelyikünkkel, és együtt vásárolják, vásároljuk meg a szükséges anyagokat. Szabással elkezdődik a jelmez készítése. A színházunk színészeinek méreteiről

van egy könyvünk. Ezt rendszeresen aktualizáljuk a színészek pillanatnyi „méretváltozása” szerint.

A műhely összes dolgozójának ismernie kell a ruhakészítés minden fázisát. Mindenkinek van valami erőssége, amit jobban tud, ezt a tudást hasznosítjuk, és így tudunk jól együtt dolgozni. Olyan nincs, hogy valaki csak egyfajta ruhaelemet, mondjuk csak mellényt vagy csak nadrágot készít. Sok olyan ruha van, amit nem hagyományos anyagokból készítünk. Például a mostani *Hamlethez* papírból készítünk inget, mert az az ötlet, hogy víz éri, aminek hatására „leolvad” a színészről az ing. Készül egy női ruha is ebből az anyagból. Kiválasztották a megfelelő papírt, de lehet, hogy az előadásban mégsem lesz benne ez a jelenet, mert most még a kísérletezési fázisban vagyunk.

A tervrajzok és a megbeszélések alapján összeállítunk egy ruhapróbát. Ezen jelen van a →

¹ Róla szóló cikkünk a SZÍNPAD 2010. 4. szám 19. oldalán jelent meg.

→ jelmeztervező, aki elmondja, hogy az elképzelésének megfelel-e a vázlat, és elfogadja, vagy elmondja, hogy milyen változtatásokat szeretne. A színész pedig megmondja, hogy neki milyen viselnie a ruhát. Feljegyezzük a kívánalmakat, hogy melyik ruhára mit kell változtatni, így készítjük el a végleges jelmezt. Szóval ez egy csapatmunka, nagyon fontos, hogy jól tudjunk együttműködni, jól ismerjük egymást.

Mindannyian varrunk korhű és modern ruhákat egyaránt. Ami megkülönböztet bennünket egy férfiruhaszabótól, az éppen az, hogy mi a darabok korába bele tudjuk helyezni a ruhákat. Mindig kapunk a tervezőtől valami új információt, megismerünk egy-egy új stílust, de tudnunk kell követni a divatos stílusokat, a mai formákat is. Egy 1980-ban divatos öltöny ma már antik darabnak számít. Most egy divatos öltöny egészen másképpen néz ki, ma sokkal szűkebb, sokkal karcsúsítottabb, és más a vonala a nadrágnak is. Kiegészítő kellékeket is készítünk, például nyakkendőt és sálát a kornak megfelelő módon.

Az elkészült ruhákat átadjuk a jelmezraktárnak, csak akkor kerülnek vissza a műhelybe, ha alakítani vagy javítani szükséges. Például *A Pál utcai fiúk* előadásain a fiúk nagyon sokat esnek, sokat táncolnak, sok a mozgás, így a ruhák folyamatosan sérülnek. Minden előadás után öt-hat ruhát javítani kell, ez is a feladatunkhoz tartozik. Természetesen a műsoron levő összes darab jelmezeit folyamatosan karbantartjuk. Amennyiben az előadásba új szereplő lép be, a méretére új jelmezt kell készíteni. *A dzsungel könyvé*nél fel kellett újítani az előadás egy-egy jelenetének ruháit, mert nagyon elhasználódtak a jelmezek. Ez az előadásunk évek óta műsoron van, például a keselyűk kabátja is nagyon sokszor elszakadt, már nem lehetett javítani, újakat kellett készíteni. Előfordul az is, hogy készruhát vásárolnak, de ezeket is a színészre szoktuk igazítani.

Amikor egy színdarabot levesznek a műsorról, a ruhák, jelmezek raktárba kerülnek. Például az *Össztánc* esetében, amikor levették a műsorról a darabot, azt úgy tárolták el, hogy „nem bontható”. Most, hogy más szereplőkkel újra bemutattuk ezt a darabot, az eredeti előadás ruháiból nagyon sokat felhasználtunk. Ezeket át kellett kissé alakítani, mindegyiket ki kellett tisztítani. Ha egy-egy előadás végleg lekerül a műsorról, úgy kerül a raktárba a jelmezkészlet, hogy „bontható”, akkor kivehetünk belőle ruhákat. Ha kivehetünk a raktárból jelmezeket, akkor is a próbával kezdjük a jelmez „üzembe helyezését”, és alakítás, tisztítás után használhatjuk fel újra.

Egy évadban a Vígszínházban általában három bemutató szokott lenni. Ezek sokszereplős előadások, nagy díszlettel, sok ruhával, amelyhez sok jelmezt kell készíteni. Az évad végén

► *A dzsungel könyve*

► *Bűn és bűnhődés: zsakett, elasztikus műbőr*

már készítjük a jelmezeket az új évad bemutatóihoz. Egy-egy évadban sok száz jelmez készül, beleértve a Pesti Színház és a Házi Színpad kevesebb szereplős előadásainak ruháit is.

Nagyon érdekes és szép munka volt a tavaly bemutatott Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés* című előadás, jelmezeinek elkészítésekor Sylva Zimule Hanáková cseh jelmeztervezővel dolgoztunk együtt. Nagy boldogság volt látni, amikor a színészek felvették a ruhákat, nagyon örültek neki. Mindegyik színész azt mondta, hogy a jelmez segíti őket a színpadi alakításban. Ugyanez a tervező Lukács Sándornak tervezett egy olyan kabátot, amelynek a hátán volt egy szárny. Nagyon érdekes volt számunkra, hogyan kell elkészíteni egy ilyen kabátot. Hol kell megnyitni a kabát hátát, hogy a szárny szárnyként álljon, és a színész tudjon benne játszani. Volt olyan helyzet is, amikor a tervezőnek módosítania kellett az elképzelésén. Egy köpenyre magyaros

motívumokat kellett varrni, úgy, hogy az előadás egy pontján bekapcsolták a fényt, és a minta világított. Ez elég nehezen született meg, a tervezőnek kellett megváltoztatni, amit kitalált. Végül sikerült elkészítenünk a ruhadarabot.

Szeretnénk elérni, hogy amit a tervező elképzelt és lerajzolt, azt a látványt kapja vissza tőlünk. Nagyon fontos ez a végeredmény. A délelőtti házi főpróbákat rendszeresen megtekintjük, addigra mi már túl vagyunk azokon a jelmezeken, de szeretjük látni, hogyan viselkedik az általunk készített ruhadarab az előadáson.

A színészek nagyon különbözően viselik a ruhapróbákat. Van, aki nagyon együttműködő, türelmes és vannak ötletei, de van olyan is, aki nehezebben viseli el a megpróbáltatásokat. Próbátábla szerint igyekszünk megtartani a ruhapróbákat, a színészeknek is az az érdekük, hogy jó ruhájuk legyen.

A Várkonyi Zoltán-emlékdíjat 1984-ben Szemere Vera alapította, a Vígszínház egykori híres igazgató-főrendezőjének özvegye. Ezt a díjat a színház háttér dolgozói közül egyik évben a műszaki dolgozók, a másik évben az adminisztratív dolgozók közül egy kaphatja meg. A jelölőlistára tíz év munkaviszony után lehet felkerülni. A színház dolgozóinak titkos szavazása alapján dől el, hogy az adott évben ki kapja a díjat. Jólleső érzés, hogy saját munkatársaim, a színház műszaki dolgozói engem választottak.

Várkonyi Zoltán születésnapján Eszenyi Enikő igazgató és Várkonyi Gáspár, Várkonyi Zoltán unokája adta át a díjat a Vígszínház színpadán, *A Pál utcai fiúk előadása* előtt, ahol jelen voltak a társulat és a Várkonyi család tagjai is.

Lejegyezte
KÁRPÁTI IMRE

Minden díjazottnak gratulál a szerkesztőség!

Hevesi Sándor-díjasok

2017-ben a Színházi Világnap alkalmából osztották ki a **Hevesi Sándor-díjat**. Ezt az elismerést minden évben annak a három művésznak, kultúraközvetítő, társulatvezető szakembernek adják, aki sokat tett a magyar színház nemzetközi elismertetéséért, megismertetéséért. A Hevesi Sándor-díjat a Nemzetközi Színházi Intézet (ITI) Magyar Központjának kezdeményezésére alapították 1998-ban. A díjat szakmai szervezetek, színházak javaslata alapján az Emberi Erőforrások Minisztériumának és a Nemzetközi Színházi Intézet Magyar Központjának képviselőiből álló kuratórium ítéli oda. Az idén **Dömötör András** színész-rendező, **Lőrinczy Györgyöt**, a Budapesti Operettszínház főigazgatóját és **Khell Csörsz Játszai Mari-díjas** vizuális tervezőt tüntették ki. Az Operettszínházban egy műsor keretében adta át a díjat az Emberi Erőforrások Minisztériumának képviselője.

Khell Csörsz díslettervezővel beszélgettünk a kitüntetésé alkalmából:

A Budapesti Műszaki Egyetem építészmérnöki karán, majd a Magyar Iparművészeti Főiskola grafikus szakán folytattam tanulmányokat. Építész és grafikusművész vagyok, ezeket iskolában tanultam, ezekről van diplomám. Dísletter- vagy látványtervezői képzés az iskolai éveim alatt Magyarországon nem volt. Ha végignézzük a velem nagyjából egyidős kollégákat, akkor láthatjuk, hogy rokon területekről érkeztek. Például Menczel Róbert – akivel két felsőfokú iskolába is jártam egy évfolyamra, építészkarra és az Iparművészeti Főiskolára – hivatalos végzettsége: belsőépítész. Az öcsém, Khell Zsolt belsőépítész szakon, Pauer Gyula díszítőszobrászként végzett a Török Pál utcai iskolában. Volt egy olyan nemzedék, amelyik nem iskolában tanulta ezt a mesterséget, hanem az élet tanította őket. Természetesen mindenkinek volt valamilyen művészeti alapképesítése, festőből is lettek díslettervezők. Mások inkább konstruktivista, konceptualista irányt képviseltek. Voltak néhányan, akik külföldön tanulták a színházi tervező szakmát.

Nem hagytam fel sohasem az építészeti tervezéssel, főleg olyasmikkel foglalkozom, amiket

egy személyben meg lehet valósítani. Vannak színházterveim, de ezekből csak egy kis színház valósult meg Németországban. Legutóbb Marosvásárhelyre terveztünk egy építész kollégával színházat, de ez sajnos papíron maradt adminisztratív, jogi okok miatt.

Véletlenül kerültem a színházhoz, az öcsém akkor már foglalkozott díslettervezéssel, Hegyi Árpád Jutocsa rendezőnek készített terveket, aki szintén az Ybl Főiskolára járt, ahová Zsolt is. Onnan pártolt át a rendező szakra. Veszprémben vizsgálóadásként rendezte Oscar Wilde *Az eszményi férj* című darabját. Öcsém éppen diplomázott az Iparművészeti Főiskolán, és rám bízta, hogy ezt a munkáját vállalom át. „Biztosan meg tudod csinálni!” – mondta. Megcsináltam. A bemutató után leszerződöttem díslettervezőnek. 1983-tól sokáig a Veszprémi Petőfi Színház tagja voltam, évente két bemutató díszleteit terveztem, természetesen volt, amikor többet. Folyamatosan

dolgoztam más színházaknak is. 1983-ban kezdtem együtt dolgozni Zsámbéki Gáborral. Talán mint tervezővel velem dolgozott a legtöbbet. Ez nemcsak a Katona József Színházat jelenti, hanem jó pár vidéki színházban és külföldön is sokat dolgoztunk együtt. A Hevesi Sándor-díjat is ezekért a külföldi munkákért kaptam.

Jelenleg éppen az Operettszínházban *A Notre Dame-i toronyőr* című musical díszletein dolgozom. Ez egy mesészerű romantikus darab, rengeteg jelenet, és minden jelenethez külön díszlet. Nagyon nagy munka, több mint fél éve készítem. Azzal van nehezítve, hogy Szegeden, a Szabadtéri Színpadon lesz a bemutató. Ott 4000 fős a nézőtér és 24 méteres a színpad, egyáltalán nem illik össze a két helyszín, pedig az Operettszínház sem kicsi. Szegeden a Szabadtéri Színháznál nincs felsőgépezet és süllyesztő. Ennek az előadásnak az átdolgozott díszletei fognak bekerülni össze az Operettszínházba. A feladat nehézségét éppen →

FOTÓ: GARAI ANYAL ATOM

► Hosszú az út az éjszakába, Weöres Sándor Színház – Szombathely

→ az jelenti, hogy az Operettszínház színpadi méreteihez készülő díszletet hogyan tudjuk nagyobbítani a szabadtéri előadás méreteire. Az alapelemek Szegedre kissé fel vannak dúsítva, kiegészítő elemeket alkalmazunk, és megpróbálom megoldani a felsőgépészet, valamint a süllyesztő hiányát.

Ezzel a munkával párhuzamosan tervezek díszleteket Skienbe, Norvégjába. Voltam kint a díszletszerelésen, kb. 90-95%-ban készen vagyunk, de még vissza kell mennem augusztusban. A külföldi munkáim úgy keletkeznek, hogy többnyire a rendezők hívnak, azaz a rendezők viszik a saját tervezőiket. Az, hogy külön díszlettervezőt kérjenek fel, nagyon ritka eset. Létezik az úgynevezett „kreatív team” (rendező, díszlet-jelmez tervező, dramaturg, ha szükséges, koreográfus), így a rendező olyan csapatot hív, visz magával, akikben megbízik. Ezt a bemutatót egy svéd–finn rendező rendezte, akivel már többször dolgoztam együtt. Például a németországi Bochumban, a berlini Schauspielhausban, Finnországban három helyen is: Turkuban, Kuopióban és Tamperében. Stuttgartban találkoztunk először. A stuttgarti *Theater tri-bühne* színházban nagyon sokat dolgoztam, ott töltöttem állandó munkatársként 12–15 évet, amely idő alatt több mint 50 tervet készítettem. Ebben mindenféle színházi munka benne van a nagyon egyszerű tervezéstől kezdve a jelmeztervezésen át minden. Egy kis színház, de voltak igényesen, gondosan kimunkált nagy produkciók is. Zsámbéki Gábor alapvető munkássága mellett Székely Gábor rendezett ott négy előadást, amelyekhez a díszleteket én terveztem. Az egyik a *Tarelkin halála* című előadás volt, talán ez volt az utolsó előadása, amit színházban rendezett. Rendezett a színháznál Valerij Fokin, Peter Schaufel, Adrian Altaras, Renate Klett és sokan mások is, akiknek terveztem díszleteket. A technikai körülmények ott sem jobbak, mint itthon, jellemző, hogy a díszletek egy részét Magyarországról vittem ki, mert itthon olcsóbban lehetett előállítani. Mára azonban ez az előny eltűnt! Annak a színháznak is csak egy kis műhelye van, amelyet jobbra én fejlesztettem ki, ami egy-egy kisebb előadás díszletét képes elkészíteni. Olyan kisméretű színpada van, mint a Katona József Színház Kamrája. „Black box” jellegű, szeretek ilyen terekben dolgozni.

Olykor jelmezeket is tervezek. Az elmúlt évadban a Miskolci Nemzeti Színház Arthur Miller: *Pillantás a hídról* című bemutatójához terveztem díszletet és jelmezt is. Lukáts Andor rendezte az előadást, a Vidéki Színházak Fesztiválján, amely a Thália Színházban zajlott, a két főszereplő megkapta a legjobb férfi és női főszereplőnek járó díjat. Az idei fesztiválon is lesz egy, Lukáts Andor által rendezett bemutató. Csehov *Ivanov* című művét Szombathelyen állította színpadra. Ennek is én terveztem a dí-

► Csehov: *Ivanov*, Weöres Sándor Színház – Szombathely

FOTÓ: MÉSZÁROS ZSOLT

► *A Pál utcai fiúk*, Vígszínház

FOTÓ: GORDON ESZTER

szletét. Amikor a Thália Színházban színpadra állítják az előadást, ismét foglalkoznom kell egy kicsit a darab díszleteivel, hogy a színpadhoz igazítsam. *A Pillantás a hídról* esetében nem volt nehéz dolgom, mert a játéktér mérete egy az egyben megegyezett a miskolciéval. Az *Ivanov*-ot kicsit nehezebb lesz színpadra állítani, mert a forgószínpadon van a díszlet, és a két színház forgószínpada más méretű. A szombathelyi Weöres Sándor Színházban a közelmúltban még két bemutató díszleteit terveztem: Tadeusz Stabodzianek: *A mi osztályunk*, Lukáts Andor rendezésében, és a Szabó Máté rendezte O'Neill: *Hosszú út az éjszakában*.

Jelenleg a díszlettervezésben két lehetőség kínálkozik a tervek elkészítésére. A tervezők egy része makettet készít, ezek közé tartozom

én is. Ezt szeretik a rendezők és a kivitelező műhelyek is. Ha jó a makett, akkor ki tudnak emelni belőle egy darabot, és a díszlet anyagát, színét és méretét könnyen meg lehet határozni. A rendezők azért kedvelik, mert könnyebb a színészek mozgását elképzelni a színpadtérben. Jó makettet azonban csak nagyon kevesen tudnak készíteni. A másik lehetőség, hogy a tervező készít egy 3D-s számítógépes modellt. Ez utóbbi mindig nagyon „steril”. Ebben nem lehet érzéki tereket tervezni, csak a pontos térhatárokat képes mutatni. Én nem ebbe az elektronikus korosztályba tartozom, inkább makettek készítek, amelyeket később gyártási rajzok formájában feldolgozok.

Lejegyezte:
KÁRPÁTI IMRE

Helmut Stürmer kiállítása a Zikkuratban

2017-ben a negyedik évéhez érkezett MITEM kísérő szakmai programjaként izgalmas kiállítás volt a Zikkuratban *A képzelet terei* címmel Helmut Stürmer alkotásaiból.

A világhírű román díszlet- és jelmeztervező neve nem ismeretlen a magyar közönség előtt. Elég csak a *Scapin, a szemfényvesztő* (Debreceni Csokonai Színház), az *Ahogy tetszik* (Nemzeti Színház) és az Operaházban jelenleg is látható Eötvös Péter-opera, a *Szerelemről és más démonokról* képekbe álmódott megvalósítására gondolunk. Stürmer nevéhez többek között Vlad Mugur, majd később Silviu Purcărete mun-

katársaként számos vendégjáték és honi előadás látványvilágának megszületése fűződik.

Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház főigazgatója a kiállító művészt méltató beszédében hangsúlyozta, hogy a tavalyi MITEM sikeres Kantor-kiállítása után fontosnak tartotta, hogy méltó folytatás legyen. Idén Helmut Stürmer lenyűgöző anyagát mutatták be. Vidnyánszky számára a látványtervező ott kezdődik, hogy megszólaltatja a lehetőségeket. *Stürmer terei zenélnek* – mondta. Munkáiban nem lezárja, hanem megnyitja a te-

ret, amely a kifogyhatatlan fantázia révén újra és újra megtelik titokkal és költészettel.

A Zikkuratban megrendezett kiállítást Eszenyi Enikő színművész, a Vígszínház igazgatója

nyitotta meg. Felidézte, hogy 2005-ben látta először a mester díszlettervezői munkáját a Katona József Színházban, Shakespeare *Troilus és Cressida* című előadásában, amelynek színpadképe, a sok csap egymás mellett a retinájába égett. *Helmut Stürmer sok minden lehetett volna, a teljesség igénye nélkül: festő, szobrász, grafikus, designer, jelmeztervező – azon belül különösen szoknyatervező –, karikaturista, maszktervező – sorolta Eszenyi Enikő –, végül egy kicsit mindegyik lett. A színházigazgató szemével nézve a műalkotásokat, felmerül benne a kérdés, hány embert kellett meggyőzni, hogy ez jó lesz, hány énekest, színészt, hány gazdasági igazgatót, hogy fogadja el a költségvetést, és hány ember örömeire és elvarázsolására tette mindezt. Eszenyi Enikő kiemelte, hogy Helmut*

Stürmernek mindenről saját véleménye van, nem másol senkit, mindig megújuló, különleges, saját teremtett világot hoz létre. Sokat tanulhatunk tőle az anyagról és a térről. Megnyitóbe-

FOTÓK: ÉBRI-SZABÓ ZSOLT

szédének végén örömeinek adott hangot, hiszen Kolozsváron a közeljövőben a *Lulu* című darab színrevitelekor együtt dolgozhat a mesterrel.

Helmut Stürmer megköszönte a méltató szavakat és a lehetőséget, *A képzelet terei* a Zikkuratban ötvözhetné a scenográfiát a kiállítás művészetével. Elmondta, hogy Magyarországhoz számos művészi barátság fűzi. Kitért munkájának sajátos jellegére: mindig két szék

között kell döntenie, egyikén ülve illusztrál, tereket készít egy rendezőnek, a másikon ülve pedig képzőművész, ami minden díszlettervező vágya. A kettő ritkán esik egybe, de ezzel a kiállítással – úgy érzi – sikerült a két szék támlájára helyezni egy deszkát és a közepére ülni.

A kiállítás valóban rendhagyó és sokrétű. Fotó, grafika, jelmez, díszlet, makett és számos videobejátszás volt látható a Zikkurat termében. Ezek közül különösen érdekes volt az a negyedórás összeállítás, amit Silviu Purcărete készített Helmut Stürmer munkáiból. Sok részlet látható benne a méltán elhíresült *Faust* előadásból, amit Purcărete rendezett, és amelynek Stürmer a díszlet- és fénytervezője volt. A kiállítás anyagai között láthattuk a már említett magyar előadások tervrajzait, fotóit, jelmezeit is.

KÁRPÁTI IMRE

„Kálmán Imre a miénk is!”

– vallják az orosz színházbarátok

Több éves szakmai kapcsolat fűzi össze a moszkvai Bahrusin Színházi Múzeumot és a Herman Ottó Múzeum színháztörténeti gyűjteményét, a miskolci színházmúzeumot. Az együttműködés újabb állomásaként a nyáron önálló tárlattal vendégeskedtek a miskolciak Moszkvában.

Miután az oroszországi zenés színpadokon a mai napig a magyar operett a legnépszerűbb műfaj, a *Csárdáskirálynő* dalait éppúgy fűjják, mint a hazai közönség, ezért Kálmán Imre születésének 135. évfordulójához kötődve a magyar operett aranykoráról szóló kiállítást hozták létre a két intézmény munkatársai.

A *Kálmán Imre és a többiek...* c. tárlat felsorakoztatta a század első felének világhírű ma-

gyar komponistáit és legnépszerűbb műveiket, melyeknek köszönhetően a magyar operett a műfaj nemzetközi élvonalába került. Középpontban a zenés játékok jellegzetes magyar témái és kedvelt tájai álltak. A látogatók Lehár Ferenc jegyzetéből megtudhatták, milyen kritikák érték az operettszerzőket, míg Krúdy Gyula írásából az derült ki, hogy miről álmodtak a századelő színésznői. Korabeli előadásképek, művészportrék, plakátok mellett az elmúlt évtizedekben született látványos jelmez- és díszlettervek varázsolták a múzeum falai közé a műfaj színpompás világát. A klasszikus operettvilágot Ütő Endre, Wegenast Róbert festői szépségű munkái idézték meg, míg a mai játékos színeket

többek között Juhász Katalin ötletgazdag rajzai képviselték. De helyet kapott Vogel Eric legendás *Bál a Savoyban* jelmeztervsorozatának egyik darabja is.

„Kálmán Imre a miénk is!” – fogalmazta meg az orosz közönség rendkívüli rajongását Dmitrij Rogyinov múzeumigazgató

még a tárlat előkészítésekor, s ennek bizonyosságául a kiállításban helyet kaptak a legsikeresebb moszkvai bemutatók emlékei is, köztük a korábbi évek operettbemutatóinak látványos kosztümjei.

A megnyitón a moszkvai intézményvezető és Tóth Arnold, a miskolci Herman Ottó Múzeum igazgatója mondott köszöntőt, majd Mikita Gábor kurátor mutatta be a tárlatot. A kiállítást támogató moszkvai magyar kulturális intézetet Hegyi Anita igazgató és Kozlov Sándor kulturális attasé képviselte. Az archív felvételek mellett élőben is felcsendültek a jól ismert dallamok: Mikita Dorka Júlia Ábrahám Pál és Jacobi Viktor melódiáit énekelte. Befejezésül a jelenlévők Geréb Anna szakmai konzulens irányításával közösen dalolták – ki oroszul, ki magyarul – a *Csárdáskirálynő* nagy slágerét, az *Emlékszel még...*-et.

A kiállítás június végén nyílt meg a Tverszkoj bulváron: a híres színésznő, Jermolova lakóházában létrehozott állandó emlékkiállítás mellett itt kapott helyet a Bahrusin Színházi Múzeum színházi szalonja is, amely időszakos tárlatok mellett kamarakonzerteknek is helyet ad, így a házigazdák a miskolciak tárlatához is szerveztek operetttestet. A kiállítás sikerét jelzi, hogy az eredetileg egy hónapra tervezett bemutató nyitva tartását még egy hónappal meghosszabbították.

M. G.

Átadták az „Év kiállítása 2016” díjat

2017 májusában 22. alkalommal került megrendezésre a Múzeumok Majálisa. A rendezvény keretén belül 21. alkalommal adták át az „Év múzeuma” díjat, és 7. alkalommal az „Év kiállítása” díjat. Varga Benedek, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója szerint ezek a szakmai díjak a legérdemesebb díjak, amit kollégák adnak kollégáknak megbecsülésük és elragadtatásuk jeléül.

A fődíjat az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Bajor Gizi Színházmúzeumának *Háromszázezer magas Cé – Simándy 100* című kiállítása kapta. A kiállítás kurátorai Simándi Katalin és Sipőc Mariann, látványtervezője Mihalkov György volt. A Simándy József születésének 100. évfordulójára rendezett emlékév

legnagyobb szabású eseménye volt ez a kiállítás, amelynek zárása egybeesett a művész halálának huszadik évfordulójával. A kiállítás rendkívül gazdag kommunikációs készlettel tette befogadhatóvá és avatta időtállóvá az elhunyt művész életét és életművét. A díjjal járó táblát és oklevelet Ács Piroška, az OSZMI és a Bajor Gizi Múzeum igazgatója, valamint Simándi Katalin és Sipőc Mariann vették át.

GRATULÁLUNK

A KIÁLLÍTÁS MEGVALÓSÍTÓINAK!

► A kiállítás kurátorai a díjjal

Szakmánk, ahol a másik ember élete a tét

Vannak olyan veszélyes szakmák, ahol valóságosan emberi életek forognak kockán. A törvényben, jogszabályokban előírtaknak megfelelően szabályosan, pontosan, biztonságosan végezni ezen tevékenységeket – létkérdés. Az előadásokon a gyakorlott műszakiak viselik ennek felelősségét. Hol lehet ezt megtanulni? Az oktatás megszervezése sürgős feladat.

FOTÓ: URBÁN ÁDÁM

Darukezelő, ács, ipari alpinista – mind-mind a magasban dolgozik, alatta a szédületes mélység, és el kell végeznie a feladatot, létre kell hoznia a tervezett szerkezetet, de úgy, hogy sem maga, sem a munkatársai, sem a környezetében lévő emberek ne kerüljenek veszélyeztetett helyzetbe. A jogszabályok viszonylag jól körülírják az adott szakma működési körülményeit. 2 m magasság felett védősisak, védőkorklát kötelező, 6 csomós szél esetében lengő teher nem emelhető, az építési területre csak az arra hivatottak léphetnek be, stb.

Szabályok vannak, amelyek meghatározzák és viszonylag jól bebiztosítják a életet, a mindennapi működést. Szabályok, amelyek elsajátításához fegyelem, kitartás és a felelősség állandó érzete szükséges. Vizsgáztatható szabályok ezek, melyek elsajátítását erre hivatott vizsgabiztosok ellenőrizni, számon kérni tudják. Bizonyítvány állítható ki róla, ami igazolja, hogy a munkát végző személy ismeri, felelősséggel birtokolja azt a tudást, ami a saját – és a környezete – épségét megóvjá a feladatellátás során.

De vannak szakmák – elsősorban az előadóművészet területén –, ahol az alkotási folyamat során mindennaposak azok a helyzetek, amelyek individuális döntéseket kívánnak meg, tankönyv szerint előre nem leírhatóak, és általános munka- és balesetvédelmi szabályokat sem lehet érvényesíteni a biztonság fenntartása érdekében.

A zenekari árok elé nem lehet korklátot építeni, hisz akkor csak „korklátóva” láthatnánk a színpadon történő eseményeket, így az árok

szélén egy fehér vonal helyettesíti az acélkorklátot. A díszlettartókra bekötött díszletelemek több száz kilós tömege olyan függő teherként jelenik meg a színészek számára, amelyek alatt védősisak nélkül az élet más területein szabályellenes lenne tartózkodni, dolgozni.

Mégis, hogy néznének ki a színészek, táncosok a színpadon sárga védősisakban! A színház szakmai sajátossága esetenként felmentésért kiáll a másol életvédő jogszabályok betartása alól, s a felsőgépezetet kezelő szakember és az ügyelő kezébe teszi a felelősséget. Esetenként a másodperc törtrésze alatt kell dönteni, indítani a mászás díszletfalat, hiszen a koreográfia szerint egy

másodperc múlva a szereplő a következő tánclépéssel kitér a süllyedő súly útjából, és az a helyére kerülhet; vagy nem indulhat el a díszletfal.

Egy légtornászt, egy levegőakrobata művészt megvilágítani – úgy, hogy lássa a közönség, mit tesz ott fent a levegőben – élet-halál kérdése. A kíséző fejjel sugara, ha pár centiméterrel is elmozdulva, a kelleténél feljebb világít, elvakítja az artistát, aki elveszíti az ugrást, eltéveszti társának a kezét – lezuhan és meg is halhat. A kíséző fényvető működtetése nem gépi, nem programozható, szó szerint a fejjelkezelő kezében, fejében, lelkében van a művész élete.

Figyeljünk az artistákra, akik maguk szerelik a rekvizitjeiket! Hetekig, hónapokig, sokszor évekig fejlesztik a különleges technikai eszközöket, drótkötelet, feszítőt, állványt. A próbaidőszak során maguknak állítják össze, szerelik biztonságosra, állítják be a vízszintet, feszítik megfelelő feszességre a drótot, kötik be a csigát, a seklit. Próbaidőszak alatt van rá idő. Aztán jön az „éles próba”, a fellépés.

A cirkuszban bent ül a közönség, és nincs idő, lehetőség hosszú szerelésre, az artista nem tudja egyedül megoldani, beállítani, felszerelni az életét biztosító szerelvényeket. Meg kell bízni a porondtechnikus munkájában, szakértelmében. Meg kell tanítsa, ki kell oktassa őt, az életét tehát rá kell bízni egy rajta kívül álló idegenre, aki akár egy apró hibával is életveszélybe sodorhatja őt, a művészt. Aztán elkezdődik az előadás, s már a művészi tartalomra, az üzenetre, a játszott karakterre kell gondolnia. Nincs idő, energia és lehetőség tépelődésre, kétélke-

→ dérsre, bizonytalanságra. Hinni kell a társunkban, aki megkötötte, bekészítette, beállította számunkra mindazt, ami a produkcióhoz kell.

Szakmák – színházi, cirkuszi háttérszakmák –, amelyeken emberéletek múlnak, de akár sokkal többek is annál. A bizalomra épülnek, a másik profizmusába, felelősségteljes munkavégzésébe vetett hitre. Bizalom, embert próbáló hit nélkül nincs alkotó munka, nincs művészet, nincs katarzisz.

Keveset beszélünk róla, de a színpadi háttérszakemberek – legyen ez koncert, mozgásművészet, színház vagy artistákat mozgó cirkuszművészet – felelőssége óriási. Ezért a létrehozandó produkció sikerébe egyenrangú partnerként kell őket beemelni! A produkciót megálmodó rendező, az azt kivitelező művész felelősségével a siker vagy kudarc egyenlő arányban kell megoszolják a „függöny” mögött dolgozókkal.

Ugyanez vonatkozik a képzésükre is!

Egy rendező az érettségét – és a komoly szakmai kiválasztási folyamatot – követően esetenként öt évig kap lehetőséget a szakmája elsajátítására. Egy színész, egy táncos, egy artista az európai átlag szerint minimum öt évig tanul, a társadalom ennyi időt, ennyi lehetőséget biztosít számára, hogy a professzionális alkotói munka végzéséhez szükséges tudást megszerezze, a megkerülhetetlen tanulmányokat elvégezze.

A háttérszakmák képviselői ezzel szemben rendkívül mostoha helyzetben vannak, mivel a reflektorfényben, az előadóművészeti produkció látható részében a személyük nem testesül meg. Noha érezzük a fontosságukat, de az elvégzendő feladat ellátásához szükséges tudásanyag elsajátításának, átadásának felelősségét már nem mindenhol vállalja magára megfelelő mértékben a társadalom.

FOTÓ: URBÁN ADÁM

A legtöbb szakember (kellékes, sűgő, öltöztető, alsógépész, zsinóros, színpadmester, porondos, porondmester) gyakorlati tapasztalatszerzéssel végzi munkáját. Ez egyben felértékeli a „nagy öregek” munkáját, hisz csak ők tudják átadni az elengedhetetlen szakmai tapasztalatokat, de egyben leértékeli az oktatási rendszert és a társadalom ilyen irányú felelősségvállalását. Vannak európai országok, ahol BA, MA1 szinten képzik egyes előadóművészeti hát-

térszakmák képviselőit. Az angolszász színházi képzésben a Stage Manager, Stage Lighting Designer BA képzések elterjedésének köszönhetően az egyeteméről komoly elméleti és gyakorlati tudással bíró szakemberek kerülnek ki.

A legtöbb európai országban ugyanakkor a cirkuszművészet területén szinte ismeretlen a háttérszakmák speciális képzése szervezett, iskolai rendszerű körülmények között. A színháztechnika és a színpadi világítástechnika területén hazánkban sincs felsőfokú képzés. Ez megengedhetetlen így, és a hiány változásért kiált!

Az emberi életeket gyakorta kezükben tartó, a színházat/cirkuszt működtető háttérszakemberek egyenrangúan kell részesedjenek a képzésből, a tanulás lehetőségéből, illetve az elvégzett munka alapján ki kell venniük részüket a sikerből, a tapsból is!

FOTÓ: KRISTÓF KRISZTIÁN

FEKETE PÉTER

O · H · R · C · A
Open
High
Resolution
Configurable
Architecture

M-5000/M-5000C

Új lendület a digitális keverők világában

96kHz mintavételezés • 72-bit belső jelfeldolgozás • 128 szabadon konfigurálható input vagy output lehetőség • 960 lehetséges audió bemenet • Dante/Waves/MADI kompatibilitás • SDI/DVI videó hang beágyazás • 32db 31 sávú GEQ/8 sávú PEQ • 4 sávú Full-band PEQ, 2db szabadon konfigurálható dinamika processzor, De-esser, Delay minden bemeneti és kimeneti csatornára • 16 független multi-effekt processzor • Offline PC/MAC editor • Teljes körű kompatibilitás a már meglévő REAC eszközökkel

REAC **Dante** **MADI** **WSG**

www.proav.roland.com/OHRCA

ree.proav@roland.com

Roland

Az Egyetlen – álomprodukció a Friedrichstadt-Palastban

A berlini Friedrichstadt-Palast ismét a figyelem középpontjába került a *The One* (Az Egyetlen) nagyszabású show-műsor révén: a világ legnagyobb színpadán száznál is több művész lenyűgöző produkciót mutat be, melynek extravagáns jelmezeit Jean-Paul Gaultier tervezte. A történetben egy elhagyott revüszínházat az ott rendezett underground parti felébreszt mely álmából. A helyszín mágikus aurájában a parti egyik résztvevője elvész, akinek lelki szemei előtt a színház korábbi igazgatónője visszaidézi a régi időket. Múlt és jelen egyfajta ábrándvilágban elegyedik, és a fiatalembert egyre erősebb nosztalgiaérzés tölti el egy bizonyos személy, az *Egyetlen – The One* iránt.

A show világítását a Kaliforniában élő Peter Morse tervezte – egyebek mellett – 22 darab Alpha Spot HPE 1500, 21 darab Alpha Profile 800 ST, 15 darab Alpha Spot HPE 300, 17 darab Sharp Wash 330 és 12 db K-20 B-EYE fényvető felhasználásával, amelyek mind a Clay Paky termékei. A vezérléshez grandMA2 világítópultot választott.

A Friedrichstadt-Palast műszaki igazgatója, Olaf Eichler elmondta, hogy a korábbi show-műsorokban már használt, néhány újjal kiegészített fényvetőparkról a világítástervező nagyon pozitívan nyilatkozott. Ő kérte a B-EYE K-20 és a Sharp Wash 330 gépeket, és még béreltek néhány Alpha Profile 800 ST fényvetőt. A grandMA2 vezérlőpulttal könnyű hatásos revüműsört

összeállítani, de Peter Morse tehetsége abban áll, hogy különleges atmoszférákat képes megteremteni a klasszikus színházi világítóberendezésekkel, és roppant széles színskálát használ.

A show előkészítése során a Kalifornia és Berlin közötti térbeli és időbeli távolság szinte mindennapos Skype-konferenciákat tett szükségessé Peter Morse és Andy Stübler világítástervező-asszisztens között. Az eredményeket és a napközben elvégzett módosításokat este megbeszélték. Így minimálisra tudták csökkenteni a tervező helyszínre utazásának számát. A helyszínen biztosították az összes világítástervezési kérés előkészítését, így a struktúra és a show-fájl rendelkezésre állt, mire a világítástervező és a fényvezérlő kezelői

FOTÓK: FRIEDRICHSTADT-PALAST – SVEN DARNER

megérkeztek. A világítás programozója Benny Kirkham és Gertjan Houben volt, Marc Vidal tervezte a videót, melynek programozását Martin Wagner végezte.

A jelmeztervező, Gaultier a párizsi haute couture világsztárja. 500 merész és extravagáns jelmezt tervezett a show-hoz. „Pazarló pompa váltakozik halk, költői és szürreális momentumokkal. A végtelenségig művészi” – írták a kritikusok.

A show dimenziói, képei lenyűgözőek: több mint 100 művész a világ legnagyobb színpadán. A költségvetés meghaladta a 11 millió eurót, ez ma Európa legköltségesebb show-műsora.

WWW.BERLIN.DE
Clay Paky info

DTS
DESIGNED TO SHINE

CLAYPAKY
AN OSRAM BUSINESS

ADB STAGELIGHT
AN OSRAM BUSINESS

PELYHE

PLS

OSRAM

LEE Filters

SPOTLIGHT
Professional lighting for the performing arts

Look Solutions

Pelyhe Kft. | 1033 Budapest, Huszti út 34. | Tel.: +36 1 368 92 35 / +36 30 9321 640 / +36 20 9321 640 | www.pelyhe.hu | pelyhe@pelyhe.hu

Gigaaréna a „tó partján”

A hely szellemében épült, mégis tájidegen színház...

A Massaciucoli-tó partján fekvő Torre del Lago nyári estéit 1899 óta – a helyet otthonául választó – Puccini dallamai zengik be. A hagyomány szerint annak idején a falusiak előszere-ttel sétáltak el Puccini villája előtt, ahonnan kihallatszottak a készülő operák melódiái. Halála után pedig nyári operaprodukciónak révén csendülnek fel művei. Általános vélekedés, hogy a *Turandot* minisztereinek vidéki békéről álmodozó tercettjében e táj, e tó békéjét örökítette meg a zeneszerző. Ám az operában emlegetett „tó partján”, a ma emlékmúzeumnak helyet adó Puccini-villától néhány méterre tájidegen építészeti monstrum látványa töri meg a békebeli idillt. Mintha egy gyárépület és egy sportstadion került volna egymás mellé. Az építménynek a tóhoz igazodó kék színe sem segíti a tájba illeszkedését – mintha az egyik cél az lett volna, hogy így is felhívják a figyelmet Európa egyik legnagyobb nyári színházára. A nádas mellett ugyanis a Torre del Lago-i Puccini Fesztivál számára építették fel a modern komplexumot.

Puccini néhány barátja szerint a zeneszerző is szeretne volna, ha operái felcsendülnek itt. Ezt az állítást többen – köztük az unoka, Simonetta Puccini – megkérdőjelezi: nem hiszik, hogy a kis falu nyugalmát így módon meg akarta volna törni. Halála után pár évvel, 1930-ban *Bohém-élettel* megindították a nyári operajátszást, kezdetben a Puccini-villa előtt. 1966-ban kerültek a produkciók közvetlenül a Massaciucoli-tó partjára, a kikötő északi részére.

1990-ben nagyszabású fesztivállá alakult a rendezvény. E folyamat része volt az új művészeti komplexum kialakítása. 2003-ban születtek meg Italo Insolera neves építész sokak által támadott tervei egy új szabadtéri színház felépítéséhez, amit szuperteknikával kialakított gigaarénaként, „öko-szörnyeteg”-ként is jellemezték az akkori sajtó. „Túl sok a torony” – írta például a *La Repubblica*, s az ellenzők elérték, hogy a 2008-ban Puccini születésének 150. évfordulójára átadott építmény négy betontornyából kettőt lebontsanak.

A színházak viszont elégedettebbek az új színházzal. Legalábbis ez derült ki számunkra a nyáron a miskolci Operafesztiválon vendégeskedő társulat egyik műszaki vezetőjével, az 1995 óta itt dolgozó Enrico Ghiglioneval folytatott beszélgetésünk során.

– Korábban ideiglenes építmények adtak otthont a fesztiválnak, amiket a szezon végén mindig lebontottak a nézőtértől kezdve a színház

► A monumentális színház Torre del Lagóban

padon át a háttér munkának helyet adó bungalókig – idézi fel a régebbi állapotokat Ghiglione. – Az új színház stabilan magába foglal minden kiszolgáló helyiséget, ami kell egy előadáshoz, az irodáktól, műhelyektől kezdve a próbatermeken át a raktárokig – megtoldva még konferenciateremmel, kiállítóteremmel is. Ez a színház kiválóan alkalmas az összehangolt, egymásra figyelő csapatmunkára. A nagyszínház mellett egy kisebb, 200-300 fős játszóhelyet is kialakítottak: utóbbiban olyan kamaradarabokat viszünk színre, mint Puccini *Triptichonja*. A két különböző tér természetesen egészen másféle hozzáállást igényel. A nagyobb színházon könnyebben lehet dolgozni, de például a kis színházon sokkal több lehetőség van egyedi fényhatások, bensőséges hangulat kialakítására, mint a nagyszínházon, ahol csak szemből és oldalról tudunk világítani az óriási darukról.

A tervezéskor a szabadtéri körülmények mellett a másik speciális szempont, amit figyelembe kellett venni, a monumentalitás volt. Ez egyaránt vonatkozik a nézők befogadására és a színházi játék méreteire: esténként 3400 néző foglalhat itt helyet, egy szezonban 40 ezer látogató élvezi az előadásokat, amelyek 35 méter széles színház

padon kelnek életre. A tervezéskor figyelembe vették, hogy a nagyszabású operabemutatók hatalmas díszleteket, nagyzenekart, nagy létszámú kórust, esetenként tánckart igényelnek.

A saját bemutatók sorában az egyik legkülönlegesebb – egyben az egyetlen nem Puccini-mű – a zeneszerző stílusában megkomponált *Jr. Butterfly*, amely a *Pillangókisasszony* történetét gondolja tovább. Shigeaki Saegusa japán zeneszerző e művét hozták el idén a miskolci Bartók Plusz Operafesztiválra Torre del Lagóból, a társulat ugyanis szívesen vendégeskedik a világ minden táján. A vendégjáték most azért volt nagy kihívás, mert a miskolci szabadtéri színház csupán harmada az olaszénak. A megoldás itt is az volt, amit máshol is alkalmaztak már: több elemet kivettek a díszletből. A megkapott tervrajz alapján ugyan tudnak előre gondolkodni, de a végleges megoldás, hogy mit hogyan változtassanak, mindig a helyszínen dől el. Így itt például az atomrobbanás után egymásra dőlő romok felét kellett kihagyni. A Rumi Matsui díszlettervező által megkomponált látvány így is végig hatásos volt, teljes értékűnek bizonyult – köszönhetően Enricónak és közvetlen munkatársainak, akik egyébként az olasz színház méreteihez képest viszonylag kevesen vannak: – 17 fős az állandó műszaki stábunk – mondja Enrico Ghiglione. – Sok éve dolgozunk együtt, ez egy nagyon összeszokott csapat, érzelmileg sokkal szorosabban kötődünk egymáshoz, mint más kőszínházi társulatok váltakozó gárdái...

MIKITA GÁBOR

► S. Saegusa: *Jr. Butterfly* előadás a miskolci Operafesztiválon

Berlini tapasztalatok

Egy vallomással kell kezdenem: nem sok kedvem volt ehhez a cikkhez hozzákezdeni, és tologattam a megírását. Nem csak a nyári hóhullám tett kedvetlenné. Vegyes érzelmekkel jöttem haza Berlinből. Az egyébként pozitív emlékeket valami hiányérzet szűrkíti, úgyhogy egyfajta terápiás feladat is most ezt az összefoglalót megírnom.

A Stage | Set | Scenery kiállítás – régi, ismeretebb nevén Showtech – talán a világ legnagyobb színháztechnikai kiállítása. Kétévente a világ nagy részéről idesereglenek a színházi háttérszakmák képviselői, hogy találkozzanak azokkal a cégekkel, akik részben vagy teljesen erre a piacra dolgoznak.

A statisztikákat bújva azt látom, hogy 21 országból 274 kiállító érkezett, ami négytel több,

mint az előző kiállításon. Viszont beszédes, hogy ebből 80 új kiállító. Ez azt jelenti, hogy a kiállítóknak csak 30%-a első vagy esetleg visszatérő kiállító.

Hová lett 80 kiállító – tehetjük fel a kérdést? Itt talán érdemes röviden felidézni, hogy néhány éve a kiállítás tulajdonosa és a kiállítás

szervezését ellátó nemzetközi rendezvényszervező cég vitája szakításig fajult. A szervező cég akkor (és talán azóta is) megpróbálta áttérlni a kiállítók jó részét a saját portfóliójába tartozó Prolight + Sound kiállításra. Ez részben sikerült is nekik. És még ha nem is jártak teljes sikerrel, azért érezhető, hogy azok a cégek, akik mindkét kiállításon részt vesznek, mintha kisebb lelkesedéssel jöttek volna ide. Standjaik kisebbnek tűntek a megszokotthoz képest. Ennek megfelelően a kiállítás kicsit gépészeterorientáltabb lett, és ezzel együtt kissé csendesebb is.

A látogatók számát tekintve 10%-os növekedést könyvelhet el a kiállítás az előző rendezvényhez képest. 6600 látogatót regisztráltak. Ez kifejezetten jónak tűnik, még ha több kiállítóval beszélgetve az a kép alakult is ki, hogy ez kevesebbnek érződött. Ennek valószínűleg az lehet az oka, hogy idén nem a szokásos négy pavilonban tartották a rendezvényt. Eddig 4 egymás mellett lévő, 2x2-es elrendezésben körbejárható kiállítócsarnokban (Halle 1–4) került megrendezésre a kiállítás. Ennek kialakításnak az volt az előnye, hogy szűkebb helyen sűrűbbnek, látogatottabbnak tűnt a kiállítás. Idén viszont más elrendezésben, a Messe Berlin megszokotthoz képest túlsó végén (Halle 20–23), egymáshoz szellősen, átriumokkal kapcsolódó pavilonokba tették a kiállítást. A bejárando út vonal hosszabb lett, a látogatók szétszóródtak, és ez a folyamatosan hömpölygő emberfolyam helyett akár sokszor percekig üresen kongó folyosókat eredményezett. Azok a kiállítók, akik mind ezen, mind a Prolight + Sound kiállításon részt vettek, emiatt sokszor úgy érez(het)ték, hogy alacsony a látogatószám. Pedig növekedett, többen voltunk kint.

A kiállítás, mint említettem, csendesebb lett, ami nem azt jelenti, hogy csökkent volna a nívó. →

TÜCHLER

**KABUKI KABUKLIP
FÜGGÖNYEJTŐ-
RENDSZER**

**BIZTOS TARTÁS
AKASZTÓK NÉLKÜL IS**

**NEM KELL TÖBBÉ AZ
IDŐRABLIÓ ELHELYEZÉSSEL
ÉS A VÁZSZERKEZETHEZ
IGAZÍTÁSSAL TÖRÖDNI**

**A MÁGNESES
ERŐ BIZTOSAN KIOLDI!**

**KABUKLIP
CSAK FELRAK, CSIPTET ÉS KÉSZ**

KIVÁLÓAN HASZNÁLHATÓ:

- VETÍTŐFÓLIÁHOZ
- ZÁSZLÓANYAGHOZ
- FÜGGÖNYHÖZ
- DÍSZLETHEZ

**IP23/
IP54**

DMX-SOROZATEJTÉSSEL!

TEHERBÍRÁS

- KÖZVETLEN CSATLAKOZÁSNÁL
- EJTŐNYILÁSOKKAL

30kg

15kg

→ Sőt: több kiállító igazán szép, ötletes standdal jelent meg. Ugyanakkor valóban érdekes novumot nem tudok feleleveníteni. A cégek a megszokott termékeiket hozták, így technikai újdonságok helyett inkább a standok kreatív megvalósítása volt szembeötlő. Úgy tűnt, több kiállító is érdekességek bemutatása helyett inkább a meglévő ügyfélkör megtartását, vendégül látását tűzte ki célul, és a kötelező termékeken túl a büfére, bárpultra helyeztek nagyobb hangsúlyt. Újdonságot jelenthettek volna még az új kiállítók: francia, kínai és portugál cégek is érkeztek, bár itt sem volt új a nap alatt.

A szervező DTHG nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a látogatók számára érdekesebbnél érdekesebb szakmai előadásokat tudjon tartani. Ebben igazán erősek. A pavilonok közt szétszórva több kerekasztal-beszélgetésbe, vitába vagy előadásba lehetett becsatlakozni. Az előadások többségét németül volt lehetőség meghallgatni, de lehetőség szerint angol szinkrontolmácsolást is biztosítottak. Idén az egyik legfontosabb témát a multifunkcionális terek kialakítása jelentette. E témában több fontos előadás is meghallgathattak a látogatók, de választhattak hang-, fény-, biztonság- és klasszikus színháztechnikai előadások közül is. A gazdag programkínálatot színházlátogatói lehetőségek is tarkították, többek közt az új berlini Barenboim Said koncerttermet, vagy a kiállítást követő napon a hamburgi Elbphilharmonie-t lehetett felkeresniük a regisztrált látogatóknak.

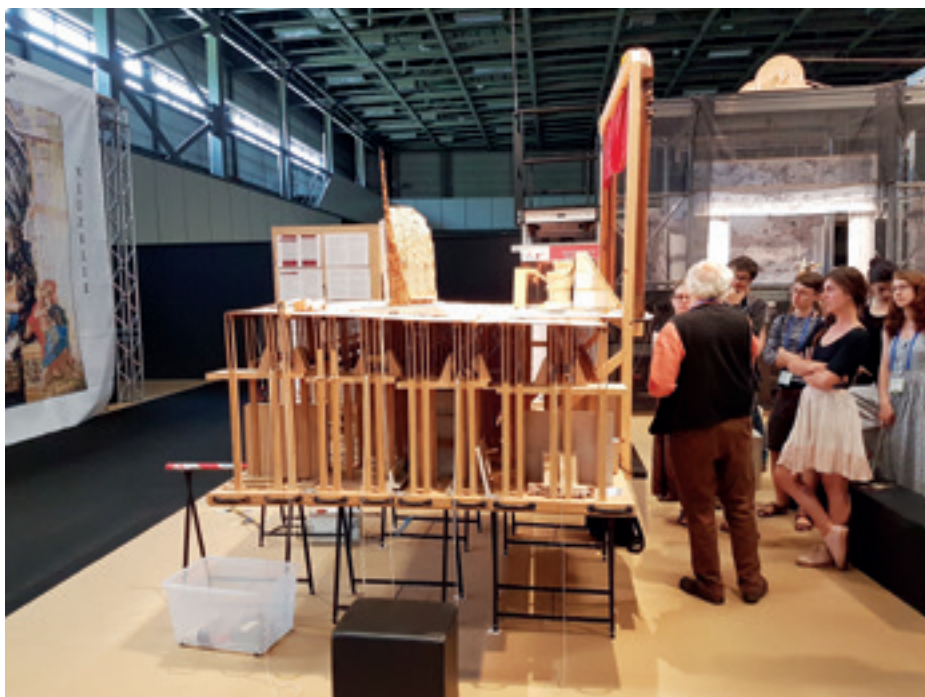
A kiállítás idején a szervezők gondoltak a frissen végzett, új szakemberekre is és nekik szóló egyedi programokat szerveztek. Kialakításra került egy karriersarok, ahol színházak kifüggesztett álláshirdetéseit is válogathattak.

Örömmel tapasztaltuk magyar kollégáink jelenlétét is a látogatók között, ebből is látszik, hogy a szakma továbbra is odafigyel erre a kiállításra. Magyar standok, magyar kiállítók ugyan most sem jelentek meg, de idén azért büszkén jelenthetem, hogy a kiállításnak volt magyar vonatkozása. Cégünk német partnerének köszönhetően nemzetközi porondra lépett a ZIN-M TSH típusú, truss szerkezetbe is építhető drót-köteles húzógépnk.

Több partnerünkkel, illetve hazai barátainkkal beszélgetve arra jutottunk, hogy mindenki leginkább hagyományból és a meglévő kapcsolatok erősítése, esetleg néhány új beszállító felkutatása miatt érkezett, nem is annyira az újdonságok miatt. Azt hiszem, ennek is köszönhető a cikk elején említett hiányérzet. A korrekt, megszokott színvonalon megrendezett kiállításból hiányzott az újdonság varázsa, vagy legalábbis az a pezsgő hangulat, amit eddig megszokhattunk. Talán a következő érdekesebb lesz. Mi továbbra is kitartunk, és a következő Stage | Set | Scenery kiállításon is ott leszünk.

HORVÁTH NORBERT

Színház- és Emelőgéptechnika Kft.

ITT A MŰSZAK BESZÉL!

Sürgető feladatok

Az előadóművészeti intézményeknél szükséges lenne a műszakiak bérrendezése és az anyagi juttatások egységes szabályozása. Ki kellene dolgozni egy külön szervezeti és működési szabályzatot a színpadi tevékenységek szabályozására.

Idén is megrendezésre került a Sceni-Tech színháztechnikai találkozó és kiállítás gazdag szakmai programokkal és a színháztechnika területén használt – újdonságnak számító – eszközök bemutatásával. A szakmai programok között szerepelt a Színházi Műszakiak Találkozója is, ahol nagyon sok panasz, észrevétel, javaslat és kifogás hangzott el, meggyőző érvelésekkel alátámasztva. Az elég magas hangon és szangvinikusan előadott, de meggyőzően hangzó észrevételek azonban – sajnálatos módon – nem mennek tovább. Elhangzanak, tudomásul vesszük, hogy igazunk van, azután minden megy tovább a régi kerékvágásban. Azzal, hogy megmondtuk a véleményünket, kiadtuk a mérgünket, megnyugodtunk... Ezen a régóta fennálló gyakorlaton szeretnék változtatni. Ne csak beszéljünk a problémáinkról, hanem cselekedjünk is a megoldás érdekében.

Javasolom, hogy hozzunk létre műszaki vezetőkből és középvezetőkből egy olyan szerveze-

tet, nevezhetjük „műszakiak tanácsának”, melynek lenne egy háromtagú választott vezetősége, és tagjai a műszakiak. Ez a szervezet – természetesen – a Magyar SzínházTechnikai Szövetségben belül, annak támogatásával működhetne, és legálább kéthavonta tartanának megbeszéléseket az aktuális kérdésekről, problémákról. Ezekre a megbeszélésekre meg lehetne hívni a színházak gazdasági és művészeti bizottságainak képviselőit is, hogy első kézből értesüljenek és szembesüljenek a műszak problémáival. A tanácskozásokon elhangzottakat azután tovább kellene vinni, keresve a megoldás lehetőségét, és nem belenyugodni az adott helyzetekbe. Az, hogy évente egyszer beszélünk róla, és azután nem történik semmi, nem megoldás. Tovább kell lépni, és aktívan kell cselekedni a problémák megoldása érdekében. Az MSzTSz ebben a kérdésben komoly és megkerülhetetlen partnerként vehető számításba.

Meggyőződésem, hogy sokak kérését teljesítem, amikor a színházi és a kulturális intézmények műszaki dolgozóinak fizetésével és anyagi megbecsülésével foglalkozom. A rádióban, a tv képernyőjén és az újságok híreiben nap mint nap hallhatjuk és olvassuk, hogy emelkednek a bérek, nőnek az átlagkeresetek, és hogy hol, milyen intézményeknél emelték a béreket. Ezeket hallva és látva önkéntelenül fölvetődik a kérdés: mikor lesz végre rendezve a műszaki dolgozók bére, és mikor lesz egységesen rendezve az anyagi juttatásuk. A béremelést elsősorban úgy kellene megoldani, hogy ne legyenek kirívó különbségek. Az eltérő fizetések csak elégedetlenséget és főleg feszültségeket gerjesztenek, amire egyáltalán nincs szükség. Meg kell találni azt a közös utat, ahol a béremelések azonos mértékben valósulnak meg, és az egyenlő mérték nem okoz feszültséget az egyes intézmények között. Ezek figyelembevételével a műszaki bérfeljesztést forszírozni kell, és →

SolaTheatre

Megérkezett Magyarországra!

A teljesítmény, a minőség és a
fényhatároló kés... ventilátor NÉLKÜL!

interton
GROUP

Kizárólagos magyarországi forgalmazó: INTERTON Group
www.intertongroup.com

HIGH END SYSTEMS

PROFESSZIONÁLIS ESZKÖZÖK SZÍNPADRA, SZÍNHÁZBA

Hangrendszerek:

dBTechnologies

Bejátszó eszközök:

marantz
PROFESSIONAL

DENON
PROFESSIONAL

Effektgépek és -anyagok:

MAG:CFX

SFAT

Fénytechnika:

CHAUVEET
PROFESSIONAL

LASERWORLD

Bővebb információ:

www.fullrange.hu

a felügyeleti hatóságok felé is hivatalos formában el kell juttatni az igényt. A SzínházTechnikai Szövetségnek ebben a kérdésben döntő szerepe kell hogy legyen. Biztos vagyok benne, hogy ezzel a felvetéssel egyetért a vezetőség, mivel én csak tolmácsolom a jogos igényt és elvárást a műszakiak véleménye alapján.

Anyagi juttatások terén még van egy igen fontos és megoldásra váró feladat. A kulturális intézményeknél, színházaknál bizonyos feladatok ellátásáért a fizetésen felül külön anyagi juttatásokat adnak. Ezeknél a külön anyagiaknál nincs egységes álláspont és nincs egy elfogadott szabály, hogy miért kell külön juttatást adni és milyen mértékben. Sok intézménynél a munkaköri leírásban szerepelnek ezek a feladatok, de nem egyértelmű a meghatározás és eltérőek a megfogalmazások. Ezen a téren is rendet kellene teremteni, és pontosan, egyértelműen meghatározni, mi tartozik a munkakörhöz, és mi az, amiért külön juttatás jár.

Abban az időben, amikor én színházban dolgoztam, szigorúan meghatároztuk, mi a feladata a műszakiaknak, és milyen munkavégzés az, amiért külön juttatások járnak. Most arra lenne szükség, hogy az intézményt üzemeltető vezetők és gazdasági igazgatók ezen a vonalon is egységes álláspontot alakítsanak ki a kérdésben, amit csak akkor képesek megtenni, ha mi, a műszak képviselői erre javaslatokat dolgozunk ki, és pontosan meghatározzuk, hogy melyek azok a munkák, amelyekért külön díjazást várnánk. Ez már egy komoly feladat lenne az előbbieken javasolt „műszakiak tanácsának”, hogy az erre vonatkozó javaslatát kidolgozza.

Hogy csak egy-két példát hozzak fel a régi időszakból, amiért a műszakot külön díjaztuk: Külön fizettünk a zongora- és hangszerszállításért. Külön díjazás járt a vendéjátékokért, a külföldi utazásokért, az év végi leltározásokért és selejtezésekért. Külön díjazás járt azoknak az embereknek, akik gyorsváltóztást hajtottak végre a színpadon a közönség szeme láttára. Minden nyílt színi cselekvés és statisztálás is díjazva volt. Ezenkívül a színházban és a kulturális intézményben bérbe adott rendezvényekért is külön díjazás járt. Volt olyan, hogy a díszletszállításokért és raktározásokért is fizettünk, ha nem a saját előadásunk volt. Természetesen a felsoroltakon kívül még sok olyan munkavégzés lehetséges, amely nem tartozik bele a munkakörbe, és az elvégzésük esetében külön díjazás felszámolható érte.

Tehát ezen a területen kellene rendet teremteni és egységes álláspontot kialakítani a fizetésen felüli anyagi juttatások terén. Ne várjuk, hogy a téma magától megoldódik. Nekünk, műszakiaknak kell javaslatot tenni és egységes állásfoglalást kiharcolni ebben a témában.

Az anyagi juttatások esetében a túlóradíjazást sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Talán ez a díjazás az, amely leggyakrabban előfordul a mindennapi életünkben. A túlórák díjazásának megvannak a

szabályai és rendeleti előírásai. Itt talán nem is a díjazás mértéke kifogásolható, hanem inkább a túlórák mennyisége az, ami túllépi a határt a szabadidő rovására. Tudomásul kell vennünk, hogy a színházak és kulturális létesítmények osztatlan munkaidőben dolgoznak, de azt már nem kellene rendszeresíteni, hogy éjszaka építsenek díszletet, és szabadnap nélkül legyen foglalkoztatva a műszak, a pihenésre szánt idő megkurtításával. A túlóráztatás esetén nem minden a külön díjazás. Itt az emberre is figyelni kell, a pihenésre, a szabadidejére.

Külön díjazások esetében és a túlóráztatások tekintetében nekünk, műszakiaknak kell javaslatokat kidolgozni és a döntési joggal rendelkező vezetők felé benyújtani. A javaslatlással szemben a megfontoltság mellett a legfontosabb szempont az egységesítés, az azonos feltételek megteremtése.

Régóta foglalkoztat az a gondolat, hogy a színpadokra vonatkoztatva külön szervezeti és működési szabályzatot kellene készíteni, amely kapcsolódik a teljes intézmény szervezeti és működési szabályzatához, az intézmény speciális programjaihoz, üzemeltetési gyakorlatához. Azonban annyiban eltér ezektől, hogy részletesen, minden szakmára kiterjed, amely a színpadokon előfordulhat vagy színpadi cselekményként létrejöhet. Ezt a színpadokra vonatkozó szervezeti és működési szabályzatot többen is felvetették, tekintettel arra, hogy a színpad egy veszélyes üzem, itt minden munkavégzést és azok egymáshoz való kapcsolódását szigorúan le kell szabályozni. A kimondottan színpadokra vonatkozó szervezeti és működési szabályzatnak legfontosabb szerepe az lenne, hogy meghatározná a színpadon előforduló összes munkafolyamatot, azok kapcsolódását, az egyszemélyi irányítás felelőseit, az ügyelő szerepét, takarítás-tól a művészi munkavégzés lebonyolításáig.

Ennek az új és kimondottan a színpadokra vonatkozó szervezeti és működési szabályzatnak célja volna az is, hogy vendéjátékok és különböző célú rendezvények esetében a megállapodási szerződés mellékleteként lehetne szerepeltetni viselkedés és mihez tartás végett. Ez a kimondottan színpadra vonatkozó SzMSz nagyon sok vitás kérdést oldana meg, és egyértelműen meghatározná az egymásba kapcsolódó munkame-
netek biztonságos megvalósítását.

Befejezésül szeretném nyomatékosan kijelenteni, hogy mind a három témakör a műszakiak által megfogalmazott elvárásokat tartalmazza, ezek jogos igények és megoldhatók, csak következetesen törekedni kell a megoldásukra. Közös cél kell legyen a műszakiak helyzetének javítása és jobbá tétele. Soha ne felejtjük el, hogy a műszak nélkül nincs sikeres művészi előadás, és a taps is részben a műszaknak szól, még akkor is, ha nem állnak ki a függöny elé.

SCHMIDT JÁNOS

IRÁNYÍTOTT HANGELOSZLÁS

EGYENLETES LEFEDETTSÉG OTT AHOL SZÜKSÉG VAN RÁ

Az új ID hangsugárzókkal a kezébe kerül az irányítás. A tér akár minden pontjára külön tervezhető hangzás, tökéletes lefedettséget és hangélményt biztosít.

Tiszta, torzítás-mentes, teljes spektrumú zenei hangzás és kimagasló hangnyomás egy mini dobozból, ahol a különleges forgatható tölcser lehetővé teszi a magas-frekvenciás lefedettség könnyű beállítását.

Az ID sorozat hangsugárzói különféle színekben, többféle előlappal, sugárzási szöggel, csatlakozási megoldással elérhetők és tetszőleges rendszerbe integrálhatók. Precíz megszólalás pontosan ott, ahol szükség van rá.

LISYS-PROJECT

1142 Budapest, Tengerszem utca 78. Tel.: 06 1 307 6209 E-mail: mail@lisy-project.hu Web: www.lisy-project.hu

OISTAT 2017

World Stage Design 2017 kiállítás és az OISTAT kongresszusa

Tajvan, Tajpej, 2017. július 1–9.

Ismét óriási siker volt a világ scenográfusainak seregszemléje. A négyévente megrendezett eseményt az OISTAT titkársága Tajvanon fesztivállá varázsolta és gördülékenyen bonyolította le. A nagyszámú, köztük több neves szakember a világ legkülönbözőbb országaiból sereglett össze, színes előadásokkal, performance-okkal mutatkoztak be egymásnak. Hazánkat a Magyar OISTAT Központ tagjaiból és a Békéscsabai Jókai Színház két munkatársából álló küldöttség képviselte.

Immár negyedik alkalommal került megrendezésre az OISTAT (Scenográfusok, Színház-építésszek és Színháztechnikusok Nemzetközi Szervezete) kezdeményezésére létrejött *World Stage Design (WSD)* scenográfiai kiállítás, valamint az azzal együtt megtartott *Scenofest* nevű, a világ scenográfusainak sokszínűségét bemutató fesztivál. 2005-ben a kanadai Toronto volt a házigazdája az első WSD kiállításnak, melynek sikere jól bizonyította, hogy egy ilyen világméretű seregszemlének négyévenként bizony nagyon is helye

van az előadóművészeti szakmák eredményeinek felmutatására. 2009-ben a dél-koreai főváros, Szöul adott otthont a második WSD kiállításnak, míg 2013-ban Európába, a walesi fővárosba, Cardiffba vándorolt a világ scenográfusainak ünnepe. Idén tehát ismét Ázsiában ünnepelte a világ az előadóművészetek sokszínűségét, és örömmel jelenthetem, hogy Magyarország, a magyar tervező művészek, scenográfusok kitűnően szerepeltek e világméretű rendezvényen, mely egyben egyfajta megmérettetés is volt.

A meglehetősen hosszú, 9 napos rendezvényisorozat helyszíne a tajpeji Nemzeti Művészeti Egyetem kampusza volt, mely a város fölött, gyönyörű zöld környezetben helyezkedik el. Az épületeket ugyan a szubtrópusi időjárás nem kímélte, de így is kiváló, jól felszerelt helyszínt nyújtottak a rendezők, otthont adva a kiállítás túl a beszélgetéseknek, előadásoknak, performance-oknak is. A világ sok országából érkezett önkéntes egyetemisták a rendezőkkel és helyi diákokkal karöltve kitűnően szervezett

rendezvényt bonyolítottak le. Talán csak az egyetemi kávézó-büfé bizonyult sokszor szűknek, kárpótlásul viszont a szervezők elintézték, hogy az esemény alatt sört is csapoltak ott...

A rendezvénysorozat több részből állt össze:

A WSD kiállítás elsősorban az előadóművészek különböző szcenikai tervezőit vonultatta fel és rendezte különböző kategóriákba, mely kategóriákban verseny is volt, és a legjobb terveket díjazták. A teljesség igénye nélkül pl. ilyen kategóriák voltak: világítástervezés, jelmeztervezés, díszlettervezés, tértervezés, vetítés stb., és mindezeknél megkülönböztettek professzionális, valamint utánpótlás (*emerging*) kategóriákat is. A világ minden részéről beérkezett 600 pályázat közül a nemzetközi zsűri 180 tervet választott ki a kiállításra, melyek 36 ország művészetét reprezentálták.

A magyar tervezők tehetségét dicséri, hogy az alábbi alkotók munkái kerültek kiválasztásra és szerepelhettek a kiállításon:

Balázs Juli *Én, a féreg* (Kafka *Az átváltozás* c. műve alapján) díszlet-jelmeze

Csanádi Judit *A Meztelen Bohóc, Éjszakai Cirkusz* díszlettervei

É. Kiss Piroska *Don Juan* díszlete

Izsák Lili és Kálmán Eszter *Stuart Mária* díszlet-jelmeze

Bérczi Zsófia *Lepkévé válás – konspiráció* látványterve

A kiállítást kísérő **Scenofest** fesztivál programjai, performance-ai, beszélgetései, előadásai gyakorlatilag telt házak előtt mentek – többükben magyar részvétellel, előadóval (Balázs Juli, Nagy Fruzsina, Bérczi Zsófia). A több mint 80 különféle program fantasztikus gazdagságot kínált, és mivel legtöbbjüket többször is ismételték, a 9 nap során több száz programlehetőség közül választhatunk. Itt is volt magyar résztvevő: a Bérczi Zsófia vezette *Élőkép*

Színház két izgalmas látvány-performance-át – *A szőnyeg és Nők vörösben* – beválogatták a programba, így ezeket a fesztivál alatt számos alkalommal láthatták az érdeklődők.

Az OISTAT Építész Bizottsága – immár sokadik alkalommal – egy díjjal is járó **Theatre Architectural Competition – TAC** pályázatot írt ki építészhallgatóknak, melynek tematikája a „Színház mint közösségi tér” volt. A pályázat során egy tajvani város, Hsinchu használaton kívüli stadionját kellett színházi fesztiválra alkalmas térré, helyszínné alakítaniuk oly módon, →

► Az OISTAT új elnöksége (balról-jobbra): **Ivo Kersmaekers** (Belgium), **Sean Crowley** (Anglia), **Jan K. Rolnik** (Csehország), pénztárnok, **Kevin Rigdon** (USA), titkár, **Bert Determann** (Hollandia), elnök, **Marina Raytchinova** (Bulgária), **Duncan Ei-Eu Chang** (Taiwan), alelnök, **Hazem Shebl** (Egyiptom), alelnök

► Az összes díjazott

→ hogy az az élő előadásokat a legjobban, legsokoldalúbban támogassa, kiszolgálja. 23 országból több mint 102 pályamű érkezett be, melyekből 25 döntős munkát válogatott ki a zsűri, és ezeket is láthattuk a rendezvény ideje alatt.

Az OISTAT Technikai Bizottsága már másodízben indította el a Technikai Ötletdíj pályázatát – **Technical Invention Prize – TIP** –, melyre egyszerű, de okos színpadi technikai ötletekkel, megoldásokkal lehetett pályázni. Örömmel láttuk, hogy magyar pályázók, **Egyed Zoltán** és **Vámos Zoltán** (Békéscsabai Jókai Színház) is beadták ötletüket, melyet a zsűri a kiállításra kiválasztott, így az ő okos, speciális vetítési munkájuk is szerepelt a többi döntős pályázat mellett.

A két Zoltán még egy meglepetéssel is készült: a helyszínen videorportokat készítettek, melyeket vlog-posztok formájában már a helyszínről elkezdtek feltölteni a *Felevízió* Facebook-oldalára – akihez esetleg nem jutott még el, ott megnézheti ezeket a nagyon hangulatos, a tajvani mindennapok kis villanásaival fűszerezett riportokat. A rendezvényről még legalább 5-6 kisfilm nyersanyaga is megvan, ezek a közeljövőben készülnek el. Az OISTAT Főtitkárság is várja, kértek, hogy angol felirattal mind megkaphassák.

► OISTAT-kongresszus

► É Kiss Piroska, Nagy Fruzsina és Balázs Juli

Az **OISTAT** tisztújító **kongresszusát** az egyetem kongresszusi termében július 3-4-én tartották meg. A szervezet sikeres négy évet tudhat maga mögött, hiszen immár 48 országból áll össze a szervezet tagsága, mely így már az 5 kontinensen meghaladja a 20 000 főt is. Szá-

mos sikeres rendezvényt, összejövetelt, konferenciát rendezett az OISTAT – köztük a jelenlegi tajpejit is. A szervezet sikeresen megújította önmagát, sikerült rengeteg aktív fiatal bevonni a különböző bizottságokba, továbbá új arculatot is kapott, és a közösségi médiák intenzív használata is sikeresen megindult.

A kongresszuson új elnököt és új elnökséget is választottunk. A szervezet új elnöke a holland **Bert Determann** lett, az új elnökség tagjainak pedig a következőket választottuk:

Duncan Ei-Eu Chang (Tajvan), alelnök
 Hazem Shebl (Egyiptom), alelnök
 Kevin Rigdon (USA), titkár
 Jan K. Rolnik (Csehország), pénztáros
 Ivo Kersmaekers (Belgium)
 Sean Crowley (UK)
 Marina Raytchinova (Bulgária)

A kongresszuson bemutatkozott az a két város is, melyek a négy év múlva megrendezendő **World Stage Design 2021**-re pályáznak. Ez a két város: Calgary (Kanada) – a pályázó az ottani egyetem – és Kairó (Egyiptom). Döntés később születik majd.

Július 5-én este – szintén az egyetem kongresszusi termében – tartották meg a díjátadó

► Vámos Zoltán és Egyed Zoltán átveszi az oklevelet – TIP

► Böröcz Sándor és Egyed Zoltán az OISTAT közgyűlésén

gálaünnepséget, melyen nagy örömmel a helyszínen lévő 8 fős magyar csapatból két kategóriában is a színpadra mehettünk díjat átvenni:

Bérczi Zsófia (Élőkép Színház) – Emerging Designer/Performance Design kategóriában **EZÜSTÉRMES** lett a **Lepkévé válás – konspiráció** című előadás látványtervével. →

► TAC 1. díj

► A TAC Építészpályázat első helyezettje: Che-Hung Chien (Tajvan)

► A WSD alapítói: Eric Fielding és Peter McKinnon

→ Egyed Zoltán és Vámos Zoltán (Jókai Színház, Békéscsaba) – Technical Invention Prize 2017 „SELECTED ENTRIES” kategóriájába válogatták és díjazták a *Dinamikusan változtatható fényáteresztő vetítési rendszer* nevű különleges szcenikai vetítési megoldásukat.

A különböző kategóriák díjazottjainak teljes listája a www.wsd.2017.com honlapon megtalálható, és a rendezvény sokszínű programjába itt még, ha utólag is, de érdemes bepillantani – ha másért nem, hát a rendkívül gazdag és érde-

Elismerés

Szívbeli gratulációm mindenkinek, aki bármivel is hozzájárult ehhez a sikerhez. Úgy tűnik, be fog érni a munka! Ott kell lenni, meg kell mutatni magunkat! Nem elég a laborban, a színházainkban végezni a munkát, azt meg kell mutatni a világnak. Sokszor magunk sem hiszünk eléggé benne, de van mit mutogatnunk, van mire büszkéek legyünk! A POSZT „Színházat vegyenek” konferenciáján tartott előadásom pont erre próbálta felhívni a figyelmet. Merjünk elindulni, merjünk megmutatni az elvégzett munkánkat, s aki dolgozik, az legyen büszke, arra amit csinál és harcoljon érte, hogy mások is tanulhassanak belőle. Az intézményvezetőknek pedig jelentős felelőssége van abban, hogy megfelelő körülményeket, forrásokat biztosítson a konferenciákon, szakmai tanácskozásokon, bemutatókon való részvételre.

Fekete Péter
igazgató
Magyar Cirkusz és Varieté
Nonprofit Kft.

► Életkép az egyetemi büfében

► A Technikai Bizottság ülése

kes képanyag miatt, mely sokféle ország kultúrájának fantasztikus látványvilágát tárja elénk.

A végén még egy magyar vonatkozású fontos információ: idén még október elején meghívtuk Budapestre az OISTAT új Végrehajtó Bizottságát, valamint az egyes szakmai bizottságok vezetőit tömörítő Kormányzó Testületet. Az október 4–9. közötti magyarországi programba szeretnénk beilleszteni egy kis nemzetközi színházzakmai konferenciát is, melynek részleteiről hamarosan tájékoztatjuk az MSzTSz tagjait, az összes szakmai érdeklődőt és a diákokat is.

Még egyszer személyesen is gratulálok a magyar csapat kitűnő szereplésének, mely jól mutatja az OISTAT nagy értékét: a szakmai, korábban merevnek hitt határokat áttörve technikusok, tér-, díszlet-, jelmez-, látvány- és legkülönbözőbb technikákat alkalmazó szcenikai tervezők együtt alkotnak és együtt ünneplik azt, hogy ilyen sokféle, ilyen színes a világunk!

BÖRÖCZ SÁNDOR

Magyar OISTAT Központ, elnök

Tajvan, WSD – életre szóló élmény

Lassan már pár hónap is eltelt azóta, hogy repülőgépünk landolt a portugál telepések által Ilha Formosa, vagyis „Gyönyörű Sziget” névre keresztelt ország repterén. Ennyi idő alatt sok élmény és emlék kikristályosodott már. Egyébként joggal nevezték gyönyörűnek, hiszen valóban csodálatos hely ez, nemcsak a természeti adottságok, de a kultúra, emberiség, szellemiség tekintetében is.

Csak néhány adalék előljáróban a *World Stage Design 2017* rendezvénysorozatának helyszínt biztosító államról, mely jelenleg az OISTAT központja is. Nagyjából 35 000 km²-es területű sziget a Dél-kínai-tengeren. Négy nemzetközi repülőtér (és még rengeteg kisebb), 300 km/h sebességgel közlekedő gyorsvasút, nagyjából 20 milliós lakosság. A világ országai között a GDP-ranglistában jelenleg 22. helyezett. Tajpei, a főváros kiváló infrastrukturális és tömegközlekedési rendszerrel büszkélkedhet. Eltévedni szinte lehetetlen. A színek és a latin betűk pusztja ismeretével (a metróvonalakat színekk

► A tajvani Nemzeti Színház

jelölök) már lehetetlen eltévedni a fővárosban. Persze az angol nyelv ismerete itt is előnyt jelent.

Először hadd ejtsék néhány szót az OISTAT helyi titkárságának munkájáról. A szervezés kiváló és nagyon felhasználóbarát. A titkárságot vezető négy hölgy és további munkatársaik – azt gondolom – nagyszerű munkát végeztek. Némelyükkel egy gyors riportot is készítettünk, mely felkerült a vlogunkba is. Csak egy „apróság” a szervező csapat kreatív innovativitásával kap-

csolatban: a térképpel ellátott ajándék WSD-levelező. A kimondva egyszerűnek hangzó ötlet ott a helyszínen, ahol szinte mindennap 80-90%-os a páratartalom (szubtrópusi éghajlatról beszélünk) – és egy kicsi emelkedőtől már úgy csepegnek az izzadságcseppek az ember homlokán, mint otthon egy félórás futás után –, igencsak felértékelődik, és a családnak sem rossz szüvenír. Az egyik felületére nyomtatott térkép pedig az egyetemi kampusz területén való tájékozódásban volt nagyon nagy segítség. Így, mivel már

► Esti utcakép

úgyis kézben volt, csak egy pillantást kellett vetni rá, ha A-ból B-be akartunk eljutni.

Az OISTAT kongresszusán való részvétel során tudatosult bennem egy különös dolog, amely az OISTAT egyik nagyszerű előnye. Elnézve a hozzászólásokat és a szakemberek egymás közötti kommunikációját azt éreztem, hogy bár ez egy nemzetközi szervezet, mégis családi légkörben történik mindez. Persze Magyarországon ez ismerős lehet, hiszen mondhatni „mindenki ismer mindenkit”, de ugyanezt egy világszéles szakmai fórumon konstatálni felemelő érzés. Így az OISTAT nemcsak egy szervezet, nemcsak intézmények összessége, hanem sokkal inkább egy közösség. A legutóbbi promóciós rövidfilm is ezt erősítette meg bennem, amelyben elhangzik, hogy egymás megértésének, megismerésének lehetősége milyen fontos motiváció. Érdemes ezt az anyagot megnézni az internet valamely videomegosztó felületén, mert az OISTAT lényegét nagyon hatékony módon közvetíti.

→ A másik fontos momentum, melyet szeretnék kiemelni, az a sokszínőség. Persze elsöre közheleszerűen hangzik, de számomra most tudatosult ennek a lehetősége. Ugyanis hajlamosak vagyunk arra, hogy úgymond „belekérgesedjünk” a magunk megszokott közegébe, legyen az egy kőszínház, szakmai környezet, társadalmi közeg vagy bármi egyéb. Korábban én magam sem szerettem a „színház” szavunkat, mert valami felszínességet fejezett ki számomra. Valaminek a SZÍNE (és fonákja), mondja a magyar nyelv. Ez lenne a színház? De új tartalommal telt meg e néhány napban ez a szó számomra. A sokSZÍNűség lehetősége. Ez is az OISTAT egyik fontos inspirációs forrása. Persze tudom, hogy a színház szavunk a színészetből ered, de azt kell mondanom, hogy amellet, hogy axiómaként kezeljük a

► Tajpei látképe az egyetemi kampuszról

színész, a színjátszás elsőségét, mint aki „a bőrét viszi a színpadra”, nem szabad elfeledkeznünk a színház „sokSZÍNűség” irányából való értelmezéséről sem. Tehát, a színháznak nevezett rendszer, lehet bármilyen, alternatív vagy kommersz, kőszínház vagy vándortársulat, mindenképp több összetevőből keletkezik. Tehát a díszlet, a jelmez,

► Az OISTAT régi és új elnöksége, a titkárság munkatársai és a WSD szervező csapata

WSD kontra PQ

A nagy múltú Prágai Quadriennálé díszlet- és jelmezkiállítás jelentős anyagi megterhelést ró a résztvevőkre. A távoli országok számára a szállítási költségek hátrányosan nagyok. A díszletek, jelmezek kiállítása nem tudja valóságúen visszaadni az előadásban betöltött szerepüket, a színpad-világítási és hangfolyamatokat – a hagyományos módon – aligha lehet bemutatni. Ezért vetette fel 2003-ban a *Világ Színpadi Látványtervezése* (WSD) nemzetközi seregszemle gondolatát Eric Fielding amerikai díszlettervező, egyetemi tanár. Az internet lehetőségeit kihasználva született meg – 2005-től négyéves periódusban – az új pályázati rendszer. A világ bármely részén dolgozó színházi tervezők elektronikus formában küldik be fotó-, videoklip-dokumentációikat munkájukról. A nemzetközi szaktekintélyekből álló zsűri a beérkezett pályázatokból választja ki azokat a művészeket, akik részt vehetnek a fotókból, videoprezentációkból, makettekben álló – alacsony költséggel megrendezhető – kiállításon. Ebből a gazdag anyagból a díszlet-, jelmez-, világítás- és hangtervezés, interaktív és új médiák alkalmazása, performance-ok látványtervei, installációk, valamint színházépítészeti kategóriákban jutalmazták a legjobb alkotókat.

a fény, a videó, a hang, a zene, a kép mind-mind ugyanúgy szereplői, ha tetszik, „SZÍNEI” egy-egy produkciónak. Mint ahogy a fehér fény színekre bomlik, ha egy prizmán tör keresztül. Peter Brook híres mondatát is – bár első olvasatra lecsupaszítva mondja el a színházhoz szükséges „kellékeket” – felbonthatjuk alkotóelemekre. Ott van

mindjárt a tér. „Vehetek akármilyen üres teret...” Az akármilyenben benne van annak lehetősége, hogy mi határozzuk meg eme „üres tér” tulajdonságait. Ebben benne van minden. „Valaki keresztül megy ezen...” Ez a SZÍN-ész. Angolul actor, vagyis „cselekvő”. Ez a valaki szintén a lehetőségek végtelenségét jelenti. Meghatározhatjuk,

hogy mit visel, hogyan látszódik, milyen megvilágításban, milyen hangon szólal meg stb. Ezzel a szellemmel a tudatunkban felállított kényszeres határok technikus, művész, alkotó vagy „háttér-dolgozó” között értelmetlenné szublimálódnak. Ezért, amit mindenképp mint meghatározó élményt szeretnék továbbadni itt, mint az OISTAT rendezvényén tapasztalt szellem egy-egy fontos elemét, az:

- a.) egymás megismerésének vágya
- b.) sokSZÍNűség iránti nyitottság
- c.) elhinni önmagunkról, hogy mindnyájan egy rendszernek vagyunk a fontos elemei.

„Ha pedig az egész egy tag volna, hol volna a test? Így azonban sok tag van ugyan, de egy test. Nem mondhatja pedig a szem a kéznek: Nincs rád szükségem; vagy viszont a fej a lábknak: Nem kelletek nekem. Sőt sokkal inkább, amelyek a test legerőtelenebb tagjainak látszanak, azok igen szükségesek...”¹

Jó ennek az élő, nagy nemzetközi családnak az egyik tagja lenni...

EGYED ZOLTÁN

¹ Korinthusbeliekhez írt I. levél 12. rész, 19–22

Sikeres magyar részvétel

a Technikai Találmány Díj ötletpályázatán

drámákhoz hasonlóan kellett a kar jelenlétét exponálni, majd pedig a figyelem középpontjából kivonni. Mivel stúdiósínházi közegről van szó, mindezt szűk térben kellett kivitelezni. A díszlet önmagában letisztult, ezért fölmerült annak lehetősége, hogy megpróbálják a díszlet mögötti teret egy virtuális térrel kombinálni. Eh-

hez igény szerint szükséges volt dinamikusan változtatni a díszlet központi felületét. A kihívás az volt: hogyan lehet egy felület egyszer fényáteresztő (vagyis átlátszó), a következő pillanatban pedig fényvisszaverő, vagyis vetíthető, mindezt mindenféle segédmozgás nélkül, hogy a néző figyelmét véletlenül se vonjuk el, még egy vázson leeresztésével sem.

A megoldást egy olyan ipari alkalmazásban találtuk meg, amit információink szerint eleddig színpadon ilyen formában még nem alkalmaztak. Ez a technológia (PDLC-fólia) alkalmas arra, hogy egy víztiszta plexire applikálva, elektromos áram hatására áttetsző vagy tejfehér felületet hozzon létre. Előzetes kísérletezések alapján meghatároztuk a vetíthetőségét, amely a díszlet elhelyezkedése miatt csak éles szög-ből volt lehetséges. Ez azért volt fontos, mert így dramaturgiai még megdöbbentőbb volt a váltás, amikor a vetített kép eltűnésével egy időben, közvetlenül a felület mögött megjelent a kórus.

Ennek a technikai megoldásnak az a szépsége, hogy elemeit az alkotói csapat fűzte össze kerek egészzé, és mindeközben ez a színpadi effekt nem vált öncélúvá, hanem észrevétlenül →

► TIP-díjazottak

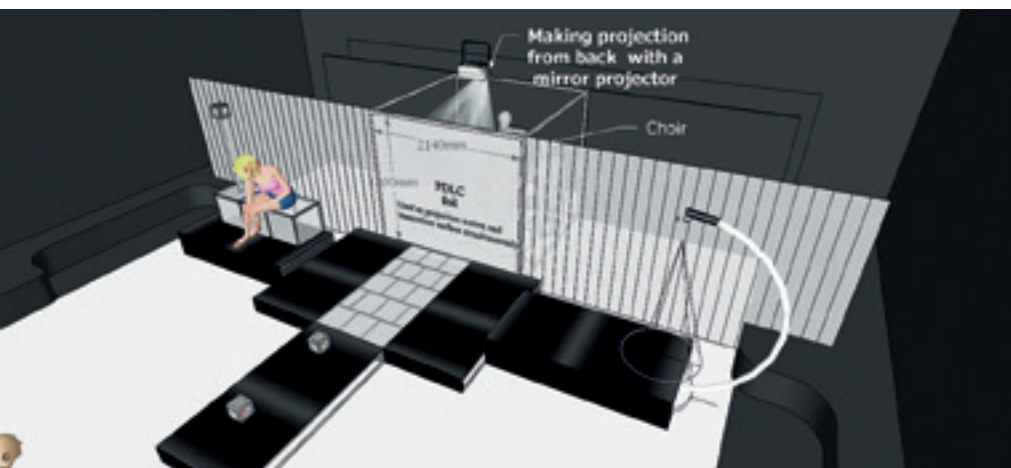
Az OISTAT Technikai Bizottsága 2016-ban is meghirdette a TIP (Technical Invention Prize) ötletpályázatot, melyre különleges, egyedi és innovatív színpadi műszaki megoldásokat vártak a színházi műszaki munka minden területéről. Hazánkából a Békéscsabai Jókai Színházból küldtek be egy pályamunkát, amely elismerésben részesült.

A Békéscsabai Jókai Színház, és legfőképpen színházi közönségünk mindig is fontosnak tartotta a színházi háttérszakmák megfelelő megbecsülését. Természetesen ez csak úgy tud megvalósulni, hogy a színházban dolgozók is egy igazi alkotó közösségként tudnak dolgozni. A *Karkithemia* című monodrámá színpadi megoldásainál Tege Antal rendező, Vámos Zoltán, a színházi mozgóképkultúra szakembere és Egyed Zoltán díszlettervező egymást inspirálva, jó összhangban tudtak együttműködni a produkció létrehozása során.

Az alkotók úgy gondolták, hogy az említett monodrámában szereplő technikai megoldás érdemes lehet arra, hogy a pályázat segítségével megmutassák másoknak az alkotásukat. A rendezői koncepció szerint az antik görög

► A TIP pályázat első helyezetteje, balra: Joris Thiry, Belgium

► Az ötletes díszlet felépítése

► A TIP kiállítása

► Jelenetek a Karkithemia című előadásból, Békéscsabai Jókai Színház

→ támasztotta alá a rendező dramaturgiai elképzeléseit.

A megvalósult előadásban a Baross Imre Artistaképző Intézet és Szakgimnázium (BIAK)

békéscsabai telephelyén működő Színitanház technikus hallgatói (a Békéscsabai Jókai Színház a BIAK gyakorlati oktatási helye) is dolgoztak (hang, fény, videó). Ebben a szellemi légkör-

ben a szakmai tudás mellett a diákok ezt a fajta közösségi gondolkozást is megtanulhatják.

A TIP 2017 pályázatra beérkezett anyagot nemzetközi zsüri bírálta el, melynek elnöke Loren Schreiber (USA) volt, a tagjai Andreas Bickle (Németország), Eugene Yang (Tajvan), Ivo Kersmaekers (Belgium), Laura van Haperen (Hollandia) és Romana Boskovic (Szerbia).

A zsüri összesen 13 munkát értékelt: 3 díjazott, 3 különdíjas, és 7 pályázatot a kiállításra válogatott be. Ezek között szerepel a békéscsabai pályázat is. Külön érdekesség, hogy Európából mindössze három ország, köztük Magyarország pályázata került be a válogatásba.

Az alkotók meghívást kaptak Tajvanban, ahol a 2017. július 1–9. között tartott 2017 World Stage Design rendezvénysorozat eseményeként rendezték meg a TIP 2017 kiállítást. A Taipei National University of the Arts adott otthont a kiállításnak, amelyen bemutatták munkánkat, és pályázatunk az OISTAT által kiadott katalógusban is szerepel.

VÁMOS ZOLTÁN

A TIP 2017 pályázat díjazottjai:

Első díj

Jansjörre Joris Thiry Belgium

Második díj

Metallic Angle Support to Wooden Set Wall Jari Juntunen Finnország

Harmadik díj

Rabbit Ears Delbert Hall USA

Dicséretben részesült

Fabric Conveyor Brad Steinmetz USA

Portable Colour Filters Cutting Track Tsz Kin Billy Wong Hong Kong

Handy Tape String Tina Wang & Tze Yun Hsia Taiwan

Kiállításra kiválogatott munkák

Focus Buddy Pablo Guerra-Monje USA

Improved Wagon Brake Timothy Francis & Shannon Perry USA

The Leaf Drop Conveyor Belt Nils Emerson USA

Flown Band Shell Roland Simmons Kanada

Dynamic Light Transmission Altering Projection System Vámos Zoltán & Egyed Zoltán Magyarország

The Vomiton Gregory Smith Kanada

Netting Stretcher Rachel Keebler USA

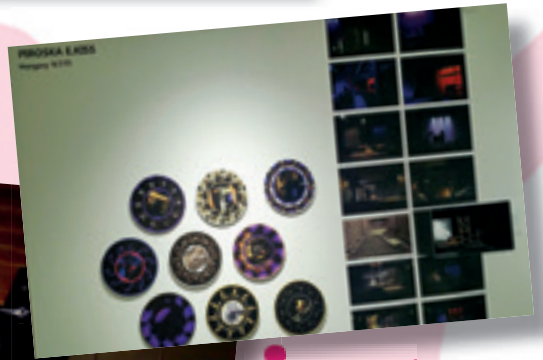
A World Stage Design 2017 magyar résztvevői

Balázs
Juli

Csanádi
Judit

É. Kiss
Piroška

Bérczi
Zsófia

Izsák Lili és
Kálmán
Eszter

ROBE®

WWW.150ZOOM.CZ

A méret maradt, a fényerő megnövekedett

LEDBeam 150 és Parfect 150

A népszerű ledes termékcsalád tavasszal megújult! Mindkét lámpa megkapta a Spider-ből megismert 30W-os RGBW multichip LED fényforrásokat, melyekből 7-7 darabot használnak. Ezen kívül végre lineár zoom is rendelkezésre áll, így ezek a kis méretű eszközök ideálissá váltak minden olyan felhasználáshoz, ahol fontos a nagy fényerő, a gazdag színek, a széles zoom tartomány, a csendes üzemelés, a precíz, 18 bites dimmerelés, valamint a kompakt méret. Bemutatóért keresse kollégáinkat!

A GYŐRI NEMZETI SZÍNHÁZ MŰSZAKI DOLGOZÓI

Díszítőtár: Balogh András, Barti László, Belső Sándor, Bóka Tibor, Élő Tamás, Fél János, Fodor Károly, Kovács Attila, Lencz István, Lukács Ferenc, Nagy Ferenc, Páros Zoltán színpadmester, Pöcze Zsolt, Pusker Miklós, Rózsa Lajos, Sollich Károly Péter zsinórmester, Surányi Csaba László, Szakács Szabolcs, Szaló József, Vörös József

Világosítótár: Czékmány Attila, Csalogány Zsolt (nincs a képen), Fördös Sándor, Golub Imre, Havasi László György, (Horváth Ádám), Koller Zoltán, Köhalmi György, Nádý Árpád fővilágosító, Róhrer Károly Ákos, Tóth Csaba

Hangtár: Abdai Bálint, Holczhammer Balázs, Horváth László, Opra Vilmos társvezető, Rabi Marcel (nincs a képen), Szabó Patrik

Kelléktár: Biczi János, Érsek Viktor, Etlí Lajos társvezető, Fehér Zoltán, Hegyi Norbert, Szabó Szilárd, Szeles Gábor

Fodrásztár: Basselné Járasi Ágnes társvezető, Bazsóné Pongrácz Eszter, Vámosi Éva

Öltöztetőtár: Benedek Hajnalka, Csóka Edina Mária, Domán Lászlóné, Falvi Gabriella, Horváth Róbertné társvezető, Kálmán Brigitta, Palkó Szilvia, Somogyi Tünde, Tokovicz Edit, Virágné Varsányi Tímea

Férfi varroda: Györkös Éva, Józsné Oross Judit, Koblinger Éva, Lengyelne Világi Andrea, Molnár Etelka Ilona, Nagyné Vass Katalin társvezető

Műhelyház

Női varroda: Béliné Szabó Krisztina, Fehér Livia, Feketéné Bátori Erika, Király Marianna, Kovács Istvánné, Tóthné Preisinger Ildikó társvezető

Színházi fényvetők a Cameo kínálatában

A Cameo TS 40 WW sokoldalú színházi fényvető plán-konvex (síkdomború) lencsével és manuális zoommal rendelkezik a megvilágítás egyszerű beál-

lítása érdekében. Lágy élekkel rendelkező fénysugara 14° és 38° között folyamatosan állítható, az RDM-képes készülékbe 40 W-os meleg fehér fényű LED-et szereltek. 3200 K színhőmérsékletet és 18 000 lux fényerőt produkál 1 méter távolságból. A spotlámpa DMX-funkciói között megtalálható a nagy sebességű stroboszkóp 1–20 Hz között állítható villogási frekvenciával, valamint többféle fényerőcsökkentési görbe. Az 1200 Hz-es frissítési frekvencia villogásmentes működést biztosít. A lámpa masszív fémházat kapott, hatékony konvekciós hűtéssel. A konfigurálást négygombos kijelző segíti, hárompólusú DMX csatlakozók és IEC hálózati bemeneti csatlakozó került beépítésre. A lámpához forgatható terelőlemezek és filter keret jár. A kialakításában hasonló TS 60 RGBW lámpa 60 W-os RGBW LED-et kapott, sugárzási szöge 9°–41° között változtatható. 3600 Hz-es frissítési frekvenciája következtében nem kell villogás-

tól tartani, azonban a nagyobb teljesítmény hőmérsékletfüggő ventilátor beépítését tette szükségessé. Mindkét Cameo lámpa fekete és fehér színben is megvásárolható, így bármilyen környezethez jól illeszkedik.

További információ:

WWW.ELIMEX.HU

Passzív hangfalcsodák a KV2 Audiótól**ESD 5 és ESD 25**

A cseh KV2 Audio ESD passzív hangfalcsaládjának két legkisebb tagja az 5"-os mélyhangszóróval szerelt ESD 5 és ESD 25, melyek kis mérete ellenére sem adta fel a gyártó maximalista, a tökéletesen

tartományt. Erősített jellel a hátsó panelen található egyik Speakon csatlakozón keresztül táplálhatjuk, míg a másikon tovább fűzhetjük, így egyszerre akár 8 hangfalat is használhatunk párhuzamosítva. A láda 118 dB maximális hangnyomás (SPL) leadására képes, és könnyen, feltűnés nélkül elhelyezhető, rögzíthető plafonra is, valamint színházi erkélyek alá is szerelhetjük, így nem marad hanglefedettség nélküli terület a nézőtéren. Forradalmi újítás a beépített passzív késleltető modul, amely garantálja, hogy egyszerre szóljanak meg a komponensek, így tökéletesen erősítik egymás hullámain, valamint tiszta és érthető megszólalást garantál-

tiszta és erőteljes megszólaláshoz szükséges ars poeticáját. A kivételesen érthető hangzású ESD 5 és ESD 25 hangfalakkal rendkívül hálás olyan környezetben dolgozni, ahol nem használhatunk robusztus megjelenésű ládákat, fontos a diszkrét megjelenés. Ezekből következően színházi felhasználásra különösen alkalmasak ezek a hangfalak.

A kisebb testvér, az ESD 5 magasa 1"-os titánium, az 5"-os mélyhangszóró membránja epoxyval megerősített cellulóz, a mágnes mindkettőnél ferrit. A magashangszóró tölcére szimmetrikus kialakítású, így a szórás mindkét irányba 90°. A hangváltó 3 kHz-en választja ketté a spektrális

nak. Az összetett geometriájú hullámtérelő a magashangszóró fázishelyességéért felel, tovább javítva hangképünk tisztaságát. Az Active Impedance Controllal párosítva több hangfal illesztése is zökkenőmentes, a végeredmény önmagáért beszél!

Ha nem lenne elég ez a hangteljesítmény, vagy más hangkarakterű hangfalat keresnénk, illetve több rendelkezésre álló helyünk lenne, a nagyobb testvér kitűnő választás! Az ESD 25-ben, mint a nevéből is sejthető, két 5"-os mélyhangszórót találunk. Ennek köszönhetően a basszustartományokban teltebb a hangszíne, 120 Hz-ig is leszól (az ESD 5 130 Hz-ig), és nagyobb hangnyomás leadására képes,

Az EOS család legújabb tagja megtekinthető a Luminis-nél!

Gio @5

ETC.

luminis

ami 123 dB max. SPL-t jelent. A hangláda méretét és tömegét nem számítva minden egyéb tulajdonsága megegyezik az ESD 5-nél leírtakkal, szintén falra, mennyezet vagy akár színházi balkonok alá is szerelhető.

Az ESD 5 és az ESD 25 tökéletes választás, ha kiváló megszólalású, nagy hangnyomás leadására alkalmas, mégis szolid megjelenésű, kisméretű hangfalat keresünk. Elsősorban széles sávú alkalmazásra tervezték őket, de természetesen mélysugárzókkal kiegészítve háromutas rendszert is építhetünk a segítségükkel. Nagyobb KV2 hangrendszerek mellé is kiváló kiegészítők, a nézőtér lesugárzástól távolabb eső vagy akadályokkal körülvett részeit is behangosíthatjuk így. Sidefieldként és visszahallgató hangfalként is megállják a helyüket.

Magyarországi disztribútor: Fullrange Kft.

További információk:
WWW.FULLRANGE.HU
WWW.KV2AUDIO.COM

SMART DISK

IP54 védettségű, vezeték nélküli, akkumulátoros asztali RGBW LED-lámpa.

Kimondottan arra tervezték, hogy az események kezelhető asztali látványvilágítását biztosítsa, ezzel új dimenziót nyitva a cég számára oly értékes márkamegjelentésben.

Kisméretű, alig 4 cm magas, kör alakú lámpatest, melyen a henger palástján körbe és a tetején helyezkednek el a precíz színkeverést biztosító LED-ek. Színkeverő üzemmódban a nagy teljesítményű beépített akkumulátornak köszönhetően 15 órás működésre, míg egy szín beállítása esetén akár 24 órás üzemidőre is képes. Vezérlése infra távvezérlővel vagy WDMX segítségével könnyedén megoldható.

Figyelemre méltó tények:

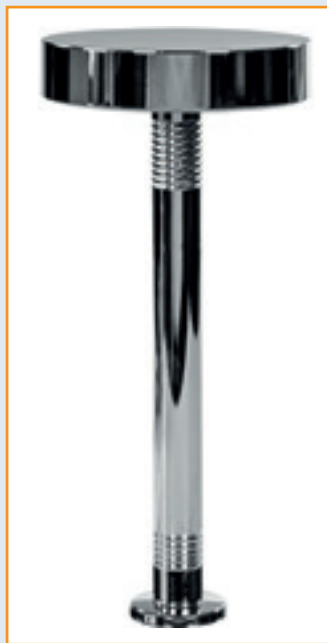
- akkumulátoros és vezeték nélküli DMX vezérlés
- gyors telepítés és pontos szabályozás
- a dinamikus fényhatások elérése érdekében külön szabályozhatók a peremén, illetve a tetőn elhelyezett LED-ek
- elérhető gazdaságos, 8 darabos KIT kiserelésben is.

További információ:

WWW.MUSICLIGHTS.IT
WWW.LISYS-PROJECT.HU

TABLED – színes, akkumulátoros asztali lámpa

Több új, akkumulátoros termékkel is bővül a ProLights kínálata. Ilyen a TABLED, amely egy forradalmi,

12x1,5 W RGBW LED-del szerelt asztalvilágító lámpatest. A beépített akkumulátornak köszönhetően színkeverő üzemmódban is akár több mint 14 óra működésre képes mindössze egyetlen feltöltéssel. A vezérlésre két mód kínálkozik: az egyik infra távvezérlővel, míg a másik esetben a beépített Wireless DMX vevő segítségével. Működhet egyéni asztali világításként, vagy mint egy látványos fényinstalláció része. Könnyű kezelhetősége és egyszerű vezérlése miatt szakértelem nélkül is használható.

A TABLED mellett, hogy gyönyörű és kecses asztali világítást biztosít, kellően visszafogott ahhoz, hogy ne zavarja meg az esemény

légkörét. A funkcionálisan egyszerű designnak köszönhetően elegáns és könnyedén illeszthető bármilyen stílusú rendezvényhez. Értékes tulajdonságok:

- beépített akkumulátor és WDMX vezérlés a gyors telepítésért, a könnyű működtetésért és a precíz vezérlésért
- RGBW LED fényforrása, amely pl. egy 1,8 m átmérőjű körasztalnál teljes felületű lefedést biztosít
- elérhető gazdaságos, 4 darabos KIT kiserelésben is.

További információ:

WWW.MUSICLIGHTS.IT/PRODUCT/TABLEDC
WWW.LISYS-PROJECT.HU

AXCOR LED PROFILE 900 K-EYE LED HCR SCENIUS UNICO

Pelyhe Kft. | 1033 Budapest, Huszti út 34. | Tel.: +36 1 368 92 35 / +36 30 9321 640 / +36 20 9321 640 | www.pelyhe.hu | pelyhe@pelyhe.hu

Támaszkodj a Vörösre, ő tudja, mit kell csinálni!

Interjú Vörös Lászlóval életének 87. évében

Ahhoz, hogy megértsük a mátt, ismernünk kell a múltat is. Még köztünk van néhány, hajdanán elismert és sikeres színházi gazdasági szakember. Vörös Lászlóval közel 40 éve ismerjük egymást. Kapcsolatunk folyamatos maradt: az ő javaslatára vett fel Petrovics Emil gazdasági igazgatónak az Operába, Laci pedig ügyvezető igazgató lett. Csak egy év lehetőséget kaptunk a közös munkára. Máig sajnálom.

Gyermekkor és háború

Taranytól 7-8 kilométerre megrekedt a front 5-6 hónapra. A németek beköltöztek a szép nagy házukba, ott rendezték be a parancsnokságot, nekünk menni kellett. Anyám Vas megyei falujába – Jákfalvára – költöztünk, és ott voltunk, amíg '45-ben az áprilisi front át nem ment rajtunk. Emlékszem, felettünk szálltak el a Balaton felé, a gyülekezőhelyre az amerikai Liberátor bombázók. Az oroszok egy éjszaka elfoglalták a falut. Az volt a szerencsénk, hogy édesanyám tudott pár szót oroszul. Bátyja az első háborúban fogságból hazafelé jövet elvett egy litván lányt, aki tudott egy kicsit oroszul. Anyám tőle tanulta meg azt, amit tudott. Ő fordította le az orosz katonát is, aki elmondta, hogy már több mint 20 bajtársa esett el mellette a háborúban. „Sose tudtuk, ki marad meg közülünk. Ezért aztán három fontos dolog volt: enni, inni és nőzni!” Furcsa emberek voltak az oroszok! A gyerekeket nem bántották, inkább enni adtak nekik!

Édesapám herceg Festetics intézője volt. Az államosításkor elvettek tőlünk mindent. Hét évig állás nélkül volt.

Gimnázium

Szegény volt a gyermekkorom, de ma már szép nagyon! Tízéves koromban kerültem a csurgói gimnáziumba, apámék béreltek egy lakást nekem és a bátyámnak, a háziak takarítottak, mostak ránk és kosztoltattak bennünket. Csurgó fele akkor abból élt, hogy diákokat fogadott be. Haza csak ünnepnapon és nyári szünetben mehettünk.

1948-ban a csurgói, a dombóvári, a kaposvári és a pécsi Nagy Lajos Gimnázium között volt egy matematikaverseny. 2. vagy 3. helyezett lettem, és kaptam egy olyan papírt, hogy „egyetemi felvételre jogosult, felvételi vizsga nélkül”. '49-ben a csurgói gimnáziumot államosították. Amikor 1950-ben kitöltöttem a felvételi lapot, a gimnázium akkori vezetése azt írta rá, hogy „osztályidegen szülők gyermeke, felvételét nem

javasoljuk”, így aztán nem hívtak be felvételre sem. Sorsom egyik nagy átka, hogy csak érettségi után 15 évvel, 1965-ben kezdhettem el az egyetemem.

Vidéki munkahelyek

A jugoszláv határtól 10 kilométerre laktunk Taranyban. Amikor létrejött a 15 kilométeres határsáv, a nemkívánatos elemeket is kitelepítették onnan. Szüleimet is listára vették, hogy kitelepítenek bennünket, de kaptunk egy hírt, így az utolsó éjszaka meg tudtunk szökni. Apámék elkerültek Vas megyébe, én pedig a SZÖVOSZ-hoz kerültem adminisztrátornak, mert nem volt más profi begyűjtési felelős. Leellenőrizték a munkámat Kaposvárról, és olyan jónak tartották, hogy javasolták Sopronban egy három hónapos könyvelői tanfolyam elvégzését. Persze azonnal igent mondtam. Olyan jó

eredménnyel végeztem a tanfolyamot, hogy nem könyvelőnek, hanem ellenőrnek neveztek ki Tabra. Ott voltam hat hónapig járási revizor. Aztán behívtak Nagytétényre fejtágítóra, akkor így hívták a továbbképzést. Az első három között végeztem, így kineveztek oktatónak Répceszentgyörgyre, majd lehelyeztek Pálfára, ez Tolna megyében van, egy négy hónapos tanfolyamra. Két hónapot tanultak a hallgatók, egy hónapig szövetkezetben voltak, és a negyedikként visszatértek Pálfára. Hogy az egy hónapunk ne legyen üres, az igazgató behívatott: „Téged bízlak meg ennek az egy hónapos termékbegyűjtési tanfolyamnak a vezetésével, mert a helyettesed nem merete egyedül elvállalni”. Nehéz volt vele bírni, mert pártember volt. Egyszer csak három hét múlva összehívják a tanfolyamot: Budapestről jött két ember, mivel valaki fölismerete, hogy kinek a fia vagyok, így azonnali hatállyal elbocsátottak. Kitettek az épület elé, és Pálfától Cecéig – az első vasúttállomásig – hat kilométert gyalogoltam.

Pesti állások

Budapesten némi protekcióval elhelyeztek az Állami Hirdető Vállalathoz adminisztrátornak. Behívtak katonának két évre: először Kalocsára egy műszaki alakulathoz, amelyet lapátos alakulatnak is neveztek. A politikailag megbízhatatlanokat helyezték oda. 1953-ban, amikor Nagy Imre először került hatalomra, megszüntette ezeket, átalakította őket rendes műszaki alakulattá. Annak ellenére, hogy három év volt a rendes katonai szolgálat ideje, a második év végén leszereltem, mert ezeket az internálószerű alakulatokat megszüntették. Visszamentem a hirdető vállalathoz, ahol azonnal behívtak a személyzetis, hogy „megkapta a személyzeti anyagaimat”. Osztályidegen szülők gyermeke vagyok, el vagyok bocsátva.

Egy véletlen folytán az Állami Népi Együtteshez kerültem adminisztrátornak, de úgy, hogy fizikai munkát is kellett végezni. Hétvégén éjjeli portás voltam, nyáron, ha turnézott az együt-

tes, színpadot építettem, jegyet árultam, sok mindent csináltam.

Cirkusz

Egy év után szóltak, hogy a cirkusznál keresnek belső ellenőrt, és mivel én már végeztem ilyet a SZÖVOSZ-nál, így engem ajánlottak. Igen jó helyre kerültem: akkor államosították a cirkuszokat, és nagyon megbíztak bennem. Én meg tudtam, hogy nekem sokkal jobban kell dolgozni, mint másoknak, hogy el ne bocsássanak. A harmadik vagy negyedik év végén – már nem tudom pontosan – eladtunk egy előadást Görögországba. A cirkuszigazgatót valamiért leváltották, és az új igazgató behívott és azt mondta: „Te Laci! Te már régóta itt vagy a cirkusznál, te mész igazgatóként Görögországba.” Mondtam neki, én nem értek hozzá, erre azt válaszolta: „Majd megtanulod!” Összehívtam a már régóta ott dolgozó artistákat, és kikértem a véleményüket. Azt mondták: „Vörös elvtárs, ezt ne vállalja így! Ne vállaljon egy nap két előadást 350 fős sátorban, mert július-augusztusban Athénban meghalunk a hőségtől! Építsenek egy 850-900 fős sátrat.” Mondom az igazgatónak, mi a helyzet: „Menjél be a minisztériumba és kérd, hogy építhessünk egy nagy sátrat!” Visszajött elkeseredve, hogy nem engedélyezték, de azt üzenték, hogy „a Vörös Laci a turnéigazgató, majd ő kitalálja a megoldást!”

Megegyeztem az új igazgatóval, hogy én megcsinálom a 850 férőhelyes cirkuszt fekete beruházásban, ő nem indít ellenem vizsgálatot, és a dolog így el lesz sikkva. Nagyon nagy sikerünk volt: egy hónapot voltunk Szalonikiben, három hónapot Athénban és egy hónapot Cipruson. 150%-ra teljesítettem a bevételi tervet! Amikor hazajöttem, volt egy minisztériumi revízió, amelyik megállapította a fekete beruházást, és azt javasolták, hogy fegyelmit ne kapjak, mert a turné nagyon jól sikerült, de három havi prémiumot vonjanak meg tőlem. Ugyanakkor a külügyminisztérium, akivel a külföld miatt el kellett számolnom, a nagy siker miatt hat havi jutalmat javasolt, és hozzá a pénz is ők adták. A döntés Aczél elé került, aki akkor az oktatási és kulturális miniszter első helyettese volt. Aczél behívott magához: „Vörös elvtárs, van maga ellen egy fegyelmi és egy dicséret. Maga mit csinálna a helyemben?” Azt válaszoltam: „Én mind a kettőt végrehajtanám!” Aczél nevetett egyet, és megkaptam a hat mínusz három hónap jutalmat. Néhány hét múlva kineveztek főkönyvelő-helyettesnek, természetesen utólag belettem a fekete beruházást a könyvelésbe. Jóváhagyták, így írtam a minisztériumnak egy levelet, hogy kérem a három havi jutalmat, mert a beruházás már nem fekete beruházás. Azt mondták, az Aczél döntött korábban, így ezt is vele kell jóváhagyni. Mikor elé tették az aktát, azt mondta nevetve: „Én ezt vártam tőle!”, és aláírta. Megkedveltem Aczél!

Építésügyi Minisztérium

Jelentkeztem okleveles könyvvizsgálói tanfolyamra. Ám ahhoz felsőfokú végzettség kellett, nekem meg csak másfél évem volt akkor még a Közgázon. A Perfekt jogelődjénél is dolgoztam, azt mondták, vigyem be a Marx Károly Közgazdaságtudományi indexemet. Megnézték, és azt tanácsolták, hogy írjam be a jelentkezési lapomra, hogy végzettség megszerzése folyamatban. Így is lett. Sikeresen levizsgáztam a legnagyobb szakemberekből álló bizottság előtt. Az ellenőrzés egyik vizsgáztatója a vizsga után megszólított: „Vörös elvtárs! Ha jobb állást akar magának, kérem, keressen fel.” Így lettem először revizor, majd főrevizor, később gazdasági szakértő az Építésügyi Minisztériumban. Tíz évig dolgoztam ott.

Egyetem

Az Építésügyi Minisztériumban egyszer csak közölték, hogy egyetemre kell járnom. Mondtam, osztályidegen vagyok, nem fognak felvenni. „Innen felvesznek, ha mi javasolunk!” – mondta a főnököm, és így is lett. A Közgáz tanárképző karán retorikából és mondattanból hallgattam előadásokat, és más nagy előadók óráját is hallgattam, mert kíváncsi voltam rá, hogyan kell jó előadást tartani. A Színművészetin meg Montágh Imréhez is jártam.

A Közgáz elvégzése után kértek fel, hogy pályázzak egy tananyaggal a gyártásvezetők képzésére. Többen pályáztak, végül én nyertem meg a pályázatot, melynek tananyagát taníthattam is jó néhány évig.

Nemzeti Színház

A Honvéd utcában volt egy magán tolljavító bolt. Szenvedélyes tollgyűjtő vagyok, így gyakran jártam oda. Egyik nap az üzletben megszólított Turcsányi Gizike, aki a kulturális minisztériumban dolgozott: „Jaj, Laci, jó hogy jön! Nem akar a Nemzeti Színházba menni?” Dehogynem, válaszoltam. „Jó, akkor hívja fel Malonyait!” Malonyai akkor a Művelődési Minisztérium színházi osztályát vezette.

Igen nagy lendülettel kezdtem dolgozni, tetszett a többszörös Kosuth-díjas igazgató Marton Endre, helyettese Major Tamás, aki a színházi élet nagyágyúja volt. Igen jóban voltunk, elismerték a munkámat, megszerettek, megkedveltek, ki is tüntettek! Egyensúlyt tudtam tartani köztük, mivel Marton és Major nem beszéltek egymással... Ez a feszültség aztán oda vezetett, hogy öt évre rá leváltották mind a kettőt, és kineveztek Nagy Péter professzort

igazgatónak, aki a színházhoz nem sokat értett, így gyakorlatilag velem vezették a színházat. Nem volt könnyű, de nehéz sem. Ott voltak a nagyágyúk: Sinkovits, Básti, Bessenyei, Agárdy, Kállai, akikkel igazi jó, baráti kapcsolatot sikerült kialakítanom. Amikor Nagy Péter odakerült, felhívott, hogy szervezzek meg egy találkozót a lakásomon: hívjam meg a Kállait mint szakszervezeti elnököt, Halász Ilonát, a párttitkárt, a főtítkárnőt, Potasinét. A találkozó célja az volt, hogy az új igazgató megbeszélje velük, hogyan képzelel el a színház vezetését. Úgy gondolta: hétfőn 11-re bejön, megbeszéljük, mi a teendő, aláírja, amit kell. Legközelebb kedd délután tud bejönni, mert megtartotta még az ELTE-n a tanszékvezetői állását, ráadásul a Párizsi Magyar Intézet igazgatóhelyettese is volt. Fél év vagy háromnegyed év után rájött, hogy aktív akadémikusként ezt nem tudja csinálni, és be is adta a lemondását.

Major igazi vagány, nagy lókötő volt, de rendkívül nagy tekintélye volt. Amikor igazgatósági ülést tartottunk, melyen részt vett ő, az igazgató, a főtítkár és én, Major felém fordulva így szólt: „Ha találkozol a Bandival, mondd meg neki hogy...” Bandi Marton Endre volt, akivel nem beszélgettek közvetlenül.

Nemzeti-beli munkám második felében érkezett meg a két Gábor, Zsámbéki és Székely. Amikor megkapták a Katonát, behívott a minisztérium pénzügyi osztályvezetője, és közölte: „Szabad kezdet kapsz, mindenben te döntesz, csak játszóképes legyen a Katona!” Székelyék, amikor odakerültek a Nemzetibe, egy hónapig nem álltak szóba velem. Majd egy hónap után Székely bejött hozzám, és meghívott szombat-ra, ebédre. „Hogy megbeszéljük, hogyan tudunk együtt dolgozni” – mondta. „Ha problémátok van, keressetek meg engem, és megoldjuk, de vegyétek tudomásul, hogy Nagy Péter az igazgató” – válaszoltam. Később mesélte el Székely, hogy elmentek Aczélhoz, aki azt mondta nekik: „Vörös stabil tag, nélküle nincs Nemzeti, mert ő vezeti gyakorlati kérdésekben a színházat.”

A Nemzeti Színház révén lettem a Gyulai Várszínház gazdasági igazgatója is, mert az addigi gazdasági vezetőnek nem volt meg az akkor szükségessé váló felsőfokú végzettsége. Öröm- →

→ Középen Vörös László utódjával Venczel Sándorral

→ mel mentem, mert nyaraltam, pénzt kerestem, és ráadásul színházban is voltam közben. 16 évig jártam le oda nagy örömmel, mert Gyula odafigyelt a nyári színházára. Aczél többször is megjelent, mert akkor ott volt Magyarország egyetlen román nyelvű gimnáziuma. Látták, hogy Aczél ismer és szóba áll velem, így nagyot nőtt a presztízsem a tanács emberei előtt.

Nagy Péter után Szilágyi Jánost a pártközpontról nevezték ki igazgatónak. Azt mondták neki a minisztériumban: „Támaszkodj a Vörösre, ő tudja, mit kell csinálni!” Igazi bürokrata volt, ráadásul feledékeny, ha át kellett volna adni valakinek egy kitüntetést, betette az íróasztalába, aztán csak jóval később került elő. Egy-két év múlva útilaput kötöttek a talpára, odahozták Malonyait és Vámost. Akkor mentem át az Operához. Malonyai hozta magával főtitkárnak régi barátját, aki mindenáron gazdasági igazgató akart lenni. Persze nem volt meg hozzá a végzettsége, de mindig mindenbe bele akart szólni.

Állami Operaház

Amikor áthívtak az Operába, Mihály András Kossuth-díjas karmester volt az igazgató, volt mellette egy igazgatóhelyettes, aki voltaképpen vezette a színházat. A gazdasági igazgató jogi végzettségű volt, és amikor nyugdíjba ment, a minisztérium ragaszkodott hozzá, hogy egy közgazdász – vagyis én – legyen az utódja. Ez komoly konfliktust okozott közöttünk, hisz az igazgatóhelyettes ragaszkodott hozzá, hogy gazdasági ügyekben is döntsön. Petrovics pedig ragaszkodott hozzá, hogy a művészeti ügyek kivételével minden hozzám tartozzon. Az első este meghívott a lakására Petrovics egy baráti beszélgetésre. „Azt mondta nekem az Aczél, hogy bízzak benned, te mindent megcsinálsz, csak fekete beruházást ne bízzak rád!”

Még emlékezett a fekete beruházásra! „Értesz a vezetéshez, én pedig nem” – fejezte be Petrovics. Nagyon jól tudtam vele dolgozni.

Volt egy komolyabb oka is annak, hogy miért hívtak az Operába. Mivel 10 évig dolgoztam fővezetőként az Építési Minisztériumban, azt kérték, hogy ilyen szemmel is figyeljem az Operaház felújítását. Volt dolgom bőven: a technikai részt a keletnémetek csinálták – sohasem lett igazán jó. A műemlékek helyreállításához alig volt szakember, így az egész országból toboroztak. Öröm volt látni, milyen fanatikusan dolgoztak ezen a csodálatos épületen!

Az Operában először Ferencsikkel, Mikóval, Tokody Icával, Kincses Veronikával, a művészek közül majdnem mindegyikkel barátságba kerültem. Több közülük Kossuth-díjas volt. Bevezettem azt a rendszert, hogy hetente kétszer bent voltam előadáson az Operában, egyszer pedig az Erkelben.

Valamikor királyok, hercegek, grófok jártak az Operába, az akkori potentátok közül sokat nekem kellett fogadni a Királylépcsőn. Egyszer Grósz is ellátogatott az Operába. Amikor az előadás után lekísértem a Királylépcsőn, azt mondta: „Vörös elvtárs, milyen jó a zenekaruk!” Egy kicsit meglepődtem, hogy az Operában nem az énekeseket dicsérik, hanem a zenekart, de hát nem értett hozzá! Mondom neki: „Ahhoz, hogy így szóljon a zenekar, márkás hangszereken kell játszani.” „Ez azt jelenti, hogy pénzt kér tőlem?” – kérdezte Grósz. „Igen.” „És mennyi?” „Hát most azonnal három millió kellene.” „Na jó, holnap hívja fel a Marjait, és mondja, hogy velem már megbeszélte.” Meg is lett a pénz néhány héten belül.

Amire a legbüszkébb vagyok operai pályafutásom alatt, hogy mindig mindenre tudtam pénzt szerezni, sohasem voltunk pénzihiányban.

A minisztérium pénzügyi vezetői megbíztak bennem, sohasem volt ellenem vizsgálat vagy eljárás. A minisztérium vezetői már jól ismertek a cirkusztól és a Nemzetitől is. Először sohasem írtam levelet, hanem mindig személyesen mentem be, és előszóban próbáltam meggyőzni az igazamról a vezetőket. Amikor már szóban meggyőztünk, akkor írtam csak a levelet.

Minden lehetőséget kihasználtam, és hagyták, hogy kihasználjam. Én valószínűleg megpéldául, hogy a külföldi turistáknak drágábban adjuk a jegyeket, nagyvállalatoknál kihelyezett pénztárat hoztam létre, nagyszerű bérletrendszert vezettem be. A lényeg: mindig telt ház volt az Operában.

Aztán jött '89 és a változás. Petrovicsot nyugdíjba küldték, Utó, az új igazgató pedig közölte velem: „Te együtt dolgoztál Petrovicsal és a kommunistákkal. Nem lehetsz itt igazgató!” Születésnapomon, 1991. február 26-án 11 órakor közölték velem, hogy nyugdíjba küldtek. Pedig nagyon szerettem volna még dolgozni 4-5 évet!

Tanítás

Párhuzamosan 1968-tól a Számviteli Főiskolán, közben több éven át a Színház- és Filmművészeti Főiskolán a műszakivezető-képzőn is tanítottam. Szerettem tanítani, és sok-sok visszajelzést is kaptam, hogy sikeresen is tanítottam. Egyszer bejött a Számviteli Főiskola igazgatója az egyik előadásomra, majd közölte, hogy szeretnének másodállásban alkalmazni. Összesen 30 évig tanítottam a főiskolán. Közben és utána tanítottam a Perfektnél, a Saldónál, az okleveles könyvvizsgálóknál. 23 könyvet írtam, ebből hetet egyedül, a többi társszerzőkkel. A könyvek nagy része tananyag is lett.

Lejegyezte és szerkesztette:

DR. VENCZEL SÁNDOR

DiGiCo
Digitális pultcsereprogram 2017-ben is!
Az új DiGiCo keverőpultjának árába beszámítjuk régi, analóg vagy digitális pultját!
Bővebb információ: info@chromasound.hu
chromasound

Turnai Tímea

A színpadi látvány művészi útjai

Mesés díszletek, térteremtők

2017. május 30-án a Hadik Kávéházban volt Turnai Tímea *A színpadi látvány művészi útjai* című könyvének bemutatója. Soóky Andrea, a Balassi Kiadó igazgatója, a könyv szerkesztője köszöntője után bemutatta beszélgetőpartnereit: Turnai Tímeát, a kötet szerzőjét, Antal Csaba látványtervezőt, Kornya István újságírót, a Nemzeti Magazin főszerkesztőjét. Elmondta, hogy több változat után azért lett ez könyv címe, mert ez kifejezi a színpadi látvány- és tértervezés folyamatát. Tartalmazza mindazokat az elemeket, amelyek ehhez a fogalomhoz köthetők.

Turnai Tímea a könyv megszületésének körülményeiről szólt. Elmondta, hogy a kötetben szereplő képek a PIM – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet scenikai tára, illetve az Országos Széchényi Könyvtár színházi gyűjteménye anyagából származnak. A könyv megírását rengeteg kézirat kutatás, terválógatás, hagyatékátnézés előzte meg. Komoly munka volt a felhasználási engedélyek megszerzése. A kötet három nagy részre tagolódik: bemutatja a színpadi díszlettervezőket és munkáikat, a határterületek képviselőit, festőművészek térteremtő munkáit, valamint az építészek, belsőépítészek, ipar- és képzőművészek munkáit. Nem zárul le a három nagy fejezettel, hanem a határterületek, a scenikai tárlatok, a kiállítások, az oktatás és a tervezés kapcsolata is megjelenik benne. Feldolgozza a jezsuita színházi kezdetektől napjainkig a magyarországi tértervezés történetét. Bemutatja az ebben a folyamatban részt vevő művészeket. Feleleveníti, élővé teszi a múltat.

A kötet grafikai munkáit Szák András készítette. A szöveget 177 kép kíséri. Azt, hogy mennyire tudja visszaadni a fotó a térhatású díszletek, a valódi színpadképek hangulatát, nehéz eldönteni. A fényképek a színházi teret nem tudják megmutatni. Csak a makett mutatja be érzékelhetően a teret. A makettből pedig hiányzik a színész, az ember, aki ezeket a tereket használhatóvá teszi.

A szerző kifejti, hogy nem díszletről, hanem térteremtésről van szó. „A tér valamilyen módon több, mint a díszlet, mert az előadás szerves részévé tud válni. Akkor igazán jó a díszlet, amikor külön nem beszélünk róla, amikor nem válik le az előadásról. Azt lehet érezni, hogy a színházi előadás egésze nagyon megragadja a

nézőt, aminek a díszlet szerves része. A tér az előadás egy eleme. Nem válik főszereplővé, így olyan szerves egységet tud az előadás létrehozni, amiben a tér, a jelmez, a fény, a színészek mozgása és az általuk elmondott szövegek egységet képeznek. A tervező úgy tudja a tervezés folyamatában kialakítani, megalkotni a teret, hogy abba bele kell látnia, a színészt. A jó díszlet, a megvalósuló tér a színész otthonává válik, elkezd benne élni” – mondta a bemutatón Kornya István. „Amikor ezt lehet látni, az lenyűgöző pillanat. Nagyon jó, amikor a színház architektúrája is részévé válik a díszletnek. A színház, a maga lámpáival, a szerkezeteivel, a hátterével együtt részévé válik az előadásnak.”

A látvány általában elvész, ha az előadás lekerül a repertoárról. Antal Csaba szerint a színpad művészete a pillanat művészete. Mindig a kor technikai lehetőségeiből indul ki, azokat használja fel. Izgalmas a mai színpadképekben megjelenő virtuális térképzés. Ez az értékes kötet lényegében a magyar díszlettervezés múzeumi megidézése.

Idézetek a tervezők felfogásából:

„Amit mi csinálunk, azzal egy világ teremődik.” „Engem a hősies terek érdekelnek. Belép a színész, jelen van, él a térben. Ez az élet.” *Antal Csaba*

„A színházi látványművészet szinte valamennyi művészeti ággal érintkezik egy-egy ponton. Mint olvasztótégelyben, organikusan keveredik benne képzőművészet, iparművészet, építészet, irodalom, zene s valamennyi előadóművészet.” *Csanádi Judit*

„...a díszlet próbája az előadás. Igazi munkáim tehát nem vázlatok, makettek, tervrajzok, hanem megvalósulásuk: a színpadkép.” *Forray Gábor*

„A tervezőnek mindig széttárt szárnyakkal kellene nagyot repülni.” „Nekem hagyják kinőni a tollaimat. Amit megtervezek, azt én erősen képviselem.” *Kentaur*

„Én az emberi tartás fontosságáról beszélnék, arról a folyamatról, aminek csak a végeredménye az épített tér: az építés dramaturgiájáról.” *Makovecz Imre*

„Nemcsak egyszerű térkísérletet látok a színpadi tervezésben, hanem szinte titkos tudományt, ahol a lombikban mi magunk vagyunk a homunkuluszok.” *Szegő György*

„Az építészekből lett díszlettervezők nem háttérrel, hanem játéktérrel terveznek. Nem a színházi előadás látványát, keretét festik, hanem időben, térben értelmezik a bemutatásra kerülő színművet.” *Szigethy Gábor*

A szaksajtó is ritkán elemzi a tér vizuális dramaturgiáját, a rendezőt és a színészeket méltató kritikák végén általában pár sort kap a tervező és a látványvilág. A történeti és elsődlegesen kortárs scenikai gyűjtemények bemutatásával, teremtett világuk képi megjelenítésével olyan utazásra hív ez a könyv, ahol a díszleté, az építményé és ezek megteremtőie a főszerep. A látvány szempontjából egyedi és megismételhetetlen alkotásokat helyezi a középpontba.

Az előadások tereinek rekonstruálásához gyakran semmiféle adat nem állt a létrehozóinak rendelkezésére. Így hiánypótlónak tekinthető a könyv, amely 64 tervező kísérletezéseit mutatja be, jelentős terveik képi dokumentációját. Bibliográfia és névmutató zárja a kötetet.

A könyv a Magyar Művészeti Akadémia, az NKA és a PIM – OSZMI támogatásával a Balassi Kiadó kiadásában jelent meg 2017-ben. Felelős szerkesztője Soóky Andrea, műszaki szerkesztője Harcsár Magda. Formátuma 270 x 210 mm, 208 oldal, puha táblás borítóval, az EPC Nyomda munkája. ISBN 978-963-506-999-6. A kötet ára 4800,- Ft, megvásárolható az OSZMI-ban (1013 Budapest, Krisztina krt. 57.) és a Bajor Gizi Színházmúzeumban (1124 Budapest, Stromfeld Aurél u. 16.), valamint kedvezményrel a Balassi Kiadó Vígszínház mögötti könyvesboltjában.

KÁRPÁTI IMRE

Épített varázslat

Csikós Attila művészete

Tavasszal búcsúztunk Csikós Attilától.¹ Két évvel korábban jelent meg ez a kötet, amelyben egy nagyon sikeres díszlettervező meséli el életét, annak szerencsés fordulatait, munkásságát. A kötet megjelenését követően munkáiból *Álomvilág* címmel kiállítást rendeztek a Vigadóban 2015-ben.²

Az Iparművészeti Főiskolán építőművésznek tanult. Pogány Frigyes, Szrogh György és Jánossy György építész professzorok a tanítás után a

Tele van a szakma kishitűekkel, akik sikertelenségük, elnyomottságuk okát másokban keresik, azt hangoztatják, csak összekötéssel lehet előrel jutni. Holott a kapcsolatrendszer ehhez kevés.

Meghívják az Operába az *Arabella* opera tervezőjének, de tervez a Vígszínházban, az Erkelben és több vidéki színházban. Vámos László veszi pártfogásába. Több darabhoz hívják külföldi színházakhoz. Első felesége révén megismerkedik Béjart-ral, és pár évre a társulatának

ziós látásmódja helyett ő három dimenzióban tervez, sok makettet épít. A monumentális színpadi építményei gyakran próbára teszik a díszítőket, akikkel a jó kapcsolat nélkülözhetetlen.

„A színházban dolgozó műszakiak figyelmén múlik az előadások zökkenőmentessége. Nem egyszerű betanított munkások ők, a színházban az erő mellett kifinomult képességekre is szükség van. Nemesyszer akár tízemeletnyi magasságban végzik a munkát, és amellett, hogy állandóan vigyázniuk kell magukra, egymásra és a szereplőkre, rengeteg más fontos dolgot is észrevesznek. A megjegyzéseikre mindig odafigyelnek, mert még morgolódásuk mögött is sokszor kulcsfontosságú problémák lehetnek.”

Fekete György, az MMA elnöke – akivel már az Iparművészeti Főiskolán ismerkedtek meg – beszélt rá, hogy ne hagyja elveszni az életművét, hanem foglalja össze egy könyvben. Csikós Attila történeteit Várkonyi Judit jegyezte le, formálta rendkívül olvasmányos, érdekes könyvvé. Mindenkinek csak ajánlani tudom ennek a tanulságos életműnek az elolvasását. Ha valaki érdeklődik a színház belső világa iránt, a díszlettervezés, a tervezők és a rendezők, valamint a műszak kapcsolatát jobban meg szeretné ismerni, akkor szinte kötelező olvasmányként ajánlanám.

A kötetet a Magyar Művészeti Akadémia és a 20 éves

NKA támogatta. A könyvben nagyon sok és szép képet láthatunk, melyeket Csikós Attila gyűjteményéből, a Magyar Állami Operaház, Kanyó Béla és Mezey Béla fotóiból válogattak. A mű Soóky Andrea szerkesztésében, a Balassi Kiadó kiadásában jelent meg 2014-ben. Formátuma 286×243 mm, 228 oldal, kemény borítóval, a Nalors Grafika Kft., Vác nyomdai munkája. ISBN 978-963-506-936-1. A kötet ára 5500 Ft.

► Kaltenberg

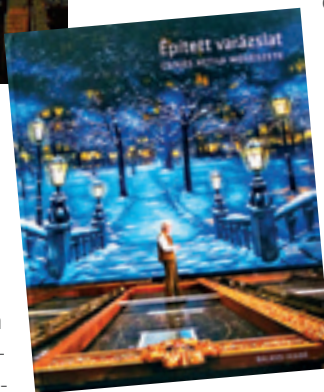
tanítványaikkal beültek a Szép Ilonkába beszélgetni, borozgatni. A harmadik főiskolai évében az Egyetemi Színpadra hívták díszlettervezőnek, ahol Ruszt Józseffel és a legtehetségesebb fiatal színházi emberekkel kötött ismeretséget. Majd 1965-ben, 23 évesen – Pogány Frigyes rektor ajánlásával – a Wagner fivérek szerződtették Bayreuthba, „az opera szentélyébe”. Ezzel kezdetét vette a nagyívű tervezői pályája.

„Véleményem szerint csak kétféle ember létezik: az egyik, aki megéri, ha közelít a szerencse, és megfogja, és a másik, aki csak panaszkodik, s közben elszalasztja az esélyt. A szerencsét meg kell ragadni – ez volt a határozott véleményem.

dolgozik. Dolgozik a Magyar Televíziónak, és beleveti magát a rockkoncertek megaprodukciónak.

Az Operettszínház müncheni vendégjátéka alkalmából bemutatják a bajor királyi család fejének, Prinz von Bayern hercegnek, aki a Kaltenbergi Lovagi Tornákat szervezte, és övé a kaltenbergi sörgyár is. Megbízást kap a hercegi kastély környezete középkori hangulatú épületeinek tervezésére. Ebből a sikeres kapcsolatból számos megbízás következik, a coloradói Sziklás-hegység síparadicsomától kezdve a Eurodisney parkig számos helyen tervez és épít bajor sörgyárakat középkori belső térrel. Itt nemcsak rajztudását kamatoztathatja, hanem kiélheti építőművészi ambícióit is, elemében van.

Díszletterveinek sikerét elsősorban annak köszönheti, hogy a korábbi tervezők kétdimen-

¹ SZÍNPAD 2017. március, 20. oldal: „Meghalt Csikós Attila építész és díszlettervező”.

² SZÍNPAD 2015. december 30. oldal: „Álomvilág – Csikós Attila díszlettervező kiállítása”.

Sirató Ildikó

A magyar színjátszás rövid története

A Holnap Kiadó a magyar művészet és művelődéstörténet fejezeteivel foglalkozó, fiataloknak szóló ismeretterjesztő sorozatának részeként jelentette meg 2017.

tünk őrzi, s egy kicsit tudományosan is, ahogy a történészek emlékeznek. Kíváncsiak vagyunk ennek a művészeti ágak történetére, mai élményeink gyökereit keressük, s közben olyan sok minden eszünkbe jut... Mindannyian megtapasztalhatjuk, amit a kutatók úgy fogalmaznak: a színjáték a legős-

sek láncszemeibe kapaszkodva haladhatunk együtt, néha elkalandozva a régiektől a mai színészekig, előadásokig.”

A magyar színjátszás kezdetétől 21 fejezetre osztva jutunk el Shakespeare ma is érvényes megállapításáig – „Színház az egész világ!” –, valamint a színház és a televízió egymásra hatására. Ez egyben igazolja a kötet hasznosságát is, hiszen még soha nem volt ennyi színházi előadás hazánkban, soha nem jártak ennyien nálunk színházba. A könyv olvasmányos és élményszerű kalauz a színházba járó fiataloknak ahhoz, hogy tudatosabban tudják feldolgozni az előadások tapasztalatait. A könyv feltételezi, hogy az olvasó regényszerűen fogja végigolvasni, mert a tartalomjegyzék kimaradt.

Nagy érdeme azonban a könyvnek, hogy a végén kilenc oldalon foglalja össze abc-sorrendben a színházi szakkifejezéseket és az idegen szavak magyarozatát. Ezek között több színháztechnikai szakkifejezéssel is találkozunk, mint az Asphaleia-rendszer, black-out, fejjép, forgószínpad, kulissza, rivalda, szcenika, színpadtechnika, szuffita, zsinórpadlás stb. A színjátszás története iránt tovább érdeklődők számára válogatott szakirodalmi jegyzetet ad.

Az értékes és olvasmányos könyvet csak ajánlani tudom a színházakban, művelődési központokban dolgozó színházi műszakiaknak, a kezdő látványtervezőknek, a színházzal foglalkozó műszakiaknak is. Kiegészíti, rendezi, kibővíti ismereteiket a színházról.

A kötet – számos illusztrációval – Havas Katalin szerkesztésében a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával a Holnap Kiadó kiadásában jelent meg 2017-ben. Formátuma 197×140 mm, 272 oldal, puha borítóval, a Generál Nyomda, Szeged munkája. ISBN 978 963 349 1461. A kötet ára 3500 Ft.

A sorozat eddig megjelent kötetei: *A magyar festészet története fiataloknak*, *Kis magyar zenetörténet*, *Magyar irodalom fiataloknak*. A sorozat következő – előkészületben lévő – témája a *Magyar film 1.0* lesz.

► Tünde jelmeze a Nemzeti Színház 1937-es *Csongor és Tünde* bemutatójához. Jaschik Almos temperaképe

► A Német Színház pusztulása, 1847. Steinruher rajza, Fuchsthaller Alajos rézmetszete

április 22-én, a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra.

A kötet szerzője Dr. Sirató Ildikó színház- és irodalomtörténész, az európai és a hazai színháztörténet avatott ismerője, ebben a témában szerezte meg doktori (PhD) tudományos fokozatát, és az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tárának vezetője. Mint a bevezetőben írja: „Ez a kötet a magyar színjátszás történetét meséli el, ahogyan közös emlékeze-

Petőfi és a Német Színház leégése

1847. február 2-án Pest népe arra ébredt, hogy ég a színház!

Egy anekdota szerint (ami inkább hamis lehet, mint igaz) Petőfi, aki akkor a Dohány utca elején bérelt lakást, amikor hajnalban meghallotta a hírt, visszakérdezett: melyik színház? Hát, a német. Erre újból a falnak fordult volna, mormogván: „Sorsát senki el nem kerülheti, színházat azért építenek, hogy elégjen.”

► Igazházi színlapja a Budai Nyári Játékszín 1847. június 5-én tartott előadásához.

szetettebb művészeti ág, s a színház egyúttal társadalmi fórum is. A színház a kultúránk része, személyes és közösségi életünk tükré. De hogy milyen utat járt be a magyar színészet és közönsége a 18. századtól máig, arra izgalmas nyomozás deríthet fényt. Titkok és összefüggé-

4 Meetings, Experiences, Successes (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)

SCENI-TECH 2017

5 Successful Theatre Technology Exhibition (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)
The Hungarian Society for Theatre Technology organized its annual event in May. Theatre professionals of the Hungarian language area attended this exhibition of theatre technology companies, international conference and meeting of technical theatre managers. General Assembly of the Society elected its new Executive Committee.

8 Electric Chain Hoist in the Theatre World – No-Go or Innovation? (BY KLAUS WEBER – JDR)

10 Reconstruction of the State Opera “Unter den Linden” in Berlin (BY ERWIN PAPST - WAAGNER-BIRO AUSTRIA)
Stage machinery works of the reconstruction that has been in progress for years.

13 Dataton Watchout Multidisplay (BY PÉTER FLASKA)
This presentation software offers unlimited opportunities for editing media content.

WE PRESENT

15 Charmed by Sound (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)
Chief Engineer Gergely Lakatos, who was in charge of the reconstruction of the Liszt Academy and who is Head of the Department of Audio-Visual and Theatre Technology, has been elected President of HSTT at the session of the General Assembly.

FAUST IN THE EIFFEL HALL

21 Become involved in the Vision (BY TÜNDE TAXNER)
The Romanian director Silviu Purcărete’s production of FAUST, played with worldwide acclaim, was performed in an abandoned industrial plant in Budapest. This performance shocked the Hungarian theatre world.

SCENERY DESIGN

25 Stage and Costume designer Viktória Nagy (BY IMRE KÁRPÁTI)

NEWS FROM HUNGARY

29 „Gramophone show” in the Opera Festival (BY KLÁRA DOBOS)
Unique concert in the Opera Festival in Miskolc with Bakelite discs and 100 gramophones.

CONGRATULATIONS

31 Várkonyi Award of Honour has been granted to Judit Sütő (BY IMRE KÁRPÁTI)
Tailor of the Theatre Vig

33 Csörsz Khell receives the Hevesi Award (BY IMRE KÁRPÁTI)
The famous scenery designer, architect, graphic artist, stage and costume designer.

EXHIBITIONS

35 Exhibition of Helmut Stürmer in the Zikkurat (BY IMRE KÁRPÁTI)
Scenery designs of the Romanian Stage and Costume designer created with inexhaustible fantasy.

36 „Imre Kálmán belongs to Hungary also!” (BY GÁBOR MIKITA)
The Miskolc Actors Museum was on tour in the Theatre Museum of Bahrushin in Moscow.

SECURITY AND EDUCATION

37 A profession where the lives of others are at risk (BY PÉTER FEKETE)
For performing art productions, the technical staff assumes liability. Well-educated technical professionals are needed.

NEWS FROM ABROAD

39 The ONE Grand Show – at Friedrichstadt-Palast in Berlin

40 Lakeside Giga-Arena (BY GÁBOR MIKITA)
Puccini Festival Theater in Torre del Lago.

STAGE | SET | SCENERY 2017

41 Experience gained in Berlin (BY NORBERT HORVÁTH)

STAGE CRAFTS SPEAKING

43 Urgent tasks (BY JÁNOS SCHMIDT)
Increase of wages of technical staff in theatres and updating of labour regulations are indispensable.

OISTAT 2017

46 WSD 2017 and OISTAT World Congress (BY SÁNDOR BÖRÖCZ)
WSD Competition organized for the fourth time in Taiwan was a great success – thanks also to Hungarian designers. Scenofest, TAP and TIP applications turned the abundant offerings into a festival.

51 Taiwan, WSD – unparalleled experience (BY ZOLTÁN EGYED)

53 Successful Hungarian participation in the Technical Invention Prize Competition (BY ZOLTÁN VAMOS)

PORTRAIT GALLERY

57 Stage crew members of the National Theatre in Győr

TECHNOLOGY NOVELTIES

58 of Lisy-Project – Elimex – Fullrange

THEATRE MANAGEMENT

60 Rely on Mr. Vörös, he knows what shall be done (DR. SÁNDOR VENCZEL)

NEW BOOKS

63 Artistic courses in Stage Design (BY IMRE KÁRPÁTI)
Book about splendid sceneries and successful space creators.

64 Built magic (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)
Life and art of stage designer Attila Csikós.

65 Short history of Hungarian Acting (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)
Popular scientific book of Dr. Ildikó Sirató.

HIRDETŐINK

AudMax	67. o.	Lisy-Project Kft.	45. o.
AVL Trade Kft.	56. o.	Luminis Kft.	58. o.
Bosch Rexroth Kft.	2. o.	Pelyhe & Társa Kft.	39. o.
Chromasound Kft.	30. o.	Pelyhe & Társa Kft.	59. o.
Chromasound Kft.	62. o.	Roland East Europe Kft.	38. o.
Elimex Kft.	14. o.	Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	9. o.
Fullrage Kft.	44. o.	Sceni-tech 2017	68. o.
Gerriets Austria CEE GmbH.	27. o.	Tüchler GmbH	11. o.
Gépbér Színpad Kft.	20. o.	Tüchler GmbH	28. o.
INTERTON Group	43. o.	Tüchler GmbH	41. o.

dLIVE

CClass

35%-kal kompaktabb, 100% dLive

Fedezd fel a digitális keverők következő generációját a dLive 96kHz-es XCVI processzállásával, valamint az intuitív Harmony UI és DEEP plug-in-ekkel.

Új, kompakt kategória.

3 új felület és MixRack

Tartozék 19" beépítőkeret a C1500 felülethez

128 bejárat / 16 effektív / 64 konfigurálható busz

Optionális Dante, Waves, MADI + Optical kártyák

Teljes dLive-rendszer - applikációk, szoftverek, kiegészítők és távvezérlés

ALLEN & HEATH

WWW.ALLEN-HEATH.COM/DLIVE

ADM

WWW.AUDMAX.HU

